

INTERVENČNÝ PROGRAM ROZVOJA
MEDIÁLNEJ A DIGITÁLNEJ GRAMOTNOSTI

MEDIÁLNY GRAMOTNÍK

PRE ŽIAKOV ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

KRISTÍNA BIELČIKOVÁ, KATARÍNA HOLLÁ

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

Intervenčný program rozvoja mediálnej a digitálnej
gramotnosti

–

Mediálny gramotník pre žiakov základných škôl

NITRA 2023

Intervenčný program rozvoja mediálnej a digitálnej gramotnosti – Mediálny gramotník pre žiakov základných škôl bol schválený Edičnou komisiou Pedagogickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Práca prezentuje parciálne ciele projektu Kultúrnej a edukačnej grantovej agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 014/UKF-4/2021 (e-)Prevenencia kyberagresie u generácie Z.

Názov: Intervenčný program rozvoja mediálnej a digitálnej gramotnosti Mediálny gramotník pre žiakov základných škôl

Autorky: Mgr. Kristína Bielčíková, PhD.
doc. PaedDr. Katarína Hollá, PhD.

Recenzenti: prof. PaedDr. Ctibor Határ, PhD.
doc. PhDr. Mário Dulovics, PhD.

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani žiadnu jeho časť nemožno reprodukovat' bez súhlasu majiteľov práv.

Za odbornú a jazykovú stránku publikácie zodpovedajú autorky. Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou.

Umiestnenie: www.kpg.pf.ukf.sk, <https://www.cyber.pf.ukf.sk/>

Dostupné od: 4.9.2023

ISBN 978-80-558-2043-9

EAN 9788055820439

OBSAH

ÚVOD	4
VÝCHODISKÁ INTERVENČNÉHO PROGRAMU	6
POPIS INTERVENČNÉHO PROGRAMU	9
METODICKÉ USMERNENIA K REALIZÁCII INTERVENČNÉHO PROGRAMU	15
1 MÉDIÁ A ICH POUŽÍVANIE	17
2 CHRÁNIM SA PRED NEVHODNÝMI SPRÁVAMI	23
3 POSÚDIM PRAVDIVOSŤ INFORMÁCIÍ V MÉDIÁCH	29
4 VIEM SA VYJADRIŤ K INFORMÁCIÁM V MÉDIÁCH	35
5 CHRÁNIM SI SVOJE OSOBNÉ ÚDAJE V ONLINE PROSTREDÍ	43
6 POZNÁM VÝZNAM REKLÁM	49
7 VIEM VYTVÁRAŤ ONLINE PRODUKTY	53
8 POZNÁM NEVHODNÉ PREJAVY A CHRÁNIM SA PRED NIMI	58
9 VIEM, AKO POSTUPOVAŤ PRI ONLINE OHROZENÍ	63
10 NEPOSIELAM SVOJE INTÍMNE FOTOGRAFIE	69
11 NESTRETÁVAM SA S OSOBAMI, KTORÉ POZNÁM LEN ONLINE	76
12 ZÁVER INTERVENČNÉHO PROGRAMU	83
ZOZNAM PRÍLOH	85
PRÍLOHA 1 – PRACOVNÝ LIST AKO SA CHRÁNIŤ PRED SPAMOM A HOAXOM.....	85
PRÍLOHA 2 – DIAGRAMY NA VPISOVANIE POSTUPU BLOKOVANIA	87
PRÍLOHA 3 – POSTUP BLOKOVANIA NA SOCIÁLNYCH SIETĎACH	89
PRÍLOHA 4 – BEŽNÉ REKLAMY.....	93
PRÍLOHA 5 – PODPRAHOVÉ REKLAMY	100
PRÍLOHA 6 – PRACOVNÝ LIST K AKTIVITE POCITY.....	104
PRÍLOHA 7 – PRACOVNÝ LIST K AKTIVITE VÁŽIM SI SVOJE TELO	105
PRÍLOHA 8 – PRACOVNÝ LIST RADY	106
PRÍLOHA 9 – LIST PRE SEBA	107
PRÍLOHA 10 – SKUTOČNÉ PRÍBEHY KYBERGROOMINGU.....	108
PRÍLOHA 11 CERTIFIKÁT MEDIÁLNY GRAMOTNÍK	109
ZÁVER	110
LITERATÚRA	111

ÚVOD

Médiá sú všade okolo nás. Od televízie, ktorú sledujeme, a reklám, ktoré vidíme, až po stránky sociálnych médií, ktoré používame, a správy, ktoré čítame. Náš digitálne prepojený svet neustále mení spôsob, akým medzi sebou navzájom komunikujeme, získavame informácie a učíme sa.

V súčasnej digitálnej ére zohráva významnú úlohu **mediálna a digitálna gramotnosť**. Zahŕňa prístup k zariadeniam s cieľom vhodne používať médiá a nájsť obsahy, prostredníctvom nástrojov ako sú vyhľadávače, databázy, aplikácie, streamovacie služby a pod.

Rozvíjaním mediálnej a digitálnej gramotnosti môžeme prosperovať v digitálnom veku, pretože všetci potrebujeme vedieť, ako *prístupovať* k digitálnym médiám, ako ich **používať, chápať, zapájať sa do tvorby obsahov**, a zároveň **ako sa chrániť**.

Používaním digitálnych a sociálnych médií rozumieme disponovať technickými zručnosťami potrebnými na ovládanie mediálnych a digitálnych nástrojov, ako sú fotoaparáty, počítače, mobilné zariadenia, softvéry a online platformy.

Pochopiť znamená kriticky premýšľať o obsahoch, skúmať vplyv médií na nás a spoločnosť, a zamyslieť sa nad tým, ako používame mediálne a digitálne nástroje.

Angažovanosťou vnímame efektívne a zodpovedné využívanie digitálnych a sociálnych médií jednotlivcami, čo v neposlednej miere úzko súvisí s ochranou pred negatívnymi, falošnými a manipulatívnymi obsahmi.

Intervenčný program Mediálny gramotník je zameraný na rozvoj mediálnej a digitálnej gramotnosti.

Mediálna gramotnosť predstavuje prístup, analýzu, schopnosť, hodnotenie a vytváranie správ v rôznych kontextoch (Livingstone, S., 2004). Digitálna gramotnosť zahŕňa zručnosti súvisiace s anticipáciou elektronických hrozieb, chápaním sociálnych mechanizmov v prostredí internetu (Tomczyk, L. 2020) a obsahuje štyri digitálne zručnosti zamerané na rozvoj čítania inštrukcií z grafických displejov, vytvárania zmysluplných obsahov, konštruovanie vedomostí a chápania pravidiel online priestoru (Alkali, Y. E., Amichai-Hamburger, Y. 2004).

Rozvíjať mediálnu a digitálnu gramotnosť je výzva a úloha každého človeka v tomto tisícročí. Pozornosť sa v tejto súvislosti upriamuje najmä na deti a žiakov. Mnohé deti začínajú používať sieťovú digitálnu technológiu už v ranom detstve. Prichádzajú do kontaktu s množstvom digitálnych a sociálnych médií, vďaka čomu získavajú obrovský potenciál do budúcnosti. Kontakt s médiami a ich obsahmi umožňuje deťom a žiakom sa bezprostredne vyjadrovať a spájať s druhými,

vyhľadávať informácie, a do istej miery sa stať zaangažovanými osobami v tvorbe médií. Kreovanie mediálnej a digitálnej gramotnosti pripravuje žiakov žiť a vyrastať v neustále sa meniacom svete technológií, povzbudzuje ich, aby spochybňovali, hodnotili a chápali mediálne obsahy. Kreovanie mediálnej a digitálnej gramotnosti vo formálnom vzdelávaní sa uskutočňuje predovšetkým prostredníctvom mediálnej výchovy. Mediálna výchova podporuje súčasné pedagogické tendencie, ktoré kladú dôraz na učenie orientované na žiaka a prispôsobené jeho individuálnym vzdelávacím potrebám.

K rozvíjaniu mediálnej a digitálnej gramotnosti dochádza aj v rámci neformálneho a informálneho vzdelávania. Každodenné používanie digitálnych zariadení a sociálnych médií však prináša aj isté obavy, ako je nevhodný, manipulatívny a skresľujúci obsah na internete, kyberagresia, kyberšikanovanie, zneužitie osobných údajov, vrátane fotografií, kontaktovanie dieťaťa neznámou osobou a pod.

V súvislosti s nárastom obáv z online ohrození, ale aj realitou, kedy ako dôsledok dištančného vzdelávania počas pandémie vzrástol počet incidentov kyberagresie, kyberšikanovania, kontaktovania detí neznámymi osobami (Holdoš, J. et al., 2022; Hollá, K., 2023), sa do popredia dáva význam rozvíjania mediálnej a digitálnej gramotnosti.

Potenciál predchádzať a eliminovať kyberagresiu a ostatné ohrozenia digitálneho prostredia vidíme práve v kreovaní mediálnej a digitálnej gramotnosti. Na základe týchto skutočností bol vytvorený a experimentálne overený intervenčný program rozvoja mediálnej a digitálnej gramotnosti – Mediálny gramotník pre žiakov základných škôl. Jeho experimentálne overovanie prebiehalo v 6. ročníkoch vybraných nitrianskych základných škôl (Bielčíková, K., 2023).

Realizáciu intervenčného programu rozvoja mediálnej a digitálnej gramotnosti odporúčame práve u žiakov 6. ročníkov základných škôl, kde sa po realizácii programu preukázali zlepšenia v technických zručnostiach, kritickom usudzovaní, tvorbe mediálnych a digitálnych obsahov a ochrane pred kyberagresiou a ostatnými nevhodnými prejavmi v digitálnych a sociálnych médiách (Bielčíková, K., 2023).

Intervenčný program rozvoja mediálnej a digitálnej gramotnosti Mediálny gramotník pre žiakov základných škôl vznikol ako súčasť riešenia projektu KEGA MŠVVaŠ SR 014/UKF-4/2021 (e-)Prevenencia kyberagresie u generácie Z.

VÝCHODISKÁ INTERVENČNÉHO PROGRAMU

Intervenčný program rozvoja mediálnej a digitálnej gramotnosti – Mediálny gramotník pre žiakov základných škôl (ďalej len Mediálny gramotník) je určený na rozvoj a posilnenie digitálnej a mediálnej gramotnosti. Mediálna gramotnosť predstavuje v dnešnej dobe nevyhnutnú zručnosť, ktorá sa odzrkadľuje v správnom, uvedomelom a neohrozujúcom spôsobe používať médiá a ich obsahy.

Mediálny gramotník vychádza z **interpretačnej paradigmy** D. McQuaila (2004 in Vrabc, N. 2013), ktorej zámerom je interpretácia a produkcia médií. Podstatu programu preto tvorí správna interpretácia mediálnych obsahov, ktoré môžu byť klamlivé a zavádzajúce. Cvičenia a úlohy v Mediálnom gramotníku vedú žiakov k premýšľaniu nad vnímaným obsahom a jeho interpretáciou, uvažovaniu nad mýtmi, ktoré sú v médiách prezentované, ale v skutočnosti nemajú nič spoločné s reálnym svetom. Osobitná pozornosť je venovaná obsahu, ktorý žiaci v rámci digitálnych a sociálnych médií uverejňujú, ako sú napríklad osobné údaje, ktoré môžu byť zneužitú.

Program taktiež vychádza z **radikálne humanistickej paradigmy** D. McQuaila (2004 in Vrabc, N. 2013), ktorej podstata má základ v kritickosti médií. Byť kritický k mediálnym obsahom znamená premýšľať, vyvodzovať závery, skúmať relevantné zdroje, argumentovať ich a hľadať skutočnú podstatu.

V Mediálnom gramotníku je vyzdvihnutý **kriticko-hermeneutický smer** (Vránková, E. 2004), ako aj **konceptia pragmatickej pedagogiky** J. Deweyho (Pintes, G., 2014) a **learning by doing** (Vránková, E. 2004; bližšie k pragmatizmu, koncepcii learning by doing v nadväznosti na mediálnu a digitálnu gramotnosť u J. Deweyho možno nájsť aj na: <https://grandparentsofmedialiteracy.com/read-chapter-13>). Východiská sú v programe uchopené cez reflexiu médií, posudzovanie pravdivosti informácií, interpretáciu a aktivitu, napr. tvorbu bezpečných profilov, vrátane hesiel, písanie blogov a pod.

Pri tvorbe Mediálneho gramotníka bolo prihliadané na modely mediálnej výchovy A. Fedorova (2015), kde sme do programu implementovali **východiská estetického a socio-kultúrneho modelu** zamerané na rozvoj aktívneho myslenia a tvorivej činnosti. Okrem toho sa podkladom k tvorbe stalo **prepojenie socio-kultúrnych, informačných a praktických/pragmatických modelov**. V intervenčnom programe vedieme žiakov k správnej interpretácií mediálnych obsahov a tvorbe vlastných mediálnych textov, ktoré môžu prispieť k ich sebarozvoju. V rámci programu sa prepojenie modelov odzrkadľuje najmä v riešení aktuálnych problémov a v aktivitách, ktoré sa zameriavajú na správnu produkciu mediálnych obsahov a ich správne vyhodnotenie. Posledným modelom, ktorý je implementovaný v programe, je **model rozvoja kritického**

myslenia. Kritické myslenie sa vyznačuje odhaľovaním, hodnotením, predpokladaním, racionálnym a dôsledným uvažovaním, aktivitou, skúmaním, zdôvodnenými názormi a snahou nad informáciami premýšľať (Petranová, D. 2011). V programe je možné venovať pozornosť kritike médií, čo vedie žiakov k správne mu vyhodnocovaniu mediálneho obsahu. Učí žiakov predovšetkým selektovať obsah, ktorý je nevhodný a klamlivý. Tento model možno považovať za účinný, ak sa správne prepája s jednotlivými prístupmi a pôsobením pedagogického a odborného zamestnanca škôl a školských zariadení.

Okrem modelov mediálnej výchovy bolo našou snahou prepájať intervenčný program aj s **modelom mediálnej gramotnosti** autora D. Baacka (1996 in Stix, D. C., Jolls, T. 2020). Obsahom modelu sú štyri dimenzie, ktoré pozostávajú z mediálnej kritiky, mediálnych vedomostí, používania médií a mediálnej produkcie. Dimenzie sú súčasťou programu. Jednotlivé stupne na seba priamo nadväzujú, nakoľko bez schopnosti kritiky a vedomosti o médiách, je ťažké naučiť sa používať médiá bezpečne a produkovať tvorivý a obohacujúci obsah.

Rozvíjaním digitálnej a mediálnej gramotnosti program prehľbuje kompetencie žiakov:

- **vyhľadávať informácie v digitálnych a sociálnych médiách** – zámerom je naučiť žiakov, ako si overiť zdroj, fotografiu a webovú stránku, a ako odlišovať klamlivé fakty a informácie,

- **komunikovať a diskutovať o médiách** – cieľom je akceptovať názory iných, zhodnotiť vlastné pôsobenie v médiách, poučiť sa zo svojich chýb a chýb ostatných spolužiakov,

- **zhodnotiť vlastné pôsobenie v mediálnom svete** – zámerom je naučiť sa správne používať médiá a zhodnotiť nebezpečnosť mediálneho pôsobenia a ohrozenia (Bielčíková, K., 2023).

Realizácia programu je možná na triednických hodinách, ako súčasť iných predmetov – občianska výchova, slovenský jazyk, informatika a pod., alebo ako súčasť práce školského podporného tímu, alebo školského psychológa, výchovného poradcu, koordinátora prevencie, sociálneho pedagóga.

Intervenčný program Mediálny gramotník rozvíja mediálnu a digitálnu gramotnosť ako základ k prevencii kyberagresie. Kyberagresia je v mnohých prípadoch podceňovaná, prípadne nie je vnímaná ako bezprostredne ohrozujúca. Práve z toho dôvodu je jej venovaná v programe značná pozornosť. V intervenčnom programe pri riešení a eliminovaní rizík kyberagresie vychádzame z **konceptného modelu kyberagresie** K. C. Runionsa (2013).

Obsahom je:

- ochrana údajov v online prostredí – žiaci sa učia používať silné heslá, ktorými zabezpečia väčšiu ochranu svojich účtov, vyhodnocovať situácie a mieru ich bezpečnosti vo virtuálnom prostredí,

- rozpoznávanie nevhodných prejavov a schopnosti chrániť sa pred nimi – žiaci vyvodzujú závery z rozličných situácií, oboznamujú sa s online stránkami poskytujúcimi pomoc a dokážu rozlišovať medzi vhodnými a nevhodnými prejavmi,
- postup, ktorý je vhodné uplatniť pri online ohrození – žiaci sa učia, ako postupovať v situáciách, ktoré sú im nepríjemné, aké majú možnosti, komu sa môžu zdôveriť,
- rozpoznávanie fotografií, ktoré sú nevhodné na uverejnenie vo virtuálnom prostredí – žiaci rozlišujú medzi vhodnými a nevhodnými fotografiami, uvádzajú príklady, vyvodzujú závery,
- nevhodnosť stretávania sa s ľuďmi, ktorých spoznali len vo virtuálnom prostredí – žiaci sa dozvedia o možných nástrahách, ktoré vyplývajú zo stretnutia s neznámou osobou, naučia sa, ktoré otázky sú na prvý pohľad vhodné, ale v závislosti od priebehu komunikácie ich možno považovať za rizikové. Taktiež sa naučia, čo robiť v takých situáciách, ako reagovať, na koho sa obrátiť,
- rozvoj sebaúcty – ktorý sa pretavuje počas celého programu s cieľom rozvíjať zdravú sebaúctu.

Intervenčný program je postavený na skupinových formách vzdelávania, s využitím viacerých aktivizujúcich metód.

POPIS INTERVENČNÉHO PROGRAMU

Intervenčný program pozostáva z 12 lekcií, ktoré sú zamerané na dôležité oblasti zahŕňajúce rozvoj mediálnej a digitálnej gramotnosti, posilnenie sebaúcty a prevenciu rizík súvisiacich s digitálnym prostredím, predovšetkým kyberagresiou.

Názvy jednotlivých lekcií:

1. Médiá a ich používanie
2. Chránim sa pred nevhodnými správami
3. Posúdim pravdivosť informácií v médiách
4. Viem sa vyjadriť k informáciám v médiách
5. Chránim si svoje osobné údaje v online prostredí
6. Poznám význam reklamy
7. Viem vytvárať online produkty
8. Poznám nevhodné prejavy a chránim sa pred nimi
9. Viem, ako postupovať pri online ohrození
10. Neposielam svoje intímne fotografie
11. Nestretávam sa s osobami, ktoré poznám len online
12. Záver intervenčného programu

V tejto časti prinášame vybrané kľúčové informácie, ktoré sú v rámci stretnutí so žiakmi preberané a je nevyhnutné, aby bol lektor s nimi oboznámený a vedel žiakov usmerniť, prípadne viesť diskusiu k danej problematike.

V prvej lekcií žiaci prostredníctvom aktivít vypovedajú o médiách a spôsoboch ich každodenného používania.

V druhej až piatej lekcií sa žiaci učia chrániť pred nevhodnými informáciami, posúdiť pravdivosť informácií a chrániť svoje osobné údaje.

Digitálne a sociálne médiá sú integrálnou súčasťou života detí a dospievajúcich. Z tohto dôvodu je nevyhnutné učiť ich o možnostiach ochrany údajov v online prostredí. Žiaľ, neexistuje spôsob, ako eliminovať spameroch a podvodníkov, a zabezpečiť, aby digitálne prostredie poskytovalo len informácie z hodnoverných a overiteľných zdrojov. Môže sa stať, že deti a dospievajúci, a napokon, aj samotní dospelí budú jednak konfrontovaní s falošnými SMS správami, e-mailmi, ako aj dezinformáciami a manipulatívnymi obsahmi. K problematike ochrany údajov v online prostredí patrí tvorba bezpečných hesiel do e-mailových účtov, posúdenie pravdivosti informácie, čo znamená rozlíšiť medzi spamom, hoaxom, prípadne fake news.

Spam predstavuje správu, ktorá je zasielaná hromadne. Možno sa s ňou stretnúť v podobe e-mailu, SMS a pod. Ide o hromadne šírenú a otravnú správu, ktorá však nemusí vždy predstavovať nebezpečenstvo. Obsah správy je v takomto prípade zameraný na reklamu, ponuky súťaží a nákupov. Niektoré spamy môžu byť zamerané na propagáciu erotických a pornografických stránok (Zodpovedne.sk), čo už môže pre deti a dospelých predstavovať potenciálne riziko stretnutia sa s nevhodným obsahom. Riziká spamov sú v strate času, ktorú jednotlivец musí vynaložiť na odstránenie týchto správ. Niektoré spamy môžu ovplyvniť operačný systém zariadenia. Spameri môžu hacknúť e-mailové konto a webovú stránku. Okrem toho niektoré spamy môžu mať škodlivé súbory – prílohy, ktoré sú upravené tak, aby ukradli údaje alebo infikovali operačný systém zariadenia.

Hoax je na rozdiel od spamu správa podvodného charakteru. Upozorňuje na možnosť zbohatnúť alebo na vymyslené nebezpečenstvo. Ide o reťazové správy, prosby o pomoc, petície (Zodpovedne.sk). Charakteristickým znakom hoaxy je snaha presvedčiť druhých o dôležitosti správy. Správa uvádza šokujúce informácie, žiadosti o pomoc, pričom sa často odkazuje na dôveryhodné zdroje a vyzýva k ďalšiemu rozosieleniu.

Dezinformácia je informácia, ktorá je vo svojom jadre pravdivá, ale je šírená bez súvislostí, čím vytvára skreslený pohľad na problematiku a vedie k nesprávnym záverom a rozhodnutiam (bezpecnenanete.eset.com).

Dezinformačné médiá alebo konšpiračné médiá predstavujú súhrnný názov pre médiá, ktoré šíria konšpiračné teórie, hoaxy, neoverené alebo zmanipulované informácie. Väčšinou sú zacielené jedným smerom, napr. proti migrantom, EÚ, USA atď. Medzi najvplyvnejšie dezinformačné médiá možno považovať internetovú stránku Hlavné správy a český denník Parlamentné listy, ktorý má od roku 2015 zastrešenie aj v Slovenskej republike (Šnidl, V. et al, 2017).

Fake news možno označiť klamlivé a nepravdivé správy (hoaxy, dezinformácie). Niekedy sa termínom fake news označuje aj žurnalistika, ktorá je založená na úmyselnom šírení nepravdivých informácií prostredníctvom masmédií, v poslednej dobe predovšetkým sociálnych médií. Fake news môžu byť vymyslené správy, môžu byť však založené na pravdivom základe, ktorý je doplnený o nepravdivé informácie (e-bezpeci.cz).

Autori Šnidl a kol. (2017) vymedzili niekoľko hľadísk, ktorými sa odlišujú dezinformačné a konšpiračné médiá od tradičných médií (noviny, časopisy, spravodajstvo v televízii a v rozhlase, internet):

1. *téma*: tradičné médiá opisujú svet ucelenejšie. Informujú o témach, ktoré vyhodnotia ako dôležité, alebo pre čitateľov zaujímavé. Dezinformačné médiá profitujú iba z niektorých tém, napr. migranti, vojna na Ukrajine, ktorú opisujú z jedného pohľadu a pod.;
2. *štýl práce*: tradičné médiá sa snažia prinášať informácie ako prví, robia vlastné rozhovory. Ich novinári vyrážajú „do terénu“, robia reportáže z miest, kde sa niečo deje. Ľudia z dezinformačných médií pracujú väčšinou iba za počítačom. Jadro ich práce spočíva v tom, že preberajú správy z iných zdrojov, ktoré *iba preložia*, alebo *im dajú údernejší titulok*;
3. *prístup k vlastným chybám*: tradičné médiá musia publikovať pravdivé informácie, ale stáva sa, že urobia chybu alebo publikujú správu, ktorú nemajú dostatočne overenú a ktorá sa následne ukáže ako nepravdivá. V tom prípade sú nútené informáciu opraviť. Dezinformačné médiá neriešia otázky etiky a serióznosti. Chyby produkujú úmyselne, zamlčávajú informácie a vytrhávajú správy z kontextu;
4. *vyváženosť*: dezinformačné médiá opisujú svet čiernobielo. Vyhýbajú sa napríklad informovaniu o kriminalite, do ktorej sú zapletení aj Slováci a pod. (bližšie vid'. Šnidl a kol., 2017, s. 14).

Medzi spôsoby ochrany pred nevhodnými informáciami, dezinformáciami a hoaxmi patrí:

1. *zvážiť zdroj*: preskúmať účel stránky, skontrolovať zverejnené kontakty;
2. *preveriť autora*: či ide o reálneho alebo fiktívneho autora;
3. *skontrolovať dátum*: staré správy nemusia byť relevantné a pravdivé aj v súčasnosti;
4. *čítať celú správu*, nielen nadpis: nadpisy môžu byť šokujúce a účelové, aby donútili čitateľa/príjemcu kliknúť na správu, prípadne inak sa dostať k správe;
5. *skontrolovať kvalitu zdrojov*: overiť, či uvedené zdroje nie sú v rozpore s tvrdeniami v správe;
6. *skontrolovať, či nejde o vtip*;
7. *spýtať sa odborníka – experta* (bližšie informácie na <https://bezpecnenanete.eset.com/sk/materialy-pre-ucitelov-na-stiahnutie/>).

V šiestej lekcii sa žiaci učia poznať význam reklám, ako aj ich vplyv.

Reklama (z lat. clamare = kričať, volať) je propagácia (publikovanie, podpora, komunikácia) produktu, informácií alebo názorov o výrobku alebo službe.

Internetová reklama je interaktívna a zákazník si ihneď môže zakúpiť ponúkaný produkt alebo službu.

Podprahová reklama je forma skrytej reklamy, prostredníctvom ktorej je obrazové alebo zvukové pôsobenie pod prahom vedomého vnímania (Jurášková, Horňák, 2012), t. j. že prijímateľ vedome nevníma danú reklamu, tá ovplyvňuje jeho podvedomie a vybavuje sa príjemcovi, zákazníkovi v istých situáciách, napr. pri rozhodovaní sa pri kúpe tovaru alebo služby, alebo pri rozhodovaní sa počas volieb (politická podprahová reklama).

Influencerská reklama – influencer marketing predstavuje online komunikačnú stratégiu influencera k efektívnejšiemu zaujatiu a osloveniu cieľovej skupiny. Podstata spočíva v tom, že influencer sa snaží dôveryhodne prezentovať produkt vybranej firmy, značky, organizácie, alebo skupiny tak, aby zaujal ľudí (<https://www.invelity.com/blog/kto-je-influencer-na-co-sluzi-influencer-marketing/>). V súčasnosti sú influencer marketingom ovplyvňované aj deti a dospievajúci, a to rôznymi influencerami, youtuberami, blogerami a pod.

V nasledujúcej tabuľke je uvedené, ako deti reagujú na reklamu v závislosti od ich veku:

Vek	Deti
0-2 roky	Neuvedomujú si, že program, ktorý práve sledujú, náhle vystriedala reklama. Naopak, chápu ju ako súčasť deja.
3-6 rokov	Dokážu zistiť, kedy sledovaný program prešla reklama, ale nevedia, že reklama sa snaží niečo predáť. Majú tendenciu domnievať sa, že reklama im chce dať dôležité a užitočné informácie. Nevedia byť k reklame kritické.
7-11 rokov	Chápu, že reklama sa snaží niečo predáť. Rozoznávajú reklamné spoty a techniky, ktorými sú prezentované, ale často sa ich zámeru ešte nevedia ubrániť. Mnohokrát nechápu, že reklamovaný produkt nie je až taký dobrý, ako o ňom reklama hovorí, a že inzerent im o ňom nepovedal úplne všetky informácie.
12-14 rokov	V dvanástich už deti chápu účel reklamy a vedia sa na základe informácií v nej rozhodnúť, či ten produkt potrebujú alebo nie. Nerozumejú však tomu, že reklamovaný produkt býva často úmyselne predražený. Nevedia identifikovať strategicky umiestnenú reklamu, napríklad reklamu ako súčasť filmu alebo hudobného videoklipu. Štrnásťroční už zväčša chápu ako trh funguje a vedia byť voči reklame kritickí.

Zdroj: <https://nasedeti.relaxmagazin.sk/medialna-vychova-a-technologie/clanok/ako-na-deti-vplyva-reklama>

V siedmej lekcii sa žiaci učia vytvárať online produkty, a to nahrávať videá na YouTube kanál, vytvárať náučné videá a blogy.

V ôsmej až jedenástej lekcii žiaci spoznávajú nevhodné prejavy v online prostredí a učia sa ako postupovať pri online ohrozeniach.

Deti sa v online prostredí môžu stretnúť s rôznymi ohrozeniami, ako je kyberagresia, kyberšikanovanie, sexting a kybergrooming. Ide o odborné výrazy

zaužívané vedeckou a odbornou komunitou v zahraničí, ale už aj na Slovensku. Napriek tomu, že pre žiakov môže identifikácia väčšiny týchto termínov predstavovať problém, je zrejmé, že s ich prejavmi, rizikami a dôsledkami sa stretávajú.

Kyberagresia predstavuje jednorazové útoky v online prostredí, ktoré môžu mať charakter posmievania, zosmiešnenia, verbalizovaného nevhodného prejavu v čete alebo diskusnej skupine, vylúčenia z online skupiny, online ohovárania a osočovania a pod. Niekedy môže byť problém rozoznať, či ide naozaj o jednorazový akt. Treba mať však na zreteli, že ide o taký prejav nevhodného a agresívneho správania, ktoré nevykazuje pravidelnosť, či už v podobe kombinácie rôznych online útokov, prípadne opakovaného a hromadného negatívneho komentovania útoku viacerými účastníkmi. Na odlíšenie útoku kybernetickej agresie (kyberagresie) od kyberšikanovania je potrebný čas, v rámci ktorého je možné preukázať, či v online prostredí došlo, alebo nedošlo, k ďalším útokom na jednotlivca alebo skupinu.

Kyberšikanovanie – sýtením negatívneho obsahu ďalšími nevhodnými komentármi, útokmi, dehonestujúcimi fotografiami, opakovaným odmietaním online komunikácie, môže kyberagresia prerásť do kyberšikanovania – zámerného a dlhodobého agresívneho útoku v online prostredí. Kyberšikanovanie môže byť realizované rôznymi spôsobmi. Často sú v rámci neho zneužívané fotografie maloletých, ktoré si medzi sebou poslali. V tomto prípade možno hovoriť o sextingu.

Sexting predstavuje fenomén uverejňovania erotických a sexuálne ladených fotografií a realizovania erotickej komunikácie v rámci digitálnych a sociálnych médií. Deti a dospievajúci realizujú sexting vo forme:

- self-sextingu, tzv. sebaaprezentácie, kedy fotografie a videá zverejňujú so zámerom upútania pozornosti,
- peer-sextingu – preposielania eroticky ladenej komunikácie v rovesníckych vzťahoch, ako aj výmeny fotografií zachytávajúcich ich čiastočnú alebo celkovú nahotu (Hollá, K. 2017).

Kybergrooming je zásadným ohrozením detí v online prostredí. Ide o kontaktovanie neznámej osoby – groomera, ktorý manipulatívnym spôsobom, a často pod falošným profilom, nadväzuje vzťah s dieťaťom za účelom jeho následného vydierania, šikanovania, prípadne zneužitia.

Podnetné materiály pre učiteľov a lektorov intervenčného programu rozvoja mediálnej a digitálnej gramotnosti Mediálny gramotník:

- <https://bezpecnenanete.eset.com/sk/kategoria/pre-ucitelov/dezinformacie-a-hoaxy>
- <https://bezpecnenanete.eset.com/sk/materialy-pre-ucitelov-na-stiahnutie/>
- HOLLÁ, K. 2019. Výskyt sextingu u mladých ľudí na Slovensku. Bratislava : Iuventa. Dostupné z: https://www.vyskummladeze.sk/wp-content/uploads/2021/07/iuventa_studia_vyskyt_sextingu_2019.pdf
- HOLLÁ, K. 2021. Riziká kyberšikanovania a sextingu a možnosti prevencie. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2021/07/Text-na-web-Holla-S.pdf>
- ŠNÍDL, V. a kol. 2017. *Klamstvá a konšpirácie. Príručka pre stredné školy*. [online] [cit. 2023-07-18] Dostupné z: <https://a-static.projektn.sk/2017/04/dennikN-prirucka-konspiracie.pdf>

Uvedli sme popis intervenčného programu rozvíjajúceho mediálnu a digitálnu gramotnosť ako nástroja slúžiaceho k ochrane žiakov pred ohrozeniami online prostredia, predovšetkým kyberagresie. Uvedomujeme si, že rozvoj vedy a techniky rapídne urýchľuje vývoj médií a aplikácií, čo má a bude mať za následok neustále zdokonaľovanie sa jednotlivca v mediálnych a digitálnych technológiách. Paralelne s vývojom a aktualizovaním zručností budú narastať nové hrozby, s ktorými budú žiaci konfrontovaní. V dôsledku toho intervenčný program nevnímame ako záväzný a nemenný konštrukt, ale ako rámcový program rozvoja mediálnych a digitálnych zručností s neustálym inovatívnym vkladom autoriek v spolupráci s tými, ktorí budú intervenčný program aplikovať v edukačnej praxi.

METODICKÉ USMERNENIA K REALIZÁCII INTERVENČNÉHO PROGRAMU

Intervenčný program pomáha pedagogickým a odborným zamestnancom škôl a školských zariadení odhaliť slabé miesta žiakov pri využívaní digitálnych a sociálnych médií, vykonať včasnú nápravu, zásah, v danej problematike, a to posilňovaním a rozvíjaním zručností a kompetencií, ako používať a chápať médiá, zapájať sa do tvorby mediálnych obsahov, a zároveň ako sa chrániť v mediálnom a digitálnom svete.

Uvedomujeme si, že skúsenosti žiakov s mediálnymi a digitálnymi obsahmi môžu byť na rôznej úrovni, podmienené skúsenosťami z triednej a rovesníckej dynamiky, ako aj rodinným a sociálnym prostredím. Na základe uvedeného predstavuje intervenčný program rámcový plán, ktorý je možné dotvárať podľa potreby triednej, prípadne výchovnej skupiny.

Intervenčný program môže byť realizovaný triednym učiteľom, sociálnym pedagógom, výchovným poradcom, školským psychológom, prípadne digitálnym koordinátorom.

Realizáciu intervenčného programu v rámci obsahu vzdelávania možno zaradiť ako:

- samostatnú hodinu v činnosti triedneho učiteľa počas triednických hodín,
- súčasť predmetov (občianska náuka, informatika, slovenský jazyk a pod.),
- súčasť mediálnej výchovy ako samostatného predmetu,
- súčasť práce školského psychológa,
- súčasť práce výchovného poradcu,
- súčasť práce koordinátora prevencie,
- súčasť práce sociálneho pedagóga.

Okrem toho upriamujeme pozornosť na niekoľko metodických usmernení pri realizácii intervenčného programu:

- niektoré lekcie je lepšie realizovať v dlhšom časovom rozpätí,
- dĺžku trvania aktivít možno prispôbiť individuálnym osobitostiam skupiny,
- rozdeľovanie žiakov do skupín možno realizovať losovaním, zadelením náhodných čísel, prostredníctvom nálepiek a pod., aby žiaci nepracovali stále v rovnakých skupinách,
- pri súťažiach je žiaduce odmeňovať žiakov,
- pedagogický a odborný zamestnanec, ktorý realizuje intervenčný program, vystupuje len ako facilitátor – uľahčovateľ, usmerňovateľ,
- pri frontálnych činnostiach je dobré sedieť v kruhu, na koberci, alebo zvoliť menej formálne sedenie ako v laviciach,
- v závere lekcie je potrebné zhrnúť dôležité informácie,
- priebeh aktivít, ktoré sú súčasťou lekcii, nemusí byť dodržaný,

- lekcie je možné modifikovať, a to v závislosti od vekových a individuálnych charakteristík jednotlivých žiakov,
- prílohy a materiály k lekciam je možné zväčšiť/zmenšiť podľa potreby.

1 MÉDIÁ A ICH POUŽÍVANIE

Oblasť: rozvoj technických zručností

Cieľ lekcie: žiaci dokážu použiť technické zručnosti na aplikáciu do praktickej činnosti

Čiastkové ciele:

- žiaci dokážu vymenovať pojmy súvisiace s médiami
- žiaci vedia zhodnotiť pravdivosť a nepravdivosť informácií
- žiaci dokážu subjektívne zhodnotiť používanie médií
- žiaci vedia navrhnúť vlastnú aplikáciu a uvedomiť si dopad odcudzenia aplikácie, ktorú vytvoria

Časové trvanie: 45 min

Pomôcky: tabuľa, krieda, obálky s technickými zručnosťami, lístočky s výrokmi

Metódy: diskusia, samostatná práca žiakov, metóda riešenia úloh, metóda kladenia otázok, deduktívna metóda, analyticko-syntetická metóda, brainstorming

Organizačná forma: frontálna, skupinová

Zásady: dobrovoľnosti, systematickosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti a aktivity, zásada individuálneho prístupu k žiakom, postupnosti

Prvá lekcia je zameraná na vstup do problematiky a zistenie aktuálnych vedomostí a zručností žiakov. Je upriamená na zhodnotenie pravdivosti informácií, používanie médií a na poznatky žiakov o nelegálnych činnostiach v prostredí internetu. Počas lekcie je potrebné vysvetliť nebezpečnosť niektorých činností a venovať pozornosť správneému používaniu mediálnych obsahov.

OBSAH LEKCIE:

1. Médiá
2. Objavovanie zručností
3. Pravda/nepravda
4. Moja aplikácia
5. Reflexia a zhrnutie

PRIEBEH LEKCIE:

1. Médiá

Inštrukcia: lekcii možno začať aktivitou zameranou na asociácie k pojmu médiá a motivovaním, že na konci programu sa zo žiakov môžu stať mediálni gramotníci a získajú certifikát aj odznaky.

Úlohou žiakov je k slovu „médiá – masmédiá“ (odporúčame napísať na tabuľu, alebo na veľký flipchart) asociovať čo najviac slov, ktoré sa im pri pojme vybavajú. Návrhy žiakov možno zapisovať na tabuľu alebo na papier. Spoločne možno o návrhoch diskutovať a žiakov usmerňovať.

K preniknutiu do programu môže slúžiť aktivita, v rámci ktorej sa žiaci zaraďujú podľa inštrukcií.

- K oknu sa postaví tí, ktorí si myslia, že médiá nepoužívajú vôbec.
- Do stredu miestnosti sa postaví tí, ktorí médiá používajú zriedkavo.
- K stene sa postaví tí, ktorí médiá používajú každý deň.

Obmena:

Žiaci sedia v kruhu na pripravených stoličkách a podľa inštrukcie si vymieňajú miesta. Odporúčame mať o jednu stoličku menej, aby tak ostal vždy jeden účastník v kruhu, ktorý bude komunikovať inštrukciu s vlastným doplnením, napr. *miesto si vymenia tí, ktorí... (majú v izbe televízor; nemajú v izbe televízor; majú svoj notebook; majú tablet).*

- Miesto si vymenia všetci tí, ktorí si myslia, že médiá nepoužívajú vôbec.
- Miesto si vymenia všetci tí, ktorí médiá používajú zriedkavo (napr. raz za týždeň, len cez víkend a pod.).
- Miesto si vymenia všetci tí, ktorí médiá používajú každý deň.

Diskusia k aktivite:

- *Prečo používate médiá každý deň?*
- *Ako najčastejšie médiá využívate?*
- *Máte stanovené pravidlá pri používaní médií?*
- *Sú pre vás médiá dôležité? Prečo?*

Zdroj aktivity: Macková, M. a kol. 2020

Po vysvetlení pojmu médiá a uvoľnení atmosféry nasleduje ďalšia aktivita.

2. Objavovanie zručností

Inštrukcia: žiakov rozdelíme na viacero skupín (ideálne šesť skupín) a ich úlohou je v skupine napísať na papier, ako vykonávajú pridelenú zručnosť, či ju ovládajú. V skupine o danej zručnosti môžu žiaci diskutovať a vymieňať si skúsenosti. Po dopísaní si sadnite so žiakmi do kruhu a postupne si čítajte, čo napísali a či sa niečo nové v skupine o danej zručnosti dozvedeli. Možno žiakom klásť doplňujúce otázky týkajúce sa danej problematiky, ktoré budú vyplývať z odpovedí žiakov, napríklad *či mali viac skúsenosti tí, ktorí používajú médiá každý deň*, alebo to nezohrávalo žiadnu rolu.

Zručnosti:

1. Dokážem sledovať (na internete) filmy a sťahovať filmy a fotografie

- Na akých stránkach sledujete videá, filmy?
- Odkiaľ sťahujete filmy a fotografie?
- Musíte mať vytvorený účet na pozeraie filmov?
- Platíte si sa nejaké stránky, ktoré poskytujú filmy?
- Sťahujete si filmy a fotografie zadarmo?
- Odkiaľ sa na obsahy pozeráte najčastejšie? (mobil, počítač, tablet...)

2. Dokážem počúvať a sťahovať hudbu

- Z akých stránok sťahujete hudbu?
- Z akých stránok najčastejšie počúvate hudbu?
- Sťahujete si hudbu zdarma?
- Odkiaľ si hudbu sťahujete?
- Musíte mať účet na počúvanie a sťahovanie hudby?

3. Dokážem čítať a sťahovať online správy/noviny/informácie

- Z akých stránok najčastejšie pozeráte novinky/informácie?
- Odkiaľ najčastejšie sťahujete informácie/novinky?
- Musíte mať nejaký účet na sťahovanie správ/noviniiek?
- Odkiaľ sa na obsahy pozeráte najčastejšie? (mobil, počítač, tablet,...)

4. Dokážem vyhľadávať informácie alebo materiály týkajúce sa mojich domácich úloh

- Odkiaľ najčastejšie čerpáte informácie k projektom a prezentáciám do školy?
- Musíte mať vytvorený účet na sťahovanie materiálov?

- Uvádzate autora článku, z ktorého čerpáte informácie pri písaní domácich úloh?

5. Dokážem použiť internet na vyhľadávanie vecí, ktoré si chcem zakúpiť

- Nakupovali ste už cez internet? Ak áno, čo to bolo?
- Nakupovali ste sami alebo s rodičmi?
- Prečítate si recenzie na webových stránkach predtým ako niečo zakúpite?
- Prečo je podľa vás dobré nakupovať cez internet?
- Myslíte si, že nakupovanie cez internet je bezpečné?

6. Dokážem vhodne používať médiá na sprostredkovanie udalostí (napr. použiť kameru na zaznamenávanie udalostí, fotoaparát v mobile)

- Čo všetko snímate?
- Fotíte cez telefón často? Čo najčastejšie fotografujete?
- Aké udalosti je dobré odfoťiť?
- Je dobré dávať všetko čo odfoťíte/nasnímate na internet?
- Pridávate často videá a fotografie na internet?
- Aké fotky si radi fotíte?

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

3. Pravda/ nepravda

Inštrukcia: žiakom čítame výroky a ich úlohou je určiť či sú pravdivé, alebo nepravdivé.

Výroky:

- Môžem si sťahovať filmy z ulož.to (nepravda)
- Môžem sťahovať cracknuté hry (nepravda)
- Môžem sťahovať hudbu z ulož.to (nepravda)
- Môžem sťahovať hudbu zo Spotify (pravda)
- Môžem sledovať filmy na Netflixu (pravda)
- Môžem hrať Minecraft na online serveri, za ktorý som nezaplatil (nepravda)
- Môžem hrať Minecraft, ak si ho zakúpim (pravda)
- Na informácie týkajúce sa mojich domácich úloh využijem stránku Wikipédie, všetko skopírujem a vložím do svojho projektu/prezentácie (nepravda)
- Môžem stiahnuť referát zo stránky Referáty.sk a tváriť sa, že som ho sám napísal (nepravda)
- Môžem k písaniu úloh využiť online dokument, avšak musím uviesť, kto je jeho autorom (pravda)

- Na internete som čítal o chlapcovi, ktorý má 5 rokov a už ovláda 10 jazykov (nevieme určiť/odporúčame usmerniť žiakov a spýtať sa, čo by sme k tejto informácii viac potrebovali?)
- Všetko, čo odotím alebo nasnímam, hneď pridám na internet (nepravda)
- Všetko, čo si prečítam na internete, je pravdivé (nepravda)
- Všetko, čo si prečítam v novinách/časopisoch, je pravdivé (nepravda)
- Zakúpim si drahú vec zo stránky, ktorú nepoznám (nepravda)
- Pozriem si recenzie na stránku, z ktorej chcem nakupovať (pravda)

Počas aktivity žiakov usmerňujeme a uvádzame správne odpovede a o ich správnosti diskutujeme. Žiakov usmerníme pri nesprávnej odpovedi a odôvodníme, prečo je výrok nesprávny.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

4. Moja aplikácia

Inštrukcia: žiakov rozdeľte do skupín a ich úlohou je nakresliť a napísať charakteristiku a výhody novej aplikácie, alebo online služby, ktorú si sami vymyslia. Práca závisí od kreativity skupiny. Po skončení aktivity môžu prezentovať aplikáciu a spôsob jej použitia. Po prezentovaní otočia papier s kresbou a charakteristikou aplikácie tak, aby ju nikto nevidel. Každá skupina si zoberie jeden z týchto papierov/aplikácií tak, aby si nezobrali svoju. Spoločne sa skupina pozrie, akú aplikáciu si vytiahla.

Diskusia:

Predstavte si, že váš nápad a vaša nová aplikácia sa dostala do rúk niekoho iného, ktorý ju predal a teraz má za ňu peniaze.

- Ako by ste sa cítili?
- Čo by ste urobili?
- Ako by ste danú situáciu vyriešili?

Obmena: u starších žiakov možno zvoliť vytvorenie nového produktu, ktorý by uľahčil prácu v online priestore. Je vhodné túto úlohu riešiť aj ako projekt na domácu úlohu a jeho zhodnoteniu venovať viac času. Žiaci si tak lepšie uvedomia dopad „krádeže“ v online priestore.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

5. Záver a reflexia:

- Čo všetko zaradíme k médiám?
- Skúste povedať, aké filmy si najradšej sťahujete a odkiaľ?
- Aká hudba vás baví?
- Ktorú informáciu ste si na internete prečítali a prekvapila vás?
- Čo najčastejšie nahrávate na telefón? Čo najradšej snímate a fotografujete?

- Kde najčastejšie vyhľadávate informácie k svojim domácim úlohám?
- Prečo je nelegálne sťahovať filmy alebo hudbu z rôznych serverov?
- Čo znamená cracknutá hra?
- Už ste si kupovali niečo z internetu? Čo ste si ako prvé pozreli v internetovom obchode?
- Sledujete recenzie stránok a produktov? Prečo je to dobré?

Naučili sme sa:

- ✓ Nestahovať hudbu, filmy, pesničky, pokiaľ nemám zaplatenú príslušnú službu, alebo nemám na to oprávnenie.
- ✓ Nehrať hry na online serveroch, za ktoré som nezaplatil.
- ✓ Nestahovať referáty a projekty a nepoužívať ich na vyučovacích hodinách.
- ✓ Uvádzať zdroje článkov, referátov, projektov.
- ✓ Premýšľať nad tým, čo na internete čítam a hľadať vhodné zdroje.
- ✓ Neveriť všetkému, čo si v médiách prečítam a byť obozretný.
- ✓ Nepridávať na internet všetky svoje fotografie, videá, či polohu, kde sa nachádzam.

2 CHRÁNIM SA PRED NEVHODNÝMI SPRÁVAMI

Oblasť: rozvoj technických zručností

Cieľ lekcie: žiaci dokážu aplikovať teoretické poznatky na ochranu pred nevhodným obsahom

Čiastkové ciele:

- žiaci dokážu definovať pojem spam a hoax
- žiaci dokážu vysvetliť proces blokovania
- žiaci vedia aplikovať teoretické poznatky na zablokovanie osôb a obsahu

Časové trvanie: 45 min

Pomôcky: ukážky spamov a hoaxov, pracovný list (príloha 1), diagramy – postup blokovania (príloha 2), názorný postup blokovania (príloha 3)

Metódy: diskusia, samostatná práca žiakov, metóda riešenia úloh, metóda kladenia otázok, deduktívna metóda, analyticko-syntetická metóda

Organizačná forma: frontálna, skupinová

Zásady: dobrovoľnosti, systematickosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti a aktivity, zásada individuálneho prístupu k žiakom, postupnosti

V druhej lekcii upriamujeme pozornosť na spam a hoax. Učíme žiakov rozoznávať takéto správy a vysvetľujeme nutnosť zastavenia ich šírenia. Okrem hoaxov sa orientujeme na osvojenie si postupov blokovania v prípade, že sa žiaci stretnú s nepríjemným obsahom alebo profilom istej osoby. Je dôležité, aby si žiaci uvedomovali a vedeli zrealizovať blokovanie na svojich účtoch v prípade, že sa cítia nekomfortne.

OBSAH LEKCIE:

1. Spam a hoax
2. Odporúčania
3. Blokujem
4. Koho a čo blokujem?
5. Reflexia a zhrnutie

PRIEBEH LEKCIE:

Na začiatku sa so žiakmi v krátkosti porozprávame o tom, čo si predstavujú pod nevhodnými správami, e-mailmi. Bližšie k spamom, hoaxom pojednávame v rámci Popisu intervenčného programu.

1. Spam a hoax

Inštrukcia: Žiakov rozdelíme do 6 skupín. Každá skupina dostane jeden spam a jeden hoax a ich úlohou bude správne určiť, ktorá správa je spam a ktorá hoax.

HOAXY:

Maryna prežila, ale je vo veľmi vážnom stave! Prosím Ťa, pošli to ďalej! Je to súrne! Rodičia založili účet pre toto dievča, ktoré utrpelo vážne zranenie počas autonehody, ktorú spôsobil nepozorný vodič. Pozri sa na fotku. Za každý odoslaný e-mail dostanú rodičia na účet 2 eurá, peniaze sa použijú na operáciu, ktorá môže Marynu vrátiť späť do života. Aj vtedy to pošli ďalej, prosím Ťa, keď si to už raz dostal(-a). Ďakujem.

Zdroj: Facebook.com

Zdroj: Facebook.com

OK, neznášam reťazovú poštu, ale táto je roztomilá 😊😊😊 Drahý Bože, ten kto to číta, je úžasný. 🙏🙏 Za 12 minút sa stane niečo také úžasné ako vy. Prosím, pošlite to 12 ľuďom, ktorých máte radi. 🌸🌸 Pamätajte, že je len pre úžasných ľudí. Ak to nedostanem späť, očividne nie som najlepší priateľ. 🍀🍀 Keď si toto prečítate, musíte to poslať 12 ľuďom. 💎💎 Vaše ďalšie 3 dni budú takéto: Deň 1 - Budete mať perfektný deň! 🙏🙏🙏 Deň 2- Nájdete niečo, čo ste už dávno stratili. 🙏🙏🙏 Deň 3- Budete prekvapení splneným snom! 🙏🙏 Ak to

nepošlete, vaše ďalšie 3 dni budú presným opakom. ❌❌❌ Toto neporušujte.
💔💔💔 Pošlite to 12 priateľom za 12 minút. 📱📱📱 Nie je to ťažké. 💔💔
Žiadne skupinové rozhovory. 🙌🙌🙌 dobre! 🌸🌸🌸🌸🌸🌸 🙏.
Zdroj: Facebook.com

Nájdí číslo 1

25678900986543245789087653246789009876543246789900977432456789
96780098754323568900098888009776423468900088124567800098887766
6655555323456789009976543246678909876544335666668900877665433
467890098655556790074589000

1. Ak si našiel, zavri päť

2. zaželaj si 3 prania

Päť maj stále zavretú

3. pošli túto správu 15 kamarátom (aj mne ak ním som 😊)

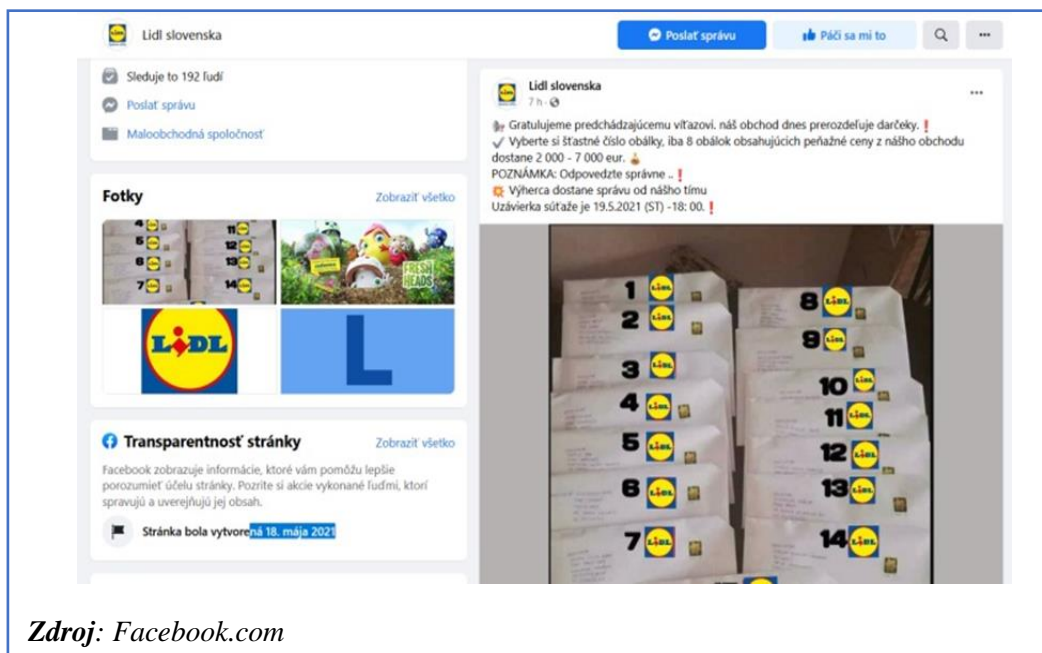
4.ak sa ti táto správa vráti 3-krát, tak sa ti tie 3 želania splnia do 3 dní

Zdroj: Facebook.com

Dievčatá - najmä na fakultách, školách, záujmových krúžkoch... dávajte veľký pozor!

Ak náhodou uvidíte dieťa, ktoré plače a kričí, že sa stratilo a vie adresu (môže ju mať napísanú na papieriku, ktorý vám ukáže), nikam nechodte!!! Zavolajte políciu, nech ona pomôže. V žiadnom prípade nevedte dieťa na uvedenú adresu. Môžete sa stať obeťou únosu. Zjavila sa nová, veľmi dobre organizovaná skupina, ktorá sa usiluje kraťnúť mladé dievčatá, pričom používa tento trik

Zdroj: <http://jetotomozne.blogspot.com/2014/03/upozornenie-preposielam.html>

The image shows a Facebook post from the page 'Lidl slovenska'. The post text reads: 'Gratuluje predchádzajúcemu víťazovi, náš obchod dnes prerozdeľuje darčeky. ! Vyberte si šťastné číslo obálky, iba 8 obálok obsahujúcich peňažné ceny z nášho obchodu dostane 2 000 - 7 000 eur. 🎉 POZNÁMKA: Odpovedzte správne - ! Výherca dostane správu od nášho tímu Uzávierka súťaže je 19.5.2021 (ST) -18: 00. !'. Below the text is a photograph of two columns of white envelopes, each numbered from 1 to 14. Each envelope has a yellow circular sticker with the word 'LIDL' and a small gold coin icon. The left column is numbered 1-7 and the right column 8-14. To the left of the main post, there is a sidebar with information: 'Sleduje to 192 ľudí', 'Poslať správu', 'Maloobchodná spoločnosť', 'Fotky' (with a 'Zobraziť všetko' link), and 'Transparentnosť stránky' (with a 'Zobraziť všetko' link and a note that the page was created on 18. mája 2021).

Zdroj: Facebook.com

SPAMY:

A je to tu!
Objavte naše fantastické novinky!
Kliknite na drogeriashop.eu!
Ku každej objednávke darček!

Zdroj: gmail.com

Dobrý deň, gratulujeme Vám k výhre 2680€ namiesto vírivky, preprava je zložitá, a tak sme sa rozhodli Vám dať finančnú výhru v hodnote vírivky. Vírivku si takto môžete kúpiť podľa vlastného výberu, alebo použiť peniažky na čokoľvek iné. Veríme, že peniažky sa Vám v tejto dobe zídu. 🍀
Kliknite sem pre prevzatie finančnej výhry vo výške 2680€ kde nájdete aj množstvo spokojných recenzií. ----> <https://huramojavyhra.eu> Pre prevzatie KLIKNITE TU -> <https://huramojavyhra.eu> S pozdravom Jakuzzi Svet, Andrea Mesarošová

Zdroj: *tvnoviny.sk*

Žiakov sa snažíme usmerniť a naučiť ich, ako sa chrániť pred spamom a hoaxom.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

2. Odporúčania

Inštrukcia: žiakom rozdáme pracovný list z prílohy 1. Úlohou žiakov je vpisovať chýbajúce slová do odporúčaní, ako sa chrániť pred spamom a hoaxom. Žiakom necháme potrebný čas a spoločne si pracovný list prečítame a následne vedieme diskusiu.

Obmena pre starších žiakov: žiaci sami vytvoria príklady spamu a hoaxu a ich príklady si následne medzi sebou rozdajú (tak, aby nikto nemal svoj) a budú mať správne určiť, či ide o hoax alebo spam. Zároveň na veľký plagát za skupinu napíšu odporúčanie, ako sa pred nimi chrániť.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

3. Blokujem

Inštrukcia: v úvode sa žiakov spýtame, či vedia ako sa blokujú osoby na sociálnych sieťach. Po odpovediach možno žiakov usmerniť a rozdať im predpripravené diagramy, ktoré znázorňujú presné postupy blokovania (príloha 2). V prílohe 2 nájdete aj hotové vyplnené diagramy. Pri vysvetľovaní si žiaci budú do diagramov vpisovať postup, ktorý môžu žiaci sami skúsiť hovoriť. Najlepšie je, aby si žiaci vytiahli telefóny a prakticky si skúsili blokovanie. Samozrejme to závisí od školského poriadku. V prípade nejasností, alebo až na konci, si postup blokovania (príloha 3) možno presne ukázať, aby žiaci lepšie postup pochopili. Vysvetlíme, akých ľudí a aký obsah je vhodné blokovať.

Obmena: žiakom dáme prázdne diagramy a nastrihané papieriky s postupom. Ich úlohou bude nalepiť postup správne do diagramu.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

4. Koho a čo blokujem?

Inštrukcia: žiakov rozdelíme do skupín, v ktorých budú vytvárať osoby (ich profil, aké by mali správanie a pod.) alebo obsah, ktorý by si chceli zablokovať. Žiakom necháme potrebný čas a následne návrhy prezentujú. Možno viesť diskusiu o ich návrhoch a spôsoboch blokovania.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

5. Záver a reflexia:

- Aká je podľa vás nevhodná správa a podľa čoho ju určíte?
- Aký je rozdiel medzi spamom a hoaxom?
- Čo sú to reťazové správy?
- Je dobré používať antivírusový softvér? Ak áno, prečo?
- Je dobré nahlasovať spamy a hoaxy? Ak áno, prečo?
- Ako reagujete v prípade, že dostanete reťazovú správu?
- Ktoré osoby je žiaduce blokovať?
- Aký obsah si určíte v budúcnosti zablokujete?
- Skúste uviesť jednotlivé kroky blokovania.

Naučili sme sa:

- ✓ Neuvádzať všade svoje osobné údaje.
- ✓ Poznať rozdiel medzi spamom a hoaxom.
- ✓ Neposielať ďalej reťazové správy a listy šťastia.
- ✓ Overovať si pravdivosť správy.
- ✓ Nezdierať príspevky, ktoré sľubujú finančnú odmenu a splnenie želaní.
- ✓ Nahlasovať spam a hoax.
- ✓ Používať antivírusový softvér.
- ✓ Osoby a obsah, ktorý je mi nepríjemný blokovať.

3 POSÚDIM PRAVDIVOSŤ INFORMÁCIÍ V MÉDIÁCH

Oblasť: rozvoj kritického porozumenia

Cieľ lekcie: žiaci dokážu zhodnotiť pravdivosť informácií prezentovaných v médiách

Čiastkové ciele:

- žiaci dokážu definovať označenie nepravdivých informácií
- žiaci dokážu porozumieť nepravdivosti niektorých informácií prezentovaných v médiách
- žiaci dokážu vysvetliť overenie informácií prezentovaných v médiách
- žiaci dokážu správne určiť, čo je správne pri overovaní informácie
- žiaci dokážu naučené poznatky aplikovať pri skladbe odporúčaní

Časové trvanie: 45 min

Pomôcky: obrázok na posúdenie pravdivosti, červená a zelená ruka z papiera, poprehadzované odporúčania ako si overiť informácie z internetu

Metódy: diskusia, samostatná práca žiakov, názorná metóda, metóda kladenia otázok, metóda riešenia úloh, deduktívna metóda, analyticko-syntetická metóda

Organizačná forma: frontálna, skupinová

Zásady: dobrovoľnosti, systematickosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti a aktivity, zásada individuálneho prístupu k žiakom, postupnosti

Tretia lekcia učí žiakov premýšľať nad obsahom prezentovaným v médiách. Prostredníctvom práce v tímoch sa žiaci zamýšľajú nad výrokmí a vyjadrujú svoje názory, ktoré treba usmerniť a uviesť na správnu rovinu. Žiaci si osvojujú aj odporúčania, ktoré sú dôležité pri overovaní správ na internete. Samostatnou prácou v tímoch sa ich snažia poskladať a vysvetliť.

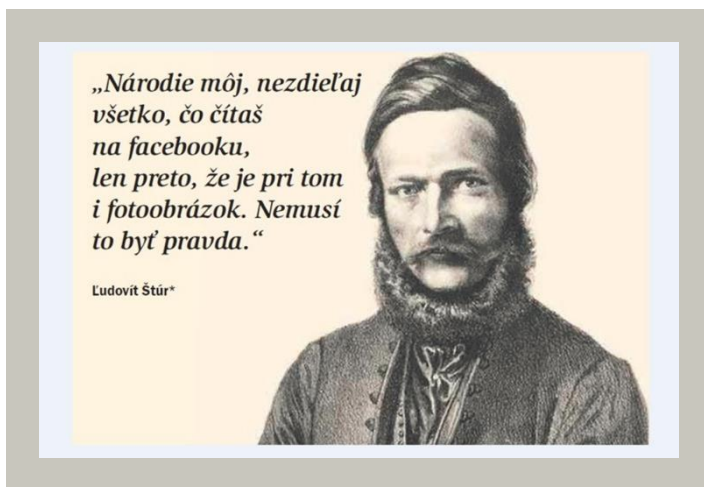
OBSAH LEKCIE:

1. Over ma
2. Červená a zelená
3. Rozuzlovači
4. Reflexia a zhrnutie

PRIEBEH LEKCIE:

1.Over ma

Inštrukcia: na začiatku lekcie ukážeme žiakom obrázok a spýtame sa ich, čo si o ňom myslia, či môže byť pravdivý a podľa čoho sa to dá posúdiť. Každý môže povedať svoj názor. V prípade, že zvolíme súťaž, možno prideliť bod skupine, ktorá odpovie prvá a správne. Podstatou je najmä skutočnosť, že nie každá informácia, ktorá má uvedeného autora, a dokonca aj jeho fotografiu, musí byť pravdivá. Každá skupina, okrem zhodnotenia obrázka, napíše aspoň 4 rady pre ostatných, ako si overiť informáciu na internete. Rady si spoločne prečítame a zhodnotíme.

Zdroj obrázka: <https://strategie.hnonline.sk/news/media/815931-ako-si-overit-informacie-na-internete-prakticky-navod-na-odhalenie-hoaxov-klamstiev-a-nezmyslov>

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

2. Červená a zelená

Inštrukcia: žiaci ostanú rozdelení v skupinách z predošlej úlohy, prípadne, v závislosti od počtu žiakov, ich rozdelíme len do dvoch tímov. V týchto skupinách budú súťažiť (je dobré pre žiakov pripraviť odmenu).

Žiakom čítame výroky. Ich úlohou je poradiť sa v skupine a zodvihnúť pripravenú maketu ruky (červená – nesprávna odpoveď; zelená – správna odpoveď). Skupina, ktorá zareaguje najrýchlejšie a zároveň správne, má bod. Pokiaľ skupina označí zlú odpoveď, môže bod získať skupina, ktorá reagovala ako druhá, prípadne tretia a má správnu odpoveď (ruku).

Obmena pre starších žiakov: pri aktivite je vhodné ruky označiť ako „like“ a „dislike“. Prípadne môžu odporúčania dopĺňať a na základe toho zvolíme víťazný tím.

Správu by si mal podrobiť skúmaniu, ak obsahuje niektorú z nasledujúcich charakteristík:

- príliš hodnotiaci postoj autora, ktorý presadzuje svoj osobný názor (pravda – zelená ruka)
- ak je všetko napísané veľkými písmenami (pravda – zelená ruka)
- ak sa v správe uvádza „pošli to ďalej, lebo to zmažem“ (pravda – zelená ruka)
- informátorom je tajný zdroj, v texte je často doslova napísané alebo povedané spojenie „tajný svedok“ či „zdroj uvádza“ (pravda – zelená ruka)
- nemá uvedené žiadne autorstvo, nie je podpísaná (pravda – zelená ruka)
- má uvedené zdroje informácií, odkiaľ autor čerpal (nepravda – červená ruka)

Postup preverovania informácií – čítaš článok, sleduješ video, príspevok na sociálnej sieti a nevieš, či mu veriť:

- nevyhladáš na internete rôzne informácie (nepravda – červená ruka)
- zadáš vyhladávané heslo do Googlu (pravda – zelená ruka)
- po vyhladaní rovno vylúčiš webové stránky, o ktorých vieš, že sú bulvárne (pravda – zelená ruka)

Preveríš viac odkazov a zistíš:

- niečo o autorovi. Pokiaľ k nemu nič nedohľadáš, je to správne (nepravda – červená ruka)
- informácie o prevádzkovateľovi webovej stránky, periodika, v ktorom bol článok zverejnený. Pokiaľ k nemu nič nedohľadáš, buď obozretný (pravda – zelená ruka)
- pokiaľ sa správa odkazuje na nejakú vedeckú štúdiu, nezistím jej pravdivosť (nepravda – červená ruka)

- pokiaľ sa článok odkazuje na iný článok, prever, či je seriózný (pravda – zelená ruka)
- pokiaľ sa článok odkazuje na svedkov, ktorí nie sú menovaní, opäť je to v poriadku (nepravda – červená ruka)
- pokiaľ je súčasťou fotografia, nemusíš ju tiež podrobiť skúmaniu (nepravda – červená ruka).

Zdroj   **výrokov:**   *upravené*   *a doplnené*   *podľa*
https://www.trainbra.in/sk/test.php?g_idt=62bc19aef0780 + doplnené

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

3. Rozuzlovači

Inštrukcia: úlohou žiakov je poskladať poprehadzované odporúčania, ktoré sú potrebné pri overovaní informácií na internete. Žiaci môžu zostať v skupinách z predošlej aktivity a odporúčania skladať v skupine. Skupina, ktorá bude prvá a bude mať všetko správne, má ďalší bod. Na konci urobíme vyhodnotenie a zvolí sa víťazná skupina za všetky aktivity.

- Používaj zdravý rozum – muzor ývzdra Pouvajží
- Nečítaj iba titulok – abi Čítajne tulokti
- Overuj zdroj správy – jurevO jordz správyv
- Overuj zdroj informácie – jordz jurevO mácierofni
- Overuj či nejde o hoax – jurevO ič edjen o xaho
- Over pôvod fotografie/video – dovôp verO grafieotof/aediv
- Overuj príbeh – behírj jurevO

Zdroj odporúčaní:

<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/tiskoviny/104-jak-overit-informace-na-internetu-2018-letak-skladacka/file>

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

5. Záver a reflexia:

- Je dôležité, aby výrok alebo obsah, ktorý si prečítate na internete mal autora?
- Čo budete robiť v prípade, že neveríte určitému článku?
- Môže sa stať, že titulok je klamlivý a obsah článku mu nezodpovedá?
- Ako rozoznáš, či je webová stránka bulvárna?
- Musí byť v článku uvedené, odkiaľ autor informácie čerpal?
- Je potrebné overiť či nejde o hoax? Ak áno, prečo?
- Je dôležité premýšľať nad tým, čo v médiách čítame? Ak áno, prečo?

Naučili sme sa:

- ✓ Podrobiť správy a informácie, ktoré si prečítam skúmaniu.
- ✓ Správa, výrok a pod. musí mať uvedeného autora.
- ✓ Autor nesmie byť anonymný.
- ✓ Preveriť si aj ďalšie články k problematike, ktorá ma zaujala a posúdim jej pravdivosť.
- ✓ Premýšľať nad tým, čo čítam.
- ✓ Premýšľať nad tým, či správa, ktorú čítam, nie je hoax.

4 VIEM SA VYJADRIŤ K INFORMÁCIÁM V MÉDIÁCH

Oblasť: rozvoj kritického porozumenia

Cieľ lekcie: žiaci dokážu zdôvodniť výber mediálnych obsahov a vyjadriť sa

Čiastkové ciele:

- žiaci dokážu reprodukovat' významy mediálnych obsahov
- žiaci dokážu posúdiť na základe fotografie pravdivosť/neppravdivosť jej obsahu a zodpovedať otázky
- žiaci dokážu vyjadrovať vlastné názory k obsahu a obsah si vyberať na základe vlastných preferencií
- žiaci dokážu rešpektovať ostatných v online prostredí

Časové trvanie: 45 min

Pomôcky: obrázky k aktivite posudzovateľa, príspevky z médií

Metódy: diskusia, samostatná práca žiakov, názorná metóda, metóda kladenia otázok, metóda riešenia úloh, deduktívna metóda, analyticko-syntetická metóda

Organizačná forma: frontálna, individuálna

Zásady: dobrovoľnosti, systematickosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti a aktivity, zásada individuálneho prístupu k žiakom, postupnosti

V štvrtej lekcii sa snažíme upriamiť pozornosť žiakov na nepravdivosť niektorých informácií, ktoré sú v médiách prezentované. Prostredníctvom fotografií a k nim prislúchajúcich otázok žiaci zistia, prečo sa niektoré informácie takto prezentujú. Okrem týchto skutočností je súčasťou lekcie aj orientácia na mediálny obsah a jeho výber. Sústreďme sa aj na uverejňovanie pozitívnych komentárov a príspevkov žiakov, ktorým dávajú najavo rešpektovanie odlišného vkusu a iných ľudí.

OBSAH:

- 1. Posudzovatelia**
- 2. Komentuj**
- 3. Záver a reflexia**

PRIEBEH LEKCIE:

1. Posudzovatelia

Inštrukcia: Žiaci sa stanú posudzovateľmi jednotlivých fotografií, ktoré sú prezentované v médiách ako pravdivé, aj keď to tak nie je. V rámci tejto časti budeme žiakom ukazovať obrázky, o ktorých budeme diskutovať.

1. Ježkovia majú radi jablká

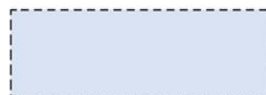
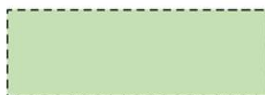
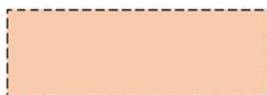

1. Počuli ste o tom, že ježkovia nosia na chrbte jablká?
2. Skúste si overiť nasledovné: Akým jedlom sa ježko živí?
3. Popremýšľajte nad tým, prečo tento mýtus vznikol?
4. O ježkoch sa hovorí, že vedú uloviť zmiju alebo iného hada. Je to pravda?

2. Myš a syr

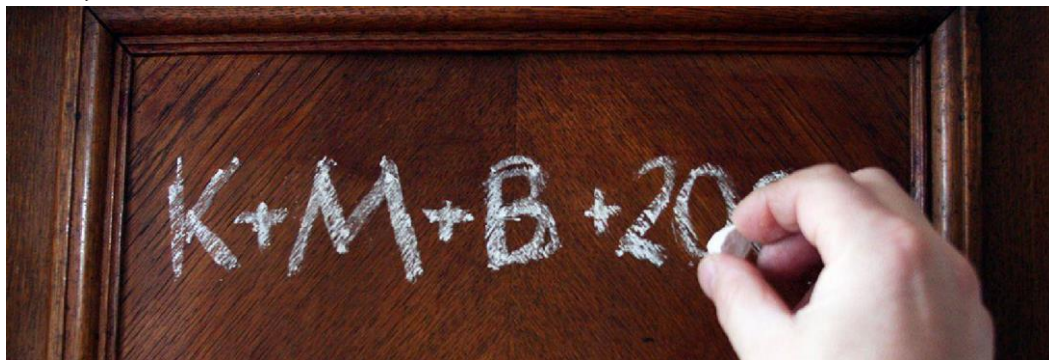

1. Počuli ste o tom, že myši milujú syr? Kde ste sa s týmto tvrdením stretli? Myslíte si, že je to pravda?
2. Čím sa myši živia?
3. Skúste overiť na internete či je toto tvrdenie pravdivé.
4. Dokázali by ste povedať názvy seriálov, rozprávok, kde hlavnú úlohu hrá myš, ktorá miluje syr?

3. Traja králi

1. Uhádnete, čo znamenajú písmená K+M+B+2022? Majú nejaký význam? A prečo je na konci rok? Pomocou spoľahlivých zdrojov overte, či je váš predpoklad správny.
2. Pomocou internetového vyhľadávača zistíte, čo je myrha a kadidlo.

4. Býk a červená farba

1. Skúste si na internete vyhľadať odborný názov červenej plachty, ktorú toreador používa na dráždenie býka.
2. Pre označenie zápasníka s býkmi sa v slovenčine používa termín toreador. Je toto označenie správne?
3. Pri pohľade na červenú farbu plachty, ktorú býčí bojovník používa, je jasné, že táto farba musí byť pre býky veľmi dráždivá. Skúste na internete zistiť, či naozaj červená farba provokuje býka k útoku.

5. Chameleón

1. Určíte ste sa stretli s tvrdením, že chameleón svoju farbu ladí s pozadím a ľahko sa prispôsobí farbe steny, gauča alebo dokonca vie splynúť s tričkom. Je to naozaj pravda? S použitím relevantných zdrojov skúste zistiť, či je toto tvrdenie pravdivé.
2. Kedy chameleóny skutočne menia farbu?
4. Vedeli by ste zistiť, ktoré ďalšie zvieratá dokážu meniť farbu a prečo?

Zdroj aktivity: Kopecký, K., Szotkowski, R., Krejčí, V. 2022. Pravda a lež v online svete – náměty na výukové aktivity

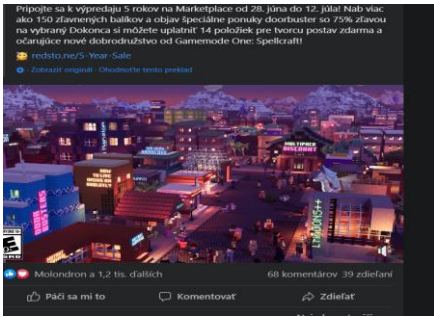
Obmena č. 1 pri aktivite posudzovatelia – žiakov rozdelíme do skupín podľa počtu obrázkov. Každá skupina dostane v obálke obrázkov s otázkami. Necháme žiakom istý čas na vypracovanie a následne prejdeme k diskusi a k usmerneniam na základe odpovedí jednotlivých skupín.

Obmena č. 2 pri aktivite posudzovatelia – žiakom ukážeme názorne spôsob reverzného vyhľadávania, vďaka ktorému je možné si overiť zdroj fotografie. V prípade možnosti si žiakov rozdelíme do skupín a dáme im overiť niekoľko fotografií. Najlepšie je mať k dispozícii počítače, prípadne notebooky. Žiakom necháme potrebný čas na overenie a následne budeme viesť diskusie k ich výsledkom.

Zdroj obmien aktivity: © Mediálny gramotník

2. Komentuj

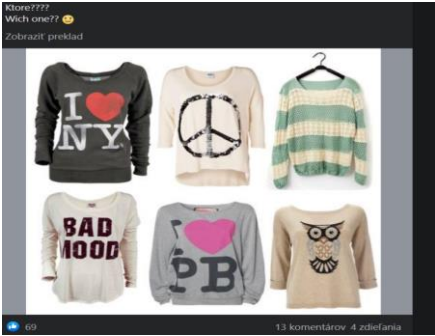
Inštrukcia: Po uzavretí časti pravdivých a nepravdivých faktov na internete zistíte, aký obsah žiakov zaujíma a prečo. Na stôl rozložíme rôzne príspevky z médií (týkajúce sa životného štýlu, videohier, módy, influencerov a pod.). Niektoré ukážky uvádzame aj v nasledujúcej časti:

Príjete sa k výpredaju 5 rokov na Marketplace od 26. júna do 12. júla! Nie viac ako 150 zľavnených batiek a objav špeciálne ponuky doobzastie so 75% zľavou na vybraný Dokonca si môžete uplatniť 14 položiek pre tvorcu postáv zdarma a očarujúce nové dobrodružstvo od Gamemode One: Spellcraft!

redstone95 · Wear · Sale

Zobraziť originál · Chodíte tu tento preklad

Ktore???
Which one??
😊

Zobraziť preklad

Roblox

3. marca

Streamovanie herného obsahu v Roblox engine vám umožní naložiť váš svet na kúsky... dávame vašim dinosaurom viac priestoru na rozťahovanie nŕh. Credit Jaco2811.

Zobraziť originál · Chodíte tu tento preklad

TOP 20 influencerov: Pozrite si rebríček najplyvnejších Slovákov na sociálnych sieťach

Slosterka · Forbes · vloger · youtuber · youtubery

Magazín Forbes prináša čitateľom riadky nabité biznisom, úspechom a inšpiráciou. Okrem toho zverejňuje aj rôzne rebríčky. Teraz nám prináša zoznam 20 Slovákov, ktorí majú na sociálnych sieťach najväčší vplyv.

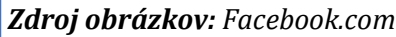
Od: Eva Jenišová

LEBA NA SOCIÁLNYCH SIEŤACH | KARIÉRA | LIFESTYLE | ÚJBA | PRÁCA

Publikované 20 mar 2020 · Odhadovaný čas čítania článku 6 minúty

Máte tip? napíšte nám mailom

Google Bookmarks · Facebook · Twitter · Tuitr · + · Vše · 02

Zdroj obrázkov: Facebook.com

The image contains four screenshots from social media:

- Top Left:** A Facebook advertisement for 'factcool.sk' featuring women's sneakers. The ad shows two pairs of shoes with discount tags for -55% and -63%. Text includes 'Veľký výber štýlových dámskych tenisiek Kesi za výhodné ceny. Už od 9,74 €.' and 'Sponzorované'.
- Top Right:** A Facebook post from 'hessarkozi' featuring hair care products. The text says: 'Aj krásna Vianeska Sarkozi používa naše produkty na vlasy! Tento mesiac tonikum na rýchli rast vlasov, hustotu a zastavenie vypadávania v akciovej cene z 52€ na 42€ !!) len do vypredania zásob! Objednáš cez správu.' The image shows a woman with long hair and several hair care products.
- Bottom Left:** A promotional image for 'Breaking Bad' featuring Walter White in a yellow hazmat suit sitting in a warehouse. Text includes 'This empire lasts forever. The Breaking Bad Box Set is on sale—for a limited time. #BuyTodayBingeForever https://bit.ly/BBCCompleteSeries' and 'Zobraziť preklad'. The bottom text says 'BUY TODAY BINGE FOREVER'.
- Bottom Right:** A Facebook post from 'sportcentrum' advertising 'BASKETBALOVÉ TENISKY HARDEN STEPBACK'. The text says: 'Tenisky Harden Stepback 2.0 z dielne adidas Basketball sme špeciálne prispôbili na siahodňé tréningy v telocvični, kde makáš na svojej hre. Nesú sa na ultraresponzívnej odpruženej medzopodrážke Bounce, ktorá ti umožní striedať jeden kôš za druhým, a vďaka výnimočne odolnej gumenej podrážke v nich budeš mať vždy navač.' It also mentions 'Sportcentrum Hlavná 20 Filakovo' and 'Zobraziť viac'. The image shows three different styles of Adidas Harden Stepback 2.0 sneakers.

Zdroj obrázkov: Facebook.com

Je vhodné použiť aj vystrihnuté články z časopisov. Žiakov rozdelíme do skupín. Každá skupina sa musí zhodnúť na jednom obrázku. Je dobré mať príspevky vytlačené viackrát, aby si mohli skupiny vybrať aj ten istý obrázok. Na papierik napíšu dôvody, prečo si vybrali daný obrázok, a aké emotikony by k takémuto obrázku napísali a prečo. Skupiny sa následne môžu pozrieť, aký výber zvolili ostatní. Vedeťme diskusiu o tom, prečo si vybrali taký obrázok, či by ich zaujal aj na internete a zhodnotíme všetky komentáre/dôvody výberu.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

3. Záver a reflexia:

- Prečo sa v médiách zobrazuje aj nepravdivý obsah?
- Vďaka čomu vieme posúdiť, že je obsah nepravdivý?
- Ako funguje reverzná vyhľadávacia?

- Bolo niečo, čo nás na fotografiách prekvapilo? Ak áno, prečo?
- Podľa čoho si vyberáme obsah, ktorý sa nám páči?
- Ako najčastejšie komentujeme obsah na sociálnych sieťach?

Naučili sme sa:

- ✓ Vyjadriť svoj názor k príspevkom zobrazovaných v médiách.
- ✓ Vyjadrovať sa slušne a zdvorilo, rešpektovať iných používateľov.
- ✓ Viem používať reverzné vyhľadávanie/overovanie.
- ✓ Premýšľať nad zobrazovaným obsahom.
- ✓ Vedieť si overiť každú fotografiu a správu.

5 CHRÁNIM SI SVOJE OSOBNÉ ÚDAJE V ONLINE PROSTREDÍ

Oblasť: rozvoj kritického porozumenia

Cieľ lekcie: žiaci dokážu aplikovať vedomosti na ochranu svojich osobných údajov vo virtuálnom prostredí

Čiastkové ciele:

- žiaci dokážu vysvetliť hrozby pri tvorbe slabého hesla
- žiaci dokážu vysvetliť význam tvorby silného hesla
- žiaci dokážu analyzovať bezpečnostné štandardy na základe predstavenia si vlastných hesiel
- žiaci dokážu zhodnotiť bezpečnosť/nebezpečnosť situácií v online priestore
- žiaci dokážu tvoriť silné a neprelomiteľné heslá

Časové trvanie: 45 min/* v prípade možnosti je lepšie uplatniť 90 min

Pomôcky: 5 kľúčov z papiera, bezpečnostné štandardy pre tvorbu hesla, situácie na posúdenie pravdivosti, zvonček k súťaži

Metódy: diskusia, samostatná práca žiakov, názorná metóda, metóda kladenia otázok, metóda riešenia úloh, deduktívna metóda, analyticko-syntetická metóda

Organizačná forma: frontálna, skupinová

Zásady: dobrovoľnosti, systematickosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti a aktivity, zásada individuálneho prístupu k žiakom, postupnosti

Piata lekcia sa svojim obsahom koncentruje na bezpečnosť v online prostredí. Hlavným zámerom je naučiť žiakov tvoriť silné heslá, ktoré im zabezpečia väčšiu ochranu svojich účtov. Okrem tvorby hesiel si žiaci osvoja bezpečnostné štandardy, ktoré sú kľúčom k tvorbe silných hesiel. Na základe už osvojených vedomostí budú vedieť posudzovať príklady z rôznych situácií, ktoré sú bezpečné, a ktoré sú naopak nebezpečné. Je dôležité, aby žiaci uvádzali aj vysvetlenie ich určenia. Žiaci sa dozvedia o vzorových heslách a novodobých typoch hesiel, ktoré sú v súčasnosti bežnou súčasťou mobilných telefónov.

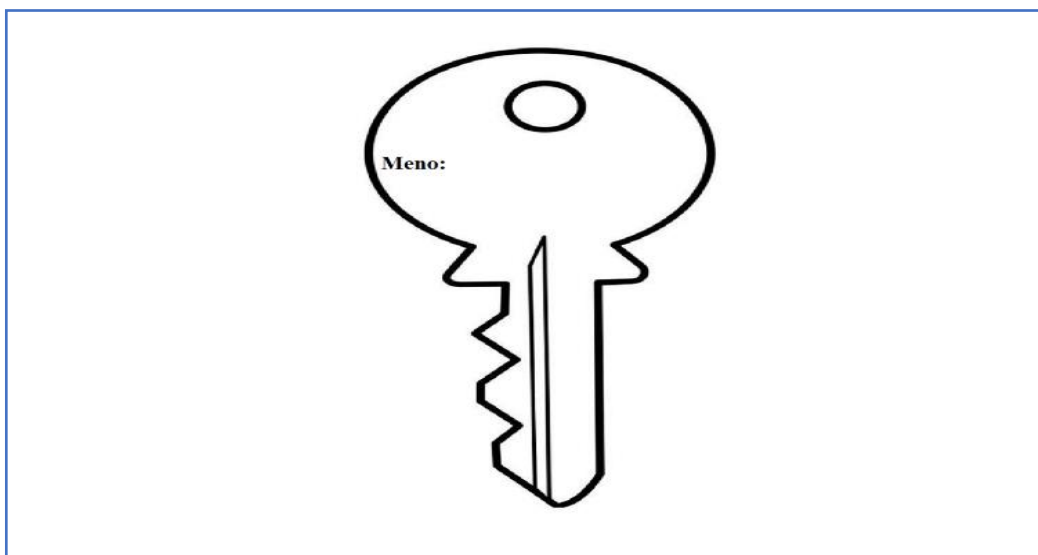
OBSAH LEKCIE:

- 1. Môj kľúč**
- 2. Zhodnotím**
- 3. Tvorba silného a slabého hesla**
- 4. Záver a reflexia**

PRIEBEH LEKCIE:

1. Môj kľúč

Inštrukcia: každý zo žiakov dostane 5 kľúčov, ktoré si podpíše. Žiakov sa na začiatku spýtame, ako chránia svoje osobné online údaje. Spoločne diskutujeme o problematike a kladieme žiakom otázky na základe ich odpovedí.

Zdroj obrázka: <https://ar.pinterest.com/pin/302444931237854984/>

Po podpísaní kľúčov budú žiaci hrať medzi sebou známu hru „*Kameň, papier, nožnice*“. Ak žiak prehrá, musí odovzdať svoj kľúč spolužiakovi, ktorý vyhral. Takto sa vystriedajú medzi sebou všetci žiaci. Na konci si každý zráta, koľko má kľúčov a skúsi zistiť, u ktorých spolužiakov sa nachádzajú jeho kľúče. V závere je dôležité upriamiť pozornosť žiakov na to, koľko ľudí môže mať ich kľúč – heslo, ak ho niekomu prezradia, alebo je ľahko identifikovateľné, (napr. tým, že si žiak neprekrýva display mobilu, keď zadávame heslo), alebo ako rýchlo sa môže šíriť internetom.

Zdroj aktivity: Hollá, K. 2019

Po aktivite nadvižeme na dôležitosť ochrany vlastných hesiel. Povieme žiakom, aby si zatvorili oči a predstavili si svoje heslo (napr. na Facebooku, do Minecraftu a pod.). Následne je vhodné prečítať **bezpečnostné štandardy**, popri tom si budú žiaci predstavovať svoje heslo:

- Ideálne heslo by malo mať aspoň 15 znakov.
- Pri vytváraní hesla používaj čísla, veľké a malé písmená abecedy a špeciálne znaky.
- Nikdy nepoužívaj heslo, ktoré možno nájsť v slovníku! Nepoužívaj tiež krstné mená alebo priezviská.
- Nepoužívaj rovnaké heslo na prístup k rôznym online službám (e-mail, sociálne siete).
- Po ukončení práce v prostredí internetu sa nezabudni odhlásiť z konta, ktoré práve používaš. Zatvorenie prehliadača ťa neodhlási z účtu!
- Udržuj svoje heslo v tajnosti, nikomu ho neprezerádzaj, ani najlepšiemu priateľovi.
- Zabezpeč dôležité účty pomocou dvojfaktorového (dvojúrovňového) overovania, ktoré kombinuje heslo a kód v mobilnom telefóne.
- Používaj vety a nielen samotné slová.

Zdroj bezpečnostných štandardov:

<https://vyuka.o2chytraskola.cz/data/files/bezpecne-heslo-yr5a8f37gy.pdf>
(revidované)

Na konci je vhodné opýtať sa žiakov, ako hodnotia svoje heslo, či je slabé alebo silné a viesť so žiakmi krátku diskusiu o heslách a ich význame.

2. Zhodnotím

Inštrukcia: žiakov rozdelíme do troch skupín. V týchto skupinách bude prebiehať súťaž. Úlohou žiakov je správne rozhodnúť, či ide o bezpečné, alebo nebezpečné – ohrozujúce správanie. Za každú správnu odpoveď pridelíme skupine bod. Uvedené príklady žiakom čítame, prípadne ich vytlačíme a rozdáme.

1. Peter sa v triede prihlásil na svoje konto na Instagrame, kde četoval, písal na svoju stenu/profil a lajkoval príspevky priateľom. Potom zavrel prehliadač a odišiel... .

NEBEZPEČNÉ! Peter sa neodhlásil, a tak sa mohol ďalší používateľ počítača v triede dostať na jeho účet.

2. Lukáš dostal hoax (falošnú, často alarmujúcu správu), že Bill Gates zo spoločnosti Microsoft sa rozhodol zdieľať svoje bohatstvo. Ak Lukáš e-mail prepošle ďalším ľuďom, dostane odmenu za každého, komu e-mail prepošle sumu 2,43 EUR. Lukáš e-mail preposlal všetkým svojim priateľom.

NEBEZPEČNÉ! E-mailová adresa Lukáša sa dostane k ďalším neznámym ľuďom, ktorí mu môžu posilať ďalšie hoaxy.

3. Klára dostala e-mail s textom: „Gratulujeme, vyhrali ste iPhone X. Každý pondelok vyberáme 10 náhodných výhercov. Usmialo sa na Teba šťastie. Potvrďte svoju výhru zaslaním SMS správy GIFT 1133567 na číslo 90399.“ Klára poslala SMS.

NEBEZPEČNÉ! Kláre môžu sťahovať každý mesiac peniaze na základe zaslania SMS. Bližšia špecifikácia sa nachádza v texte napísaná veľmi malými písmenami.

4. Maroš sa vyzná v počítačoch, preto vytvoril zložité heslo obsahujúce písmená, čísla a špeciálne znaky. Aby heslo nezabudol, napísal si ho na zadnú stranu notebooku.

NEBEZPEČNÉ! Ktokoľvek môže jeho heslo vidieť a použiť.

5. Simona si vytvorila heslo, ktoré sa skladalo z 5 písmen a obsahovalo veľké a malé písmena. Teší sa, že si vytvorila také silné heslo.

NEBEZPEČNÉ! Heslo podľa bezpečnostných štandardov vôbec nie je silné.

6. Katka si vytvorila heslo a použila ho na prihlásenie na Facebook, Instagram aj e-mail.

NEBEZPEČNÉ! Jedno heslo sa nemá uvádzať na všetkých platformách.

7. Marián má už 5 rokov najlepšieho kamaráta Gabriela. Radi spolu hrajú hry na počítači a chodia spolu hrať aj futbal. Dokonca spolu sedia v triede. Gabriel si vypýtal od Mariána heslo na Facebook ako znak priateľstva. Marián odmietol.

BEZPEČNÉ! Heslo je súkromné. Marián dobre urobil, že odmietol Gabrielovi prezradiť heslo.

Zdroj výrokov: <https://vyuka.o2chytraskola.cz/data/files/v003-o2-bezpecne-heslo-digital-a4-v06-nahled-ooartx2veh.pdf> + doplnené

Za každú správnu odpoveď pridáme skupine bod.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

Doplňujúca aktivita v prípade možnosti dlhšieho trvania lekcie.

3. Tvorba silného a slabého hesla

Inštrukcia: žiakov sa na začiatku opýtame, kto použil heslo MAGA 2020? Žiaci môžu odpoveď vyhľadať na internete prostredníctvom telefónu.

(Odpoveď je Donald Trump, je to skratka Make America Great Again. Heslo uniklo.)

Žiakov rozdelíme do dvojíc. Ich úlohou je vytvoriť príklady slabých a silných hesiel na základe osvojených informácií. Výsledky tvorby postupne prezentujú a zhodnotia jeho silu a vhodnosť použitia. Je vhodné sa so žiakmi pred aktivitou alebo po aktivite porozprávať o možnosti, ako si pomôcť pri tvorbe silného hesla. Žiaci si môžu vytvoriť nejakú zapamätateľnú vetu a zložiť z nej heslo (KaždéRáno@musímraňajkovať09* **heslo:** KaždÉR@musímR09*).

Zdroj aktivity: Kopecký, K., Szotkowski, R., Krejčí, V. Pravda a lež v online svete – námety na výukové aktivity

Obmena: žiakov rozdelíme do skupín alebo dvojíc. Do skupiny dáme žiakom predpripravené tabuľky na tvorbu vzorového hesla. V skupinách budú mať vytvoriť čo najsilnejšie vzorové heslo.

Počas tejto aktivity je vhodné porozprávať sa o novodobých spôsoboch ochrany, ako napríklad otlaky prstov, sken tváre, očí, gestá.

Zdroj obrázka: <https://www.mobileko.cz/odblokovani-zamku-obrazovky-iphone-se/>

4. Záver a reflexia:

- Prečo je dôležité nikomu neprezradiť svoje heslo?
- Čo je podľa vás pri tvorbe silného hesla dôležité?
- Je správne, aby ste svoje heslo prezradili dobrému kamarátovi alebo kamarátke?
- Ako si budete dávať pozor na svoje údaje?
- Skúste povedať jednu dôležitú zásadu pri tvorbe silného hesla.
- Aké poznáte novodobé spôsoby ochrany hesiel?
- Ktorý typ hesla je podľa vás najbezpečnejší?

Naučili sme sa:

- ✓ Svoje heslo nikomu nedávať.
- ✓ Tvoriť silné heslá, ktoré je komplikované prelomiť.
- ✓ Heslá tvoriť tak, aby som si ich zapamätal.
- ✓ Pri vytváraní hesla používať čísla, veľké a malé písmená abecedy a špeciálne znaky.
- ✓ Mať vytvorených viacero hesiel.
- ✓ Po práci na počítači sa vždy odhlásiť.

6 POZNÁM VÝZNAM REKLÁM

Oblasť: rozvoj kritického porozumenia

Cieľ lekcie: žiak dokáže aplikovať poznatky k porozumeniu správneho významu reklám

Čiastkové ciele:

- žiaci dokážu definovať význam reklamy
- žiaci dokážu posúdiť skutočný význam reklamy
- žiaci dokážu vytvoriť reklamu na seba
- žiaci dokážu analyzovať význam reklamy
- žiaci dokážu vyjadriť silný dopad reklamy na spoločnosť

Časové trvanie: 45 min/* v prípade možnosti je lepšie uplatniť 60 min

Pomôcky: videá reklám, obrázky reklám bežných a influencerských (príloha 4), obrázky reklám podprahových (príloha 5), znelky z reklám, obálky, papiere, pastelky

Metódy: diskusia, samostatná práca žiakov, názorná metóda, metóda kladenia otázok, metóda riešenia úloh, deduktívna metóda, analyticko-syntetická metóda

Organizačná forma: frontálna, individuálna, skupinová

Zásady: dobrovoľnosti, systematickosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti a aktivity, zásada individuálneho prístupu k žiakom, postupnosti

Nasledujúca lekcia sa zameriava na reklamu a jej pravý význam. Žiaci sa naučia rozlišovať medzi bežnými, podprahovými a influencerskými reklamami. Budú sa zamýšľať nad významom reklám a sami si skúsia reklamu vytvoriť a prezentovať tak samého seba a svoje dobré vlastnosti. Okrem významu reklám sa budú zamýšľať aj nad dôležitosťou sloganu v reklame a sile jeho vplyvu na naše vnímanie. Podstatou je najmä upriamenie pozornosti na vplyv reklamy.

OBSAH LEKCIE:

- 1. Reklamná pointa**
- 2. Uhádni význam reklamy**
- 3. Moja reklama**
- 4. Slogan**
- 5. Záver a reflexia**

PRIEBEH LEKCIE:

1. Reklamná pointa

Inštrukcia: začiatok lekcie je vhodné začať diskusiou o reklamách, ich významoch. V médiách sú prezentované rôzne reklamy, ktoré často nie sú správne pochopené. Žiakom možno púšťať reklamy (príklady reklám uvádzame na nasledujúcich linkoch, ale možno využiť aj iné, prispôbené veku žiakov) a pýtať sa ich, či pochopili ich pointu. Odpovede žiakov sa snažíme usmerňovať.

- https://www.youtube.com/watch?v=1w9ulhUrvZc&ab_channel=Alue
- https://www.youtube.com/watch?v=Rc-L-8I3BTk&ab_channel=Marechiaro
- https://www.youtube.com/watch?v=bb9NI_a-Vxw&ab_channel=PantaRhei
- https://www.youtube.com/watch?v=NSz7vDc6HQA&ab_channel=Budi%C5%A1
- https://www.youtube.com/watch?v=dMFRFE07TYA&ab_channel=Marco%C5%A0eliga
- https://www.youtube.com/watch?v=U0kgqLyBhGQ&ab_channel=AlzaReklamy

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

2. Uhádni význam reklamy

Inštrukcia: žiakov je vhodné rozdeliť do skupín a každá skupina si vylosuje jednu obálku, v ktorej bude obrázok reklamy bežnej, influencerskej (príloha 4) a podprahovej (príloha 5). V skupinách žiaci určia druh reklamy a zaradia ju k správne typu a skúsia vymyslieť iný nový slogan, ktorý by stále zachoval význam bežnej reklamy a skúsia uviesť ďalšie príklady podprahovej reklamy a influencerskej reklamy. Uvedené reklamy môžu aj graficky dizajnoviť, a to buď v skicári, ak je možnosť práce s počítačmi, alebo ak nie je možnosť, tak môžu kresliť. Výsledky práce v skupinách budú žiaci prezentovať a podprahovú reklamu skúsia dať ostatným spolužiakom uhádnuť. Dôležité je vysvetliť žiakom

rozdiel medzi bežnou a podprahovou reklamou. Rovnako sa zamerať na platené reklamy na Instagrame a vysvetliť žiakom ich fungovanie.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

Inštrukcia: žiaci budú pracovať samostatne a každý si vymyslí reklamu na seba. Skúsi zhrnúť svoje dobré stránky a skúsi ich propagovať. Môžu si vymyslieť aj vlastný slogan či logo. Spoločne reklamy vyhodnotíme.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

4. Slogan

Inštrukcia: žiakov možno rozdeliť do skupín, alebo pracovať s triedou frontálne. V prípade skupinovej formy dáme žiakom vytlačené papiere so sloganmi. Počas frontálnej formy možno slogany čítať a ten, kto bude vedieť správnu odpoveď, sa prihlási. Žiaci si tak uvedomia, ako reklamy na nás vplývajú a ako si dokážeme chytľavé slogany reklám zapamätať. Môžu vymýšľať vlastné slogany na akýkoľvek vymyslený alebo známy produkt.

- Dlhý život pre vašu práčku, váš.....(Calgon)
- Billa, dnes to najlepšie pre .....(mňa)
- Jama-já-já-jupi-jupi-jé (Hornbach)
- .....ti dáva krídla (Redbull)
- Nezradí ťa! (Rexona)
- Vaša čokoládová hviezda (Orion)
- Keď ju miluješ, nie je čo riešiť (Kofola)
- Možno sa taká narodila, možno je to..... (Maybelline)
- Keď si hladný, nie si to ty (Snickers)
- Tu som človekom, tu nakupujem (Dm)
- Daj si pauzu, daj si.....(Kit Kat)
- ..... škvŕn a špiny sa zbavíš (Vanish)

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

5. Záver a reflexia:

- Čo vás na reklame najviac zaujme?
- Čo je v reklame dôležité?
- Ako pochopíte jej význam?
- Prečo niekedy reklamy môžu zavádzať?
- Aká je to podprahová reklama?
- Čo je to slogan? A ako by sa mal tvoriť?
- Prečo je dôležité si uvedomovať svoje silné vlastnosti? Pomáha nám to k niečomu?

Naučili sme sa:

- ✓ Zamýšľať sa nad významom reklamy, nad tým, na čo je reklama zameraná.
- ✓ Vytvoriť vlastnú reklamu na seba.
- ✓ Neveriť všetkému, čo je v reklamách prezentované ako najlepšie.
- ✓ Určiť rozdiel medzi bežnou a podprahovou reklamou.
- ✓ Uvedomovať si silu reklamy (sloganov, výzoru, efektov a pod.) a nenechávať sa reklamou oklamať.
- ✓ Uvedomiť si vplyv reklamy na Instagrame a pochopiť význam platenej reklamy.
- ✓ Uvedomovať si význam samého seba, byť hrdý na to, aký som.

7 VIEM VYTVÁRAŤ ONLINE PRODUKTY

Oblasť: rozvoj tvorby a komunikácie

Cieľ lekcie: žiaci dokážu navrhnúť online produkty

Čiastkové ciele:

- žiaci dokážu preukázať schopnosť nahrávať videá na YouTube
- žiaci dokážu definovať úložiská a vysvetliť ich funkcie
- žiaci dokážu vytvoriť vlastný blog
- žiaci dokážu vytvoriť náučné video
- žiaci dokážu vysvetliť zmysel konštruktívnych komentárov a spätnej väzby

Časové trvanie: 45 min/* v prípade možností 60 min

Pomôcky: hádanky na HDD, SSD, USB a Cloud, video na tvorbu a ukladanie videí na YouTube, zoznam stránok na tvorenie videí, ukážky blogov, postup tvorby webovej stránky, časopisy, veľké výkresy, pastelky a pod.

Metódy: diskusia, samostatná práca žiakov, názorná metóda, metóda kladenia otázok, metóda riešenia úloh, deduktívna metóda, analyticko-syntetická metóda

Organizačná forma: frontálna, individuálna, skupinová

Zásady: dobrovoľnosti, systematickosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti a aktivity, zásada individuálneho prístupu k žiakom, postupnosti

V siedmej lekcii sa orientujeme na technické zručnosti, ktoré sa prejavujú ovládaním odbornejšej terminológie a najmä schopnosťou osvojiť si základné postupy pre tvorbu videí, blogov, či vlastnej webovej stránky. Cieľom je najmä motivácia žiakov tvoriť nové, bezpečné a zaujímavé obsahy, ktoré môžu využiť pre vlastné obohatenie, ale aj obohatenie svojich kamarátov.

OBSAH LEKCIE:

- 1. Hádankovo**
- 2. Navrhni**
- 3. Blogujem**
- 4. Moja webová stránka**
- 5. Záver a reflexia**

PRIEBEH LEKCIE:

1.Hádankovo

Inštrukcia: žiakom dáme na začiatku hádanky, ktoré ich privedú k odpovediam, o ktorých budeme spoločne diskutovať.

- Zariadenie ktoré používame na dlhodobé uchovávanie dát v počítačoch sa nazýva..... **(HDD - hard disk drive)**. Je vhodné doplniť aj informácie – dáta sú uchované natrvalo, pokiaľ nie sú užívateľom vymazané. Pracuje na magnetickom princípe.
- Disk, ktorý po inštalácii zrýchli počítač alebo notebook sa nazýva..... **(SSD - solid state drive)**. Je vhodné doplniť aj informácie – má menej úložného priestoru ako HDD.
- Aké úložisko slúži na prenos dát medzi počítačmi? **(USB) *Flash disk**
- Ktoré úložisko je charakteristické poskytovaním služieb alebo programov uložených na serveroch na internete a môžeme sa k nemu ako používatelia dostať, napr. pomocou webového prehliadača? ..... **(Cloud)** Môžeme doplniť aj informácie – výhoda je, že v prípade straty alebo krádeže notebooku sa vieme stále dostať k dátam, ktoré sme si uložili.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

Spôsob ukladania textu, hudby a fotografií na HDD, SSD, USB a Cloud si prakticky ukážeme na notebooku. Po odpovediach a usmerneniach žiakov si so žiakmi pozrieme video ako tvoriť a ukladať videá na YouTube. Názorne k tomu môže prispieť aj nasledujúce video z YouTube kanála:

https://www.youtube.com/watch?v=43LzchZwTRA&t=7s&ab_channel=VIDEOACADEM

Žiakom možno povedať o stránkach, ktoré slúžia na tvorenie videí a diskutovať o tom, či sa s nimi stretli, prípadne si stránky pozrieť a skúsiť niečo vytvoriť.

Stránky na tvorenie videí

➤ **Bezplatné programy na strih videa a vizuálne efekty**

- Windows Movie Maker
- OpenShot
- Shotcut
- Blender
- Natron

Zdroj: <https://www.archinfo.sk/tech/it/bezplatne-programy-na-strih-idea-a-vizualne-efekty.html>

➤ **Programy na strih videa**

- Adobe Premiere Pro
- Pinnacle Studio Ultimate
- Adobe Premiere Elements
- HitFilm Express
- Sony Vegas Pro
- CyberLink PowerDirector
- Corel VideoStudio Ultimate
- Wondershare Filmora
- Apple iMovie
- Final Cut Pro X
- VideoPad
- DaVinci Resolve 15
- Windows Movie Maker
- Animaker Video Maker
- Flexclip

Zdroj: <https://entuzio.cz/programy-na-strih-idea/>

➤ **Aplikácie na vkladanie hudby do videa**

- Avidemux
- DaVinci vyriešiť 17
- Filmora
- Fotky Google
- iMovie
- ivsEdits
- OpenShot
- Powtoon
- VideoPad
- VSDC Video Editor

Zdroj: <https://movilforum.com/sk/como-poner-musica-a-un-video-con-estos-programas-gratis/>

2. Navrhni

Inštrukcia: žiaci skúsia vo dvojiciach vymyslieť návrh videa, ktoré by bolo náučné s popisáním postupu, ako ho nahráť na YouTube. Žiaci budú svoje návrhy prezentovať. Spoločne so žiakmi vyberieme a odmeníme najlepší návrh a správny postup nahratia na YouTube.

Žiaci môžu zostať vo dvojiciach a budeme pokračovať k téme blog. Na začiatku sa žiakov spýtame, či už nejaký blog čítali, prípadne aké blogy ich zaujímajú a ukážeme im niektoré blogy na internete:

<https://www.stepwithfashion.com/>
<https://www.kamilaujesky.com/kniha>
<http://psychoblogia.sk/>
<http://gogoblog.yolasite.com/>

Je vhodné si blogy spoločne vyhľadávať aj podľa preferencií žiakov.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

3. Blogujem

Inštrukcie: žiaci dostanú veľký výkres a časopisy. Ich úlohou je vytvoriť blog, ktorý by bol pútavý svojim názvom, obsahom a aj celkovým imidžom. V rámci skupiny skúsia navrhnúť aj spôsob jeho propagácie na internete a zdieľania medzi kamarátmi, rodinou a širšou verejnosťou. Žiaci budú svoje blogy prezentovať a spoločne o nich diskutovať a vyjadrovať k nim svoje názory a spôsoby komentovania takéhoto blogu.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

4. Moja webová stránka

Inštrukcie: so žiakmi sa porozprávame o tvorbe webovej stránky. Je vhodné si nejaké webové stránky na internete pozrieť a diskutovať o ich dizajne a spôsobe propagácie, o tom, čo by mala webová stránka obsahovať, na čo môže byť zameraná a pod. Aktivitu premostíme s predchádzajúcou a spravíme si z blogu webovú stránku. Žiaci môžu vylepšiť dizajn a dopísať potrebné informácie k svojej webovej stránke.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

5. Záver a reflexia

- Ako by ste definovali HDD?
- Načo slúži USB?
- Skúste popísať kroky nahrávania videa na YouTube.
- Ktorá stránka je najznámejšia na tvorenie videí?
- Čo je to blog? Čo je jeho podstatou?

- Aké témy sa môžu v rámci blogu rozoberať?
- Čo musí obsahovať webová stránka? Čo je na jej vzhľade dôležité?

Naučili sme sa:

- ✓ Viem určiť načo slúži HDD, SSD, Cloud a USB a viem s nimi pracovať.
- ✓ Nahrať video na YouTube.
- ✓ Spoznať stránky na tvorenie videí.
- ✓ Napísať blog.
- ✓ Spoznať obsah dobrej webovej stránky.

8 POZNÁM NEVHODNÉ PREJAVY A CHRÁNIM SA PRED NIMI

Oblasť: prevencia nevhodného správania v online priestore

Cieľ lekcie: žiaci dokážu porozumieť dopadu nevhodných prejavov a aplikovať naučené poznatky do reálneho života

Čiastkové ciele:

- žiaci dokážu vyvodiť závery z pozitívnych, ale aj negatívnych situácií
- žiaci dokážu vytvoriť webovú stránku, ktorá pomôže obetiam kyberagresie, prípadne online ohrození
- žiaci dokážu demonštrovať príbeh a navrhnúť spôsoby jeho riešenia
- žiaci dokážu definovať dopad nevhodného správania v online prostredí

Časové trvanie: 45 min/* *v prípade možnosti je lepšie uplatniť 90 min*

Pomôcky: pracovný list, zoznam anonymných stránok a služieb

Metódy: diskusia, samostatná práca žiakov, názorná metóda, metóda kladenia otázok, metóda riešenia úloh, deduktívna metóda, analyticko-syntetická metóda, inscenačná metóda

Organizačná forma: frontálna, individuálna, skupinová

Zásady: dobrovoľnosti, systematickosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti a aktivity, zásada individuálneho prístupu k žiakom, postupnosti

Hlavným zámerom ôsmej lekcie je naučiť žiakov rozlišovať medzi prejavmi, ktoré sú v online prostredí normálne a medzi prejavmi, ktoré sú nevhodné a môžu ublížiť. Postupne sa so žiakmi dostávame aj k správne postup, ktorý je vhodné zvoliť pri prejavoch, ktoré sú im nepríjemné, ponížujú a pretrvávajú dlhší čas. Okrem prejavov vedieme žiakov k uvedomovaniu si dopadu na obeť, ktorá je vystavená nepríjemnému správaniu v online priestore a oboznamujeme ich s anonymnými stránkami a nutnosťou kontaktovať dospelé osoby.

OBSAH LEKCIE:

- 1. Čo sa mohlo stať?**
- 2. Webová stránka „Pomôž“**
- 3. Vcít sa do obete**
- 4. Záver a reflexia**

PRIEBEH LEKCIE:

1. Čo sa mohlo stať?

Inštrukcia: so žiakmi sa na začiatku porozprávame o nevhodných prejavoch na internete. Čo považujú za nevhodné prejavy, akoby ich charakterizovali a pod. Žiakom rozdáme pracovný list. Predtým, ako začnú pracovať, im povieme krátky príbeh, ktorý budú mať dokončiť. Na pracovnom liste napíšu, aká pozitívna a aká negatívna situácia sa mohla stať.

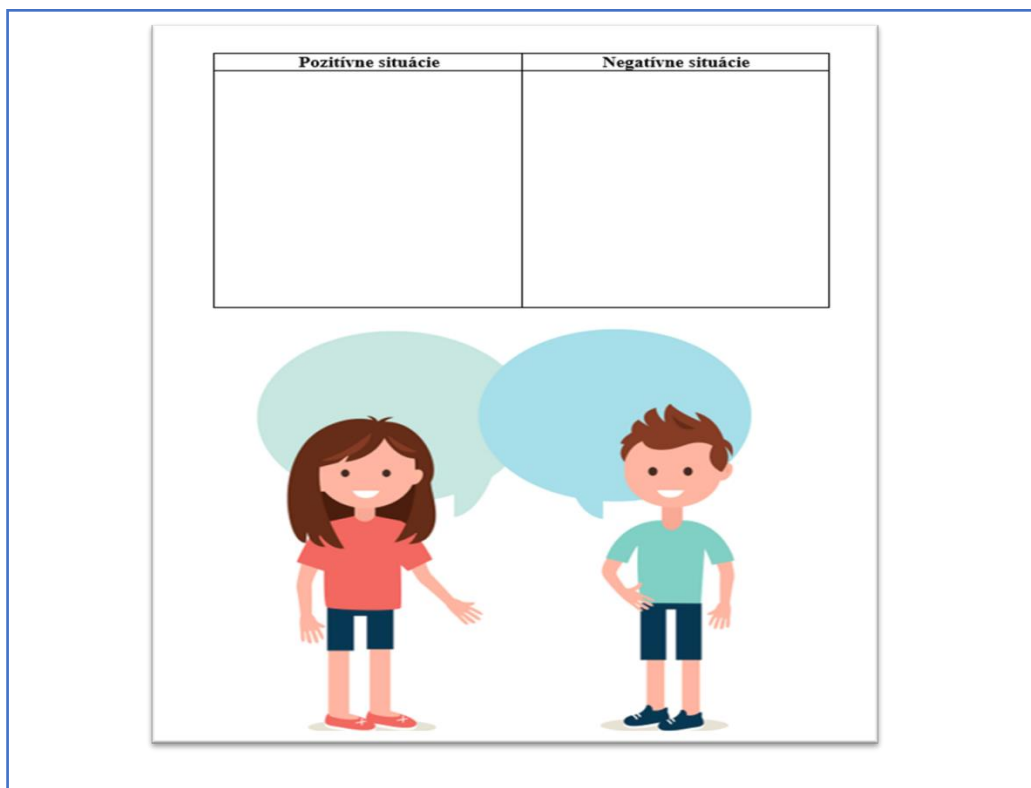
1. Ferko/Anička, náhle vypol/a notebook a bol veľmi smutný(-á) a vystrašený(-á). Čo sa asi mohlo stať?

Úlohou žiakov je napísať k postave možné negatívne situácie, ktoré sa mohli v online prostredí stať.

2. Ferko/Anička, nechcel(-a) odísť od počítača a pri čítaní sa neustále usmieval(-a). Rád/rada na internete trávil(-a) čas. Čo mohlo byť dôvodom jeho/jej správania?

Úlohou žiakov je napísať k postave možné pozitívne situácie, ktoré sa mohli v online prostredí stať.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

Obmena: žiakov nechápeme doplniť správy/e-maily k postave, ktoré by ju potešili, a naopak, ktoré by ju zarmútili.

Po vypracovaní si možno niektoré postrehy žiakov prečítať a bližšie ich rozobrať, čo je na nich nevhodné a budeme viesť so žiakmi diskusiu.

Po prečítaní povieme žiakom, že sa často na internete stretávame aj so správami alebo obsahom, ktorý nás môže nahnevať. V prípade, že sa to opakuje a dostávame opakovane nevhodné správy, je dobré sa obrátiť na niekoho dospelého, alebo na anonymné stránky a služby, kde nám vedia pomôcť:

- <https://ipcko.sk/>
- <https://pomoc.sk/>
- <http://poradna.e-bezpeci.cz/>

Stránky je vhodné žiakom ukázať a porozprávať sa o ich účele a spôsobe pomoci, ktorú poskytujú

.2. Webová stránka „Pomôž“

Inštrukcia: žiaci vypracujú novú stránku, ktorá by pomáhala obetiam v prípade núdze. Ich úlohou je uviesť, na čo by bola stránka určená, ako by sa volala, aké by

mala číslo a pod. Stránky si po dokončení aktivity odprezentujeme a zistíme ich zameranie.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

3. Vcít' sa do obeť

Inštrukcia: následne žiakov rozdelíme do skupín a ich úlohou bude vymyslieť scénu, v ktorej znázornia nevhodné správanie v online prostredí a jeho vhodné riešenie (kontaktovanie dospeléj osoby, obrátenie sa na internetové stránky pomoci a pod.).

Obmena: Žiakom pred začiatkom aktivity povieme krátky príbeh:

Katka si písala so svojou kamarátkou Jankou na Instagrame. Obidve dievčatá boli dobré kamarátky. Jedného dňa sa dievčatá v škole veľmi pohádali, a to kvôli odlišným známkam, ktoré dostali. Janka sa na Katku tak nahnevala, že použila Katkine fotky, pridala rôzne emotikony, bubliny so zosmiešňujúcimi a ironizujúcimi textami a uverejnila ich na svojom Instagrame, kde ich videli všetci Katkiny followeri. Janke sa začali posmievať a na Katkinom profile uverejňovať nepríjemné komentáre na Janku a označovať ju, aby ich aj ona videla... .

Žiaci skúsia zahrať pozitívny koniec tohto príbehu. Necháme im dostatočný čas na naplánovanie inscenácie. Žiaci svoje scény predvedú. Dôležité je žiakov usmerňovať a na konci zhodnotiť vymyslené scény a uviesť správne vyriešenie situácie, a to napríklad kontaktovanie dospelých, vyhľadanie pomoci na internete – linky pomoci, ospravedlnenie Janky, odstránenie fotiek z Facebooku a pod.

Cieľom je priviesť žiakov k správne mu riešeniu problému. Aktivitu je vhodné prepojiť aj s propagáciou a ukážkou novej stránky, ktorú žiaci v skupinách vymysleli a nemusíme potom aktivity rozdeľovať.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

4. Záver a reflexia:

- Čo je nevhodné správanie v online prostredí? Skúste povedať konkrétne prejavy.
- Aké správy nie je vhodné písať a posielat'?
- Prečo nás niektoré správy môžu uraziť?
- Na koho sa môžeme obrátiť v prípade ohrozenia na internete?
- Uveďte názvy niektorých webových stránok, kde nám môžu pomôcť v prípade online ohrozenia?
- Ako sa môže cítiť osoba, ktorá je na internete zosmiešňovaná?
- Ako by ste takej osobe pomohli? Čo by ste robili v prípade, keď uvidíte, že niekomu je na sociálnych sieťach ubližované?

Naučili sme sa:

- ✓ Pomenovať nevhodné prejavy, ktoré sa môžu na internete vyskytovať.
- ✓ Uvedomiť si, ako nevhodné správy ubližujú obeti.
- ✓ Rozoznať, ktoré správy sa môžu druhej osoby dotknúť, ublížiť jej, a preto ich nepísať a neposielat'.
- ✓ Poznať stránky, kde v prípade núdze možno vyhľadať pomoc.
- ✓ Nebáť sa prísť za dospelým (učiteľ, rodič, starší súrodenec a pod.) a povedať mu, ako sa cítim a čo sa stalo.
- ✓ Uvedomiť si, že nikdy nie som v akomkoľvek probléme odkázaný len sám na seba.
- ✓ Dávať si pozor, komu a akú správu napíšem.

9 VIEM, AKO POSTUPOVAŤ PRI ONLINE OHROZENÍ

Oblasť: prevencia nevhodného správania v kyberpriestore

Cieľ lekcie: žiaci dokážu aplikovať osvojené poznatky na uvedomenie si hodnoty vlastnej osoby a prežívania

Čiastkové ciele:

- žiaci dokážu navrhnúť vhodné riešenia situácie
- žiaci dokážu určiť pravdivosť situácií
- žiaci dokážu analyzovať svoje dobré vlastnosti a uvedomiť si ich význam pre svoj život
- žiaci dokážu vyjadrovať svoje pocity

Časové trvanie: 45 min/* v prípade možnosti je lepšie uplatniť 90 min

Pomôcky: príbehy s otázkami, tvrdenia na posúdenie pravdivosti, pracovný list pocity (príloha 6), maketa kvetu

Metódy: diskusia, samostatná práca žiakov, názorná metóda, metóda kladenia otázok, metóda riešenia úloh, deduktívna metóda, analyticko-syntetická metóda

Organizačná forma: frontálna, individuálna, skupinová

Zásady: dobrovoľnosti, systematickosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti a aktivity, zásada individuálneho prístupu k žiakom, postupnosti

Nasledujúcu lekcii úzko premostíme s predchádzajúcou a zameriavame sa na upevnenie správneho postupu pri online ohrozeniach. Žiakov vedieme k posúdeniu správnosti/nesprávnosti tvrdení. V rámci deviatej lekcie sa zameriavame aj na sebaúctu, ktorú prostredníctvom aktivity *Môj kvet* posilňujeme. Dôležité je vnímať aj vlastné pocity, ktoré žiaci prežívajú v online svete a rozprávať o nich. Počas nasledujúcej lekcie sa preto venujeme aj problematike vlastných pocitov, ako aj empatie – vcíťovania sa do pocitov iných.

OBSAH LEKCIE:

- 1. Viem, ako pomôcť**
- 2. Súdim**
- 3. Môj kvet**
- 4. Pocity**
- 5. Záver a reflexia**

PRIEBEH LEKCIE:

1. Viem, ako pomôcť

Inštrukcia: žiakov rozdelíme do 3 skupín, v ktorých si prečítajú príbehy osôb a skúsia odpovedať na priložené otázky. Je vhodné žiakov inštruovať, aby príbehy posudzovali už ako odborníci, ktorí vedia, čo poradiť, a ako v takých situáciách pomôcť. Po vyhodnotení príbehov a prečítaní reakcií budú žiaci pracovať individuálne.

Príbehy s otázkami

Príbeh 1:

Štyria žiaci siedmej triedy nenávideli svoju spolužiačku Máriu. Preto založili diskusnú skupinu na Facebooku s názvom "Nenávidíme Máriu".

V skupine urážali Máriu, nadávali jej, zverejšovali jej fotografie. Postupne sa k tomu pridala celá trieda a nakoniec túto súkromnú skupinovú stránku zmenili na verejnú. Čím viac detí sa pridávalo, tým horšie boli príspevky v skupine.

Otázky k príbehu:

- Myslíte si, že chlapci mysleli svoje hrozby vážne?
- Ako by ste sa cítili, keby ste boli Mária? Čo by ste zažili?
- Môžu nadávky a vyhrážky ublížiť ľuďom v online svete? Ako?
- Ako by ste riešili túto situáciu z pohľadu Márie?
- Predstavte si, že ste učiteľ, ktorému sa Mária zverila. Ako by ste riešili túto situáciu?
- Predstavte si, že ste rodič, ktorý na internete narazil na diskusnú skupinu o svojom dieťati. Čo by ste urobili?
- Myslíte si, že by bolo dobré kontaktovať v tejto situácii políciu? Ako by ste to urobili? Čo by ste povedali polícii?

Príbeh 2:

Trináštročná Katka zbožňovala youtuberov a tiež sa chcela stať youtuberkou. Na YouTube si vytvorila vlastný kanál, kde pravidelne nahrávala videá zamerané na módu. Niektorým spolužiakom v jej triede sa to páčilo a snažili sa ju napodobňovať. Iní ju však začali urážať, nadávali jej. Vytvorili profil na Instagrame, nahrali rôzne fotografie Katky, kde ich aj s ďalšími deťmi vulgárne komentovali.

Otázky k príbehu:

- Sledujete YouTube? Aké videá na YouTube sledujete?
- Sledujete youtuberov? Chceli by ste byť ako youtuberi? Prečo?
- Myslíte si, že má youtubing nejaké pozitíva?
- Myslíte si, že má youtubing aj nejaké negatíva?
- Ako by ste reagovali, keby ste boli Katkou? Čo by ste urobili na jej mieste?
- Keď je niekto slávny na internete, má len fanúšikov alebo aj takzvaných hejterov?

Zdroj: <https://vyuka.o2chytraskola.cz/data/files/v003-o2-kybersikana-list-metodika-digital-a4-v10-nahled-rmspnp8w7.pdf>

Príbeh 3:

Dvanásťročný Peter mal najlepšieho kamaráta Jakuba. Trávili spolu všetok čas. Jakub sa jedného dňa rozhodol, že bude písať vulgárne správy svojej spolužiačke. Petrovi sa to veľmi nepáčilo a povedal Jakubovi, aby s tým prestal, lebo tým môže spolužiačke ublížiť. Jakub však nedal na Petra a v urážaní pokračoval aj ďalšie dni. Jakub sa nahneval a oznámil to učiteľovi, ktorý začal situáciu hneď riešiť.

Otázky k príbehu:

- Myslíte si, že Jakub reagoval správne?
- Čo by ste v takej situácii robili vy?
- Ako inak mohol ešte Jakub reagovať?
- Aký trest by si Peter zaslúžil?
- Ako by mal reagovať učiteľ a ako by ste reagovali vy, keby ste boli učiteľia?
- Ako by ste zariadili, aby sa už také situácie na škole nestali?

Zdroj aktivity: <https://vyuka.o2chytraskola.cz/data/files/v003-o2-kybersikana-list-metodika-digital-a4-v10-nahled-rmspnp8w7.pdf>

2. Súdim

Inštrukcia: každý žiak dostane tvrdenia, v ktorých bude mať posúdiť ich pravdivosť. Spoločne ich vyhodnotíme a zistíme, kto mal najviac správnych odpovedí. Na konci je vhodné pozornosť žiakov upriamiť na ich vlastnú osobu a na to, aké je dôležité vážiť si sám seba, dávať si pozor a chrániť vlastnú osobu v online priestore. Následne vedieme diskusiu k téme.

Tvrdenia na posúdenie pravdivosti

- Na hlúpu, urážlivú správu reagujem nazlostene a odpoviem tiež urážlivo.
- Drzú, diskriminujúcu správu okamžite zmažem.
- S nikým nehovorím o tom, ako ma napádajú (osočujú, ohovárajú) cez internet (na sociálnej sieti).
- Moje nastavenia súkromia nie sú pre mňa veľmi dôležité.
- Blokujem všetkých, ktorí ma na internete obťažujú a urážajú.
- Keď sa od niekoho dozviem, že ho šikanujú, neutekám za učiteľom.
- Iní, ktorých niekto šikanuje, sa majú sami vedieť s tým vysporiadať.
- Poznám svoje práva na internete – napríklad právo na svoju vlastnú fotografiu.
- Dôverujem si a viem, že páchatel' či páchatelia sú sami slabí a majú veľa problémov.
- Obrátim sa na svojich rodičov, učiteľa alebo iných dospelých, keď sa cítim neisto a ohrozene.
- Ak sa stanem obeťou kyberšikanovania, obrátim sa iba na svojich najlepších priateľov.
- Poznám zdroje pomoci, kam sa môžem obrátiť

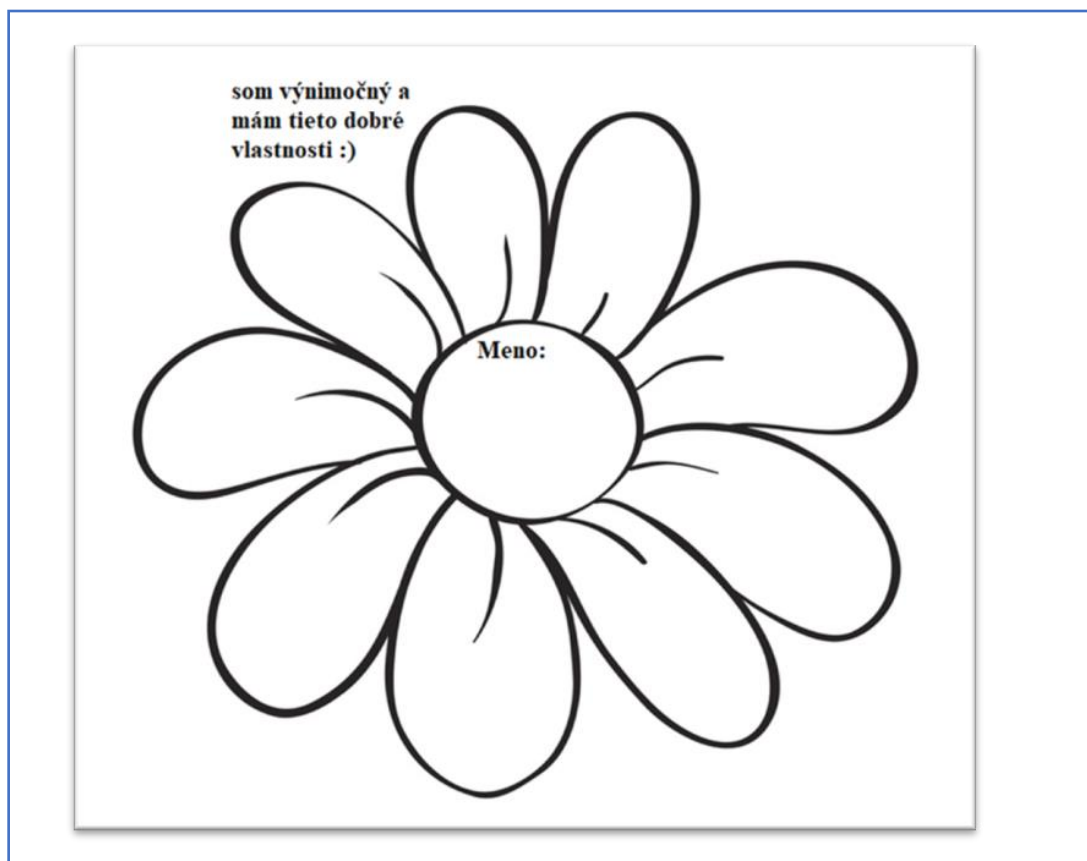
Zdroj tvrdení: https://cyberhelp.eu/sk/modules/schulalltag/5_6/7

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

3. Môj kvet

Inštrukcia: každému žiakovi rozdáme maketu kvetu. Do stredu kvetu si napíšu svoje meno a do každého lupienka jednu dobrú vlastnosť alebo schopnosť, ktorú ovládajú, prípadne prejav, v ktorom sú výnimoční. Žiaci si môžu kvet vyfarbiť a skrášliť podľa seba. Pri reflexii k aktivite upriamime pozornosť na to, že každý z nás je v niečom dobrý a musí si svoju osobnosť chrániť a mať k sebe úctu.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

Zdroj obrázka: www.pinterest.com

4. Pocity

Inštrukcia: žiaci dostanú pracovný list (príloha 6). Následne aktivitu začneme inštrukciou: „predstavte si, že ste v online prostredí, napr. na Facebooku, Instagrame, TikToku a pod. Aké pocity by si nechcel(-a) zažiť? Nechcené pocity označ čiernou farbou. Naopak žltou farbou vyznač tie pocity, ktoré považuješ za neutrálne a zelenou pocity, ktoré by ťa potešili. Žiakom necháme čas na vypracovanie a následne spoločne prejdeme jednotlivé pocity a pýtame sa žiakov, akou farbou pocit vyfarbili a prečo. Je vhodné viesť diskusiu podľa odpovedí žiakov.

Zdroj aktivity: Macková, M. a kol. 2020

5. Záver a reflexia:

- Čo je dôležité robiť v situácii, keď je nám v online priestore niečo nepríjemné?
- Podľa čoho vieme, že takéto správanie už nie je v poriadku?
- Prečo je dôležité si uvedomovať svoje dobré vlastnosti?

- Myslíte si, že je dôležité mať rád sám seba? Ak áno/nie, prečo?
- Aké pocity najčastejšie zažívame v online prostredí?
- Prečo najčastejšie zažívame v online prostredí nepríjemné pocity?

Naučili sme sa:

- ✓ Čo robiť v situáciách, ak je mi alebo osobe z okolia v prostredí internetu ubližované.
- ✓ Posúdiť bezpečnosť alebo nebezpečnosť situácií.
- ✓ Vážiť si sám seba.
- ✓ Pochopiť, že mám veľa dobrých vlastností, na ktoré môžem byť hrdý.
- ✓ Vnímať pocity, ktoré sú nepríjemné.
- ✓ Mať úctu k svojej osobe, a preto si chrániť seba a svoje súkromné informácie.

10 NEPOSIELAM SVOJE INTÍMNE FOTOGRAFIE

Oblasť: prevencia nevhodné správanie v kyberpriestore

Cieľ lekcie: žiaci dokážu posúdiť nevhodné spôsoby správanie vo virtuálnom prostredí

Čiastkové ciele:

- žiaci dokážu vyvodit' závery z poslania svojej intímnej fotografie cudzej osobe
- žiaci dokážu posúdiť bezpečnosť/nebezpečnosť situácií
- žiaci dokážu klasifikovať, prečo si vážia svoju osobnosť
- žiaci dokážu navrhnúť spôsoby, prečo je nebezpečné uverejňovať svoje osobné fotografie na internete a posielať ich cudzím osobám

Časové trvanie: 60 min/* v prípade možnosti je lepšie uplatniť 90 min

Pomôcky: 5 vlastných fotografií prípadne makiet osôb, do ktorých si žiaci napíšu svoje meno, situácie na posúdenie bezpečnosti a nebezpečnosti, konverzácia na usporiadanie, pracovný list (príloha 7), príklady fotografií s popisom

Metódy: diskusia, samostatná práca žiakov, názorná metóda, metóda kladenia otázok, metóda riešenia úloh, deduktívna metóda, analyticko-syntetická metóda

Organizačná forma: frontálna, individuálna, skupinová

Zásady: dobrovoľnosti, systematickosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti a aktivity, zásada individuálneho prístupu k žiakom, postupnosti

Desiata lekcia sa úzko zameriava na problematiku prijímania, ale aj odosielania intímnych a nevhodných fotografií. Žiakov vedieme k správne rozlišovaniu fotografií, ktoré sú vhodné na uverejnenie, a naopak, ktoré nie sú vhodné na uverejnenie na internete. Žiakov vedieme k uvedomeniu si významu vlastného tela a jeho ochrany pred cudzími a nebezpečnými osobami.

OBSAH LEKCIE:

1. Moja fotografia
2. Je to bezpečné?
3. Usporiadaj
4. Vážim si svoje telo
5. Verejná či súkromná?
6. Záver a reflexia

PRIEBEH LEKCIE:

1. Moja fotografia

Inštrukcia: každý zo žiakov si prinesie 5 fotiek prípadne dostanú maketu chlapca/dievčaťa a môžu si naň napísať svoje meno.

Zdroj obrázka: <https://sk.pinterest.com>

Následne žiaci budú hrať medzi sebou známu hru „Kameň, papier, nožnice“. Pri každej prehre musí žiak odovzdať svoju fotografiu spolužiakovi, ktorý vyhral. Takto sa vystriedajú medzi sebou všetci. Na konci si každý zráta, koľko má fotografií a skúsi zistiť, u ktorých spolužiakov sa nachádzajú jeho fotky. V závere

je dôležité upriamiť pozornosť žiakov na to, koľko ľudí môže mať ich fotografiu a môže ju ďalej šíriť alebo upravovať. Je vhodné sa so žiakmi porozprávať, aké fotky uverejňujú, či premýšľajú nad tým, čo uverejňujú, alebo posielajú a prijímajú.

Zdroj aktivity: Hollá, K. 2019

Obmena: každý žiak si svoju prinesenú fotografiu alebo maketu podpíše. Následne fotografiu vložia do krabice s nápisom (Instagram). Po vložení vyzveme žiakov, aby si vylosovali jednu fotografiu tak, aby nemali svoju a skúsia na nej: niečo zmeniť/dokresliť a pod. Potom vrátia fotografiu naspäť. Znovu vyzveme žiakov, aby si vybrali fotografiu a niečo k nej napísali. Posledným krokom bude vybrať fotografiu a pokrčiť ju, prípadne počmárať.

Aktivitu doplníme aj o ďalšie kroky, napríklad zmena mena, dopísanie nesprávnej adresy a pod.

Na konci povieme žiakom, aby si našli svoju fotografiu a povedali, v akom stave sa im vrátila. Dôležité je žiakov usmerniť, aby porozumeli tomu, že fotografia, ktorá je vložená na internet, môže byť veľmi ľahko upravovaná a šírená, a preto je dôležité si chrániť svoje fotografie a rozmýšľať, akú fotografiu uverejníme na sociálnej sieti.

Zdroj obmeny aktivity: © Mediálny gramotník

2. Je to bezpečné?

Inštrukcia: žiakom čítame situácie a ich úlohou je vyhodnotiť, či je situácia bezpečná, alebo nebezpečná. Aktivitu možno realizovať aj v skupinách, kedy žiaci dostanú šablónu, do ktorej budú značiť správne odpovede a následne sa aktivita spoločne vyhodnotí.

Pokiaľ sme predošlú aktivitu realizovali v skupinách, môžu žiaci v skupinách aj zostať.

Situácie na posúdenie bezpečnosti

Šimon pošle svojmu dievčaťu v súkromnej správe na Facebooku číslo svojho mobilu.	Bezpečné	Nebezpečné
Damián požiada svoju priateľku, aby mu poslala fotku v plavkách.	Bezpečné	Nebezpečné
Klára sa vyzlečie do spodného prádla počas videočetu.	Bezpečné	Nebezpečné
Adrianin priateľ chce, aby mu poslala nahú fotografiu. Ona mu napíše: "Iba ak mi ju pošleš prvý."	Bezpečné	Nebezpečné
Jana pošle svojmu priateľovi textovú správu s fotografiou, na ktorej je pri Veľkom čínskom múre.	Bezpečné	Nebezpečné
Peter tweetuje: "Mám najlepšiu priateľku na svete!"	Bezpečné	Nebezpečné

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

3. Usporiadaj

Inštrukcia: úlohou žiakov je správne usporiadať konverzáciu. Konverzácia naznačuje nesprávny postup osôb, ktoré poslali svoju fotografiu, zachytávajúcu čiastočnú nahotu, neznámej osobe, ktorá ju môže následne zneužiť. Po aktivite a usporiadaní je vhodné odmeniť skupinu, ktorá správne usporiadala konverzáciu. Následne možno klásť žiakom doplňujúce otázky: *Čo bolo v tejto konverzácii nesprávne? Ako by ste reagovali, keby vám napísal niekto neznámy? Ako malo dievča reagovať?*

Ahoj, prepáč, hľadala som niečo online a omylom som si ťa pridala do priateľov.
Ja som Pavla.

Mohli by sme si písať, chceš?

Dobre. O čom si chceš písať?

Ty si taká milá, že si si ma pridala. Môžeme byť skvelé kamošky, čo myslíš?
Môžeme si písať o čomkoľvek a možno si dokonca vymeníte nejaké pekné fotky,
chceš?

Dobre, chceš začať?

Áno, pošlem ti svoju fotku, aby si vedela, ako vyzerám, dobre? A potom mi pošli
Ty svoje, dobre? :)

Dobre, tak mi ich pošli, OK?

Poslala som ti fotku... už letí k tebe. A Ty mi na oplátku pošli svoju.

Vďaka za fotku, posielam na oplátku svoju.

Na tej fotke vyzeráš nádherne. Vyzeráš veľmi pekne. Si krásna. Pošleš mi ďalšiu?

:) Moc sa mi nechce, pošli mi ty svoju.

Dobre, mám jednu, ktorá je trochu... odvážnejšia, taká v podprsienke... môžem Ti
ju poslať? Nevadí Ti to?

Nevadí, pošli.

Dobre, pošlem..., ale ako som povedala, je to trochu intímnejšie, som iba v
podprsienke :)

Tiež Ti to pristane, si pekná :)

Ďakujem, si úplne zlatíčko. :) Pošleš mi nejaké Tvoje v podprsienke?

Nechcem... hanbím sa...

Nemusíš sa hanbiť, nikto tu nie je, sme tu len my...

Naozaj Ti nechcem nič také poselať...

Urobila som Ti niečo? Prepáč, nechcela som Ťa obťažovať... . Neveríš mi? :(

Ale poslala som Ti obrázok, verím Ti...

Dobre, posielam svoju fotku v podprsenke...

Nasleduje diskusia o tom, ako sa môže konverzácia vyvíjať ďalej. Čo by sa mohlo stať? Skúste vytvoriť závery.

Zdroj aktivity: E-bezpeci.cz

4. Vážim si svoje telo

Inštrukcia: každý žiak dostane pracovný list (príloha 7), do stredu ktorého si môže nalepiť jednu z fotiek, ktoré si priniesol alebo napísať svoje meno.

Do bubliniek budú písať, prečo si vážia samých seba, prípadne, čo sa im páči na svojom tele, a do hviezdičiek budú písať, prečo by svoju intímnu fotku nikomu neposlali a ani od nikoho takú fotku a video nevyžadovali. V závere je vhodné prečítať, čo žiaci uviedli v pracovných listoch a usmerniť ich odpovede.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

5. Verejná či súkromná?

Inštrukcia: žiakom možno čítať príklady, prípadne ukazovať fotografie. Ich úlohou je zamyslieť sa, či ide o **súkromnú**, alebo **verejnú fotografiu** a či je vhodné takéto fotografie uverejňovať na internete.

- Fotografia mňa pred domom, kde je zreteľne vidieť číslo domu a ulicu, kde bývam (súkromná, nevhodná na verejné uverejnenie)
- Vo svojej izbe, kde vidieť v pozadí mojich rodičov (súkromná, nevhodná na verejné uverejnenie)
- Fotografia mňa a mojich kamarátov v plavkách (súkromná, nevhodná na verejné uverejnenie)
- Fotografia, ktorú som si spravil(-a) na kúpalisku (súkromná, nevhodná na verejné uverejnenie)
- Fotografia ľudí na námestí počas jarmoku (verejná, možno uverejniť)
- Fotografia zapadajúceho slnka z dovolenky pri mori (súkromná, ale vhodná na verejné uverejnenie)
- Fotografia, ktorú som spravil, aby som zosmiešnil môjho známeho (súkromná fotografia, nie je vhodné robiť ani uverejňovať také fotografie)

- Fotografia, na ktorej sme od fotili spolužiačku, ktorá sa nerada fotí a nespýtali sme sa na jej súhlas (súkromná fotografia, nie je vhodné robiť ani uverejňovať také fotografie)

Zdroj aktivity: Macková, M. a kol. 2020 (doplnené)

Žiakov treba viesť k tomu, že pri uverejňovaní akýchkoľvek fotografií treba uvažovať, či fotografiu je vhodné uverejniť verejne pre všetkých, alebo len pre rodinu a priateľov, alebo neuverejniť vôbec. Je vhodné aktivitu prepojiť s pohybom. Žiaci sa postavia a budú sa premiestňovať podľa subjektívneho výberu (verejne – postavia sa pred tabuľu, s kamarátmi – ostanú na mieste, neuverejniť vôbec – pôjdu dozadu). So žiakmi o ich výbere diskutujeme, prípadne doplníme informácie a žiaci môžu svoj názor zmeniť a vybrať si inú možnosť. Dôležité je komunikovať a usmerňovať ich výber.

6. Záver a reflexia:

- Prečo nie je vhodné posielat' svoje fotografie iným?
- Myslíte si, že posielanie intímnych fotografií je správne? Ak áno/nie, prečo?
- Prečo sa fotky dokážu dostať na internete k toľkým osobám?
- Aké situácie sú v online priestore nebezpečné a prečo?
- Čo budete robiť v situácii, ak bude niekto od vás vymáhať vaše osobné fotografie?
- Je dôležité mať úctu k svojmu telu? Ak áno/nie, prečo?
- Ktoré otázky sú nebezpečné v prípade, ak napíše niekto neznámy?

Naučili sme sa:

- ✓ Neposielat' intímne a nevhodné fotografie/videá neznámym osobám.
- ✓ Nevyžadovať od nikoho intímne fotografie a videá.
- ✓ Posúdiť, či sú situácie bezpečné alebo nebezpečné.
- ✓ Mať úctu sám k sebe, a preto nepridávať fotky, ktoré by znevažovali moju osobu.
- ✓ Mať úctu sám k sebe, a preto nepridávať fotky, ktoré by mohol niekto zneužiť.
- ✓ Neposielat' svoju intímnu fotografiu niekomu, kto ju odo mňa vymáha a vyhráža sa mi. Radšej to poviem niekomu dospelému.

11 NESTRETÁVAM SA S OSOBAMI, KTORÉ POZNÁM LEN ONLINE

Oblasť: prevencia nevhodného správania v kyberpriestore

Cieľ lekcie: žiaci dokážu posúdiť vhodnosť/nevhodnosť stretnutia s cudzou osobou z online priestoru

Čiastkové ciele:

- žiaci dokážu navrhnúť spôsoby riešenia situácií
- žiaci sa dokážu vyjadriť k hodnote vlastnej osoby
- žiaci dokážu analyzovať nebezpečné otázky a odporúčania
- žiaci dokážu vytvoriť list pre seba samého
- žiaci dokážu vysvetliť nebezpečenstvo stretávania sa s cudzími osobami z online priestoru

Časové trvanie: 60 min/* v prípade možnosti je lepšie uplatniť 90 min

Pomôcky: fotka ľudí, pracovný list (príloha 8), nebezpečné otázky kybergroomera, list pre samého seba (príloha 9), lístočky s výroky, skutočné príbehy kybergroomingu (príloha 10)

Metódy: diskusia, samostatná práca žiakov, názorná metóda, metóda kladenia otázok, metóda riešenia úloh, deduktívna metóda, analyticko-syntetická metóda

Organizačná forma: frontálna, individuálna, skupinová

Zásady: dobrovoľnosti, systematickosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti a aktivity, zásada individuálneho prístupu k žiakom, postupnosti

V jedenástej lekcii si žiaci osvoja informácie o nebezpečenstve stretávania sa s neznámymi osobami, ktoré spoznali len cez internet. Žiaci zistia, že bežne vyzerajúce otázky môžu byť zavádzajúce, a to v prípade, ak ich posielala neznáma osoba, a takisto, že identita osoby v online prostredí nemusí byť totožná s realitou. Žiaci sa oboznámia s reálnymi prípadmi, dokážu vyvodit' závery, ktoré prináša takéto stretnutie a naučia sa, ako postupovať v prípade, ak sa chce s nimi stretnúť neznáma osoba z internetu. Súčasťou lekcie je aj písanie listu pre samého seba, čím si žiaci uvedomia svoje dobré vlastnosti a potrebu chrániť si svoje JA v online priestore. Počas lekcie žiakom pripomíname ich výnimočnosť a jedinečnosť.

OBSAH LEKCIE:

- 1. Uhádni**
- 2. Porad' mi**
- 3. Nevinné otázky**
- 4. List pre seba**
- 5. Maska**
- 6. Záver a reflexia**

PRIEBEH LEKCIE:

1. Uhádni

Inštrukcia: Na začiatku lekcie ukážeme žiakom fotografie. Žiakov rozdelíme do skupín. Každá skupina dostane fotografie piatich mužov a ich úlohou je zvoliť osobu, ktorá, podľa nich, ubližovala maloletým osobám v prostredí internetu. Svoj výber musí každá skupina zdôvodniť. (Pozn. autoriek – agresorom je osoba na fotografii číslo 2. Ide o skutočný prípad kyberšikanovania). Podstatou je žiakov naviesť na to, že vzhľad človeka nemusí nič vypovedať o jeho zámeroch. Následne možno so žiakmi diskutovať a usmerňovať ich odpovede.

Zdroj aktivity: E-bezpeci.cz

2. Porad' mi

Inštrukcia: každému žiakovi dáme pracovný list (príloha 8), v ktorom má poradiť dievčaťu/chlaphcovi, ktorým napísala neznáma osoba na internete. *Čo v tomto prípade robiť? Ako sa zachovať?*

Po dokončení pracovné listy vyhodnotíme a porozprávame sa o možných radách, ktoré žiaci odporúčajú.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

3. Nevinné otázky

Inštrukcia: otázky, ktoré vyzerajú ako bezpečné a úplne bežné, ale ak ich píše kybergroomer (osoba realizujúca kybergrooming), môžu byť veľmi nebezpečné. Súčasťou sú aj odporúčania, ktoré pomôžu deťom chrániť sa pred takouto komunikáciou.

Žiakov rozdelíme do skupín a ich úlohou je vyhodnotiť, ktoré otázky sú nebezpečné, a prečo, a určiť, ktoré z toho sú výroky, ktoré im môžu pomôcť ochrániť sa, a ktoré si musím uvedomiť. Je dôležité po tejto aktivite žiakov usmerniť a vysvetliť im, prečo môžu byť niektoré otázky nebezpečné, hoci sa zdajú byť bežné. Po vypracovaní je dôležité so žiakmi diskutovať.

Po skončení aktivity budú žiaci pracovať znovu samostatne.

Nebezpečné otázky:

- Máš v izbe alebo obývačke počítač?
- Žiješ v Bratislave?
- Aké sú tvoje záujmy?
- Koľko máš rokov?
- Pošleš mi fotku? – ja ti na oplátku pošlem svoju
- Chcem ti poslať skvelú MMS, napíšeš mi svoje číslo?
- Máš priateľa/priateľku?
- O ktorej hodine chodia vaši rodičia do práce?
- Môžeš rodičom povedať o svojich problémoch?
- Komu o tom (tajomstve) môžeš povedať?
- Ako sa máš?
- Čo si mal dnes na obed?
- Aké je u vás počasie?
- Pošleš mi mail a telefón na seba?
- Pošleš mi fotku?
- S kým si teraz doma?
- Páči sa ti modrá a zelená farba?
- Čo máš oblečené?
- Stretneme sa?
- Kde bývaš?
- Máš súrodenca?
- Čo najradšej robíš vo voľnom čase?

Odporúčania na ochranu pred kybergroomingom:

- Nenechajte sa oklamať sľubmi o získaní láskyplného vzťahu.
- Premýšľajte o "online priateľstvách", všimajte si nezrovnalosti v tom, čo vám hovorí "online priateľ".
- Zvážte, prečo niekto chce, aby ste svoj vzťah držali v tajnosti, alebo prečo sa pýtajú na veľmi osobné témy.
- Nastavte si osobné hranice. Nebojte sa povedať NIE.
- Svoje osobné údaje nikomu neposkytujte.
- Nikdy nechodte na rande bez toho, aby ste o tom povedali rodičom.
- Online priatelia by mali zostať online priateľmi.

Zdroj výrokov: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

4. List pre seba

Inštrukcia: žiaci dostanú list (príloha 9), známku a obálku. Ich úlohou je napísať list sebe samému. V liste uvedú v čom sú dobrí, aké majú dobré vlastnosti, čo ich naplňuje a baví, v čom a prečo musia dávať pozor na seba a na svoje telo. Po dopísaní si každý žiak list zloží, vloží do obálky a prilepí známku. Tento list si môžu kedykoľvek prečítať.

Na konci lekcie rozdáme žiakom lístočky s rôznymi výrokmami – afirmáciami. Každý si vytiahne jeden lístok a prečíta. Po prečítaní je vhodné žiakom povedať, že je dôležité si vážiť sám seba a chrániť sa nielen v reálnom, ale aj online prostredí.

VÝROKY PRE ŽIAKOV

Som výnimočný(-á)
Som jedinečný(-á)
Moje srdce je plné lásky a pochopenia
Som skvelý(-á)
Vážim si sám/samu seba
Dnes budem mať skvelý a úspešný deň
Som pekný(-á), som unikát

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

V prípade zvolenia dlhšieho času je vhodné žiakom prečítať a ukázať reálne prípady kybegroomingu vo svete (príloha 10). Tieto príbehy odporúčame zaradiť u starších žiakov.

5. Maska

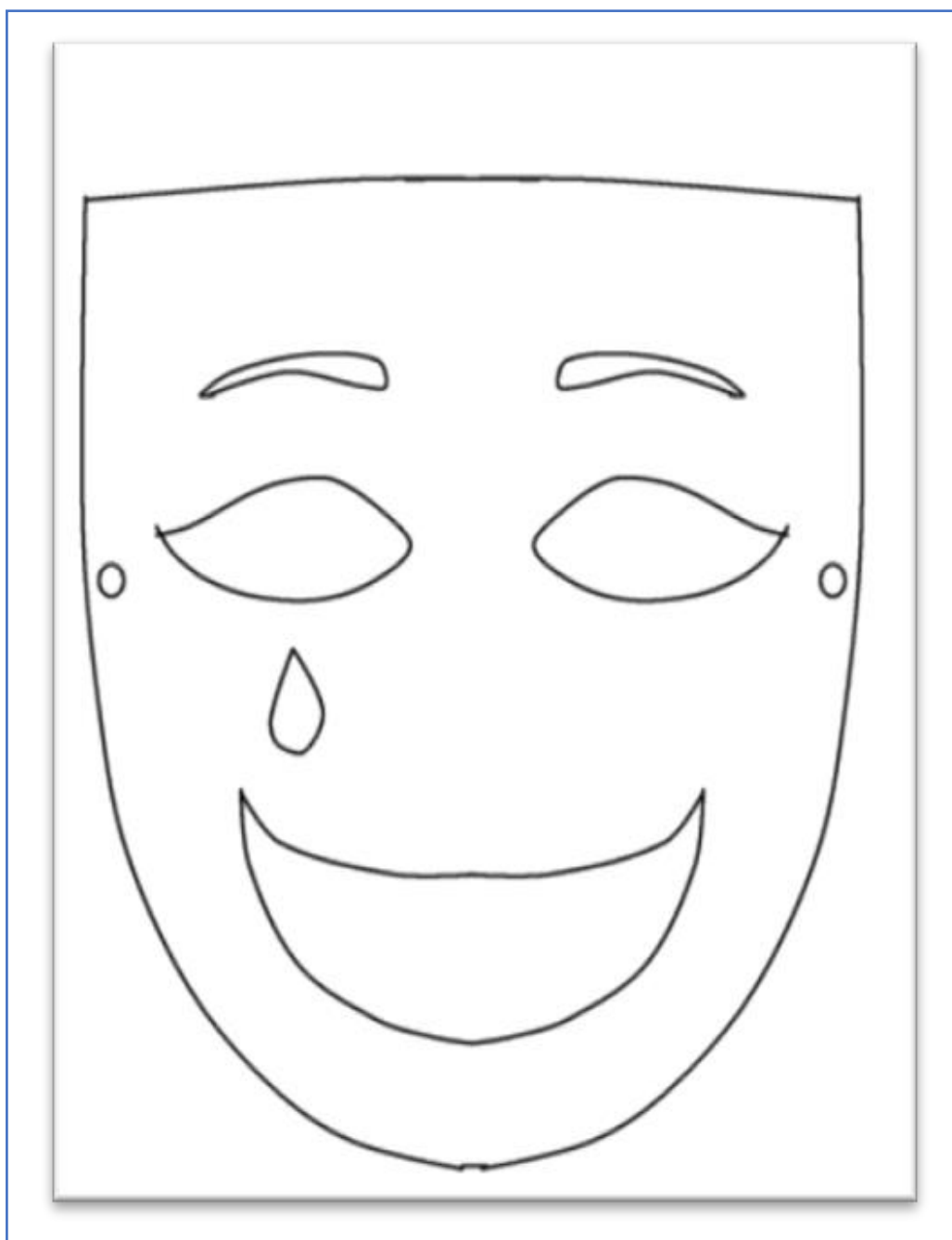
Inštrukcia: so žiakmi sa na začiatku porozprávame o osobách, ktoré vo virtuálnom prostredí skrývajú svoju identitu. Predstierajú, že majú rovnaký vek ako žiaci, rovnaké záujmy a sny. V skutočnosti im však ide len o zavádzanie a môže sa za ich profilom skrývať neznáma, dokonca oveľa staršia osoba, ktorej zámerom môže byť ublížiť dieťaťu.

Spoločne so žiakmi vytvoríme masky. Každý dostane maketu masky, ktorú si dotvorí podľa predstáv a vymysli si nové meno/profil a vek.

Učiteľ alebo lektor následne vyzve žiakov, aby si zavreli oči a spomedzi nich určí štyroch (poklepaním po ramene), ktorí následne v tichosti pôjdu za dvere. Tam si nasadia masky. Je vhodné im prehodiť cez plecia deku, aby sme zakryli ich oblečenie. Následne prídu do triedy a ostatní hádajú, kto sa skrýva pod maskou. Vo väčšine prípadov to žiaci uhádnu, avšak je dôležité ich usmerniť, že v prostredí internetu sa stáva, že nás kontaktuje niekto, koho sme nikdy nevideli a nevieme, kto sa za „maskou“ skrýva. Môže sa vypytať osobné otázky a zisťovať o nás veľa detailných informácií. Takáto osoba sa správa veľmi milo. Dôležitým ponaučením je neodpisovať osobám, ktoré žiak nepozná, alebo nikdy nevidel, a už vôbec neodpisovať na správy týkajúce sa bydliska, záľub a pod.

Následne môžeme žiakom povedať, aby si predstavili, ako si píše s niekým neznámym (žiak, ktorý je pred tabuľou v maske), napísali ste mu veľa informácií a po istej dobe zistíte, že to je .... (a žiak povie, aké si dal nové meno a koľko má rokov). V skutočnosti je to úplne iná osoba s inými záujmami a preferenciami. V závere možno na túto problematiku viesť so žiakmi diskusiu. Hlavným posolstvom je najmä upriamenie pozornosti na nebezpečenstvo písania si, alebo osobného stretnutia s osobami, ktoré žiak nepozná.

Zdroj aktivity: © Mediálny gramotník

Zdroj obrázka: <https://www.dobre-napady.sk/pre-deti/skladacky-z-papiera/visacky/category/89-skrabosky>

6.Záver a reflexia:

- Prečo nie je správne reagovať na správy cudzím a neznámym osobám?
- Ktoré otázky sa zdajú byť bezpečné, ale nemusí to tak byť?
- Čo by ste poradili kamarátovi/kamarátke, ktorej napísala osoba, ktorú nepozná?
- Čo by ste urobili v prípade, že vám bude písať neznáma osoba na internete?
- Myslíte si, že je správne ísť na osobné stretnutie s osobou, ktorú som nikdy predtým nevidel(-a)?
- Je dôležité si uvedomovať svoje dobré vlastnosti? Prečo?

Naučili sme sa:

- ✓ Nechodiť na osobné stretnutie s osobou, ktorú som spoznal len na internete.
- ✓ Nedávať informácie o sebe osobe, ktorú som spoznal len na internete.
- ✓ Viem, že aj nevinne vyzerajúce otázky môžu byť nebezpečné.
- ✓ Nereagovať na správy od osoby, ktorú nepoznám.
- ✓ Poradiť sa s dospelou osobou v prípade, ak sa cítim ohrozené.
- ✓ Viem, aké mám výnimočné vlastnosti, a preto si vážim sám seba a nedovolím, aby mi niekto ublížil.

12 ZÁVER INTERVENČNÉHO PROGRAMU

Cieľ lekcie: vyjadriť sa k riešeným témam a preukázať zorientovanosť v mediálnom/digitálnom priestore

Čiastkové ciele:

- žiaci dokážu vytvoriť plagát
- žiaci dokážu vymenovať pojmy, ktoré si osvojili
- žiaci sa dokážu vyjadriť k problematike

Časové trvanie: 45 min

Pomôcky: veľký plagát, pastelky, fixky, obrázky z časopisov, certifikáty, odznaky, video, pesnička

Metódy: diskusia, samostatná práca žiakov, názorná metóda, metóda kladenia otázok, metóda riešenia úloh, deduktívna metóda, analyticko-syntetická metóda

Organizačná forma: frontálna, individuálna, skupinová

Zásady: dobrovoľnosti, systematickosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti a aktivity, zásada individuálneho prístupu k žiakom, postupnosti

Zámerom poslednej lekcie je zosumarizovanie informácií. Žiakom odovzdáme certifikáty a odznaky a spoločne diskutujeme o tom, čo sa naučili. K zosumarizovaniu využívame tvorbu plagátu. Spoločne si vypočujeme aj tematickú pieseň a video, čím ukončíme celý program a žiakov povzbudíme k bezpečnému a tvorivému používaniu mediálnych a digitálnych obsahov.

OBSAH LEKCIE:

1. Tvorba plagátu
2. Odovzdávanie certifikátov a odznakov
3. Vyhodnotenie
4. Záver a reflexia

PRIEBEH LEKCIE:

V závere intervenčného programu je možnosť vytvoriť so žiakmi plagát na tému digitálna a mediálna gramotnosť. Každý žiak napíše jedno slovo/pojem, ktorý mu najviac utkvel v pamäti a skúsi povedať/zdôvodniť prečo. Na stole môžu mať rôzne časopisy a obrázky, ktorými žiaci dotvoria plagát. Počas tvorby plagátu je vhodné žiakom pesničku „Cizí zed“ – dostupnú cez YouTube kanál:

[ONEMANSHOW Foundation - Cizí zed' \(prod. Fiedlerski\) - YouTube](#)

Po dokončení plagátu sa rozprávame o tom, čo žiaci na plagát napísali a spýtať sa, čo počuli v pesničke.

Po dokončení plagátu si pozrieme video zo stránky Zodpovedne.sk

<http://sk.sheep.live.eu/fairytales/zodpovedne>

čím zdôraznime dôležitosť premysleného a zodpovedného správania v prostredí internetu.

4. Záver a reflexia:

- Čo vám najviac utkvelo v pamäti?
- Skúste povedať jednu dôležitú zásadu pri používaní internetu.
- Je dôležité vážiť si seba samého?
- Ako budete postupovať v prípade, ak vám bude na internete niečo nepríjemné?

Naučili sme sa:

- ✓ Používať médiá obozretne a tvorivo.
- ✓ Neveriť všetkému, čo sa v médiách prezentuje a overiť si informácie.
- ✓ Byť technicky zručný a vedieť zaobchádzať s digitálnymi technológiami.
- ✓ Blokovať osoby alebo obsah, ktorý je mi nepríjemný.
- ✓ Posúdiť pravdivosť informácií, ktoré sú v médiách prezentované.
- ✓ Vyjadrovať sa k informáciám, ktoré sú v médiách prezentované.
- ✓ Tvoriť silné heslá a chrániť si svoje osobné údaje.
- ✓ Posúdiť význam reklám.
- ✓ Rozpoznať, ktoré prejavy sú v prostredí internetu nevhodné, a preto sa ich strániť.
- ✓ Neubližovať iným v prostredí internetu.
- ✓ Chrániť sám seba.
- ✓ Mať úctu k svojmu telu, a byť obozretný k posielaniu vlastných fotografií či videí.
- ✓ Nestretávať sa osamote s osobami, ktoré som spoznal len v prostredí internetu.

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 – Pracovný list ako sa chrániť pred spamom a hoaxom

Pravidlá, ktoré mi pomôžu chrániť sa pred spamom

Ako sa chrániť pred spamom:

Ochrana osobných a ..... údajov – chráň svoju e-mailovú adresu a mobilné telefónne číslo. Zváž, kde ich uvedieš.

Vytvoriť si dve e-mailové adresy – jednu pre rodinu a priateľov a druhú, ktorú budeš zadávať pri prihlasovaní na rôzne internetové stránky. V tejto adrese neuvádzaj ..... . Ak ti bude chodiť veľa spamových správ, jednoducho adresu prestaň používať a vytvor si novú.

Zamaskovanie e-mailovej adresy – ak uvádzaš svoj e-mail na internete, uveď namiesto znaku „.....“ slovo zavináč (meno (zavináč) gmail.com). Takto nebudú môcť tvoju e-mailovú adresu ľahko nájsť automatické vyhľadávacie programy.

..... **počítača** – používaj antivírusový softvér a pravidelne ho aktualizuj. Ten zachytí spamy, ktoré by mohli obsahovať škodlivý softvér.

Nahlasovanie spamu – poskytovatelia e-mailových služieb a programy na prácu s e-mailmi umožňujú označiť nevyžiadané správy ako ..... . Adresa odosielateľa je tak zaradená medzi neželané a správy z nej sú blokové. Ak takúto správu dostaneš, nezabudni ju nahlásiť ako spam.

Ochrana pred zasielaním ..... správ – pri vyplňaní online formulárov si pozorne prečítaj podmienky. Ich súčasťou býva súhlas s použitím osobných údajov a s posielaním informácií o nových produktoch. Aj neskôr môžeš požiadať o zrušenie zasielania reklamných správ cez e-mail alebo mobil.

Zdroj: upravené podľa Gregussová, M., Drobný, M. 2013

Pravidlá, ktoré mi pomôžu chrániť sa pred hoaxom

HOAX

Ako sa chrániť pred hoaxom:

Zastavenie šírenia – neposielaj ďalej ..... správy. Pre väčšinu ľudí sú takéto správy obťažujúce, zdržujú ich a zbytočne im zaplňajú e-mailovú schránku. Rovnako popros svojich blízkych, aby ti takéto správy neposielali.

Kritické myslenie – riad' sa ..... rozumom. V praxi sa dá použiť pravidlo – ak správa obsahuje výzvu k hromadnému rozosieleniu na ďalšie adresy, je to s najväčšou pravdepodobnosťou hoax. Každú správu tiež kriticky prehodnot' – to, čo vyznieva príliš dokonale, je väčšinou podvod.

Overovanie ..... **informácií** – zisti si, či sú informácie pravdivé, alebo ide o hoax. Ak ti prišla podozrivá správa, tak skôr než ju pošleš ďalej, over si, či sa podobná správa nespomína v niektorej databáze hoaxov (napr. www.hoax.cz).

Osveta – ak ti príde hoax, napíš odosielateľovi a vysvetli mu, čo ti poslal a prečo je to ..... . Svoje tvrdenia môžeš podložiť odkazom na databázu hoaxov.

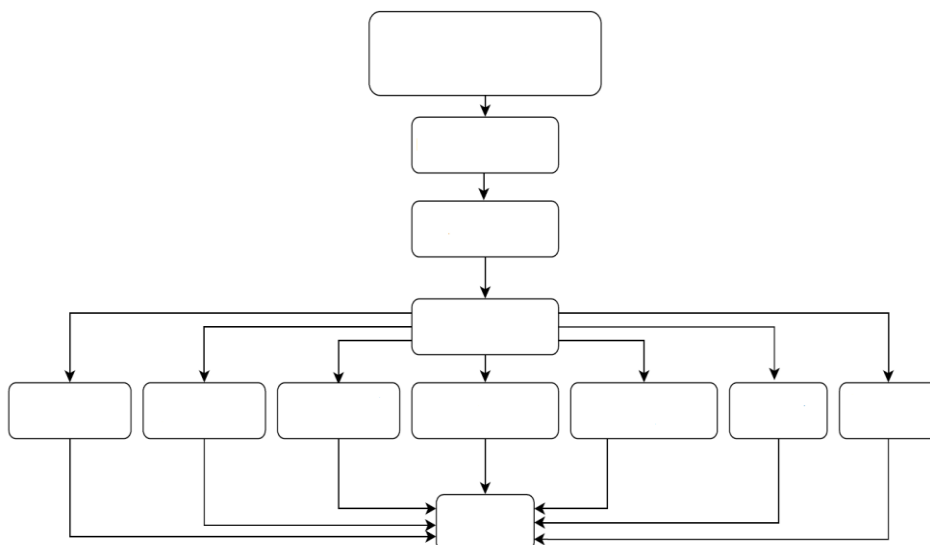
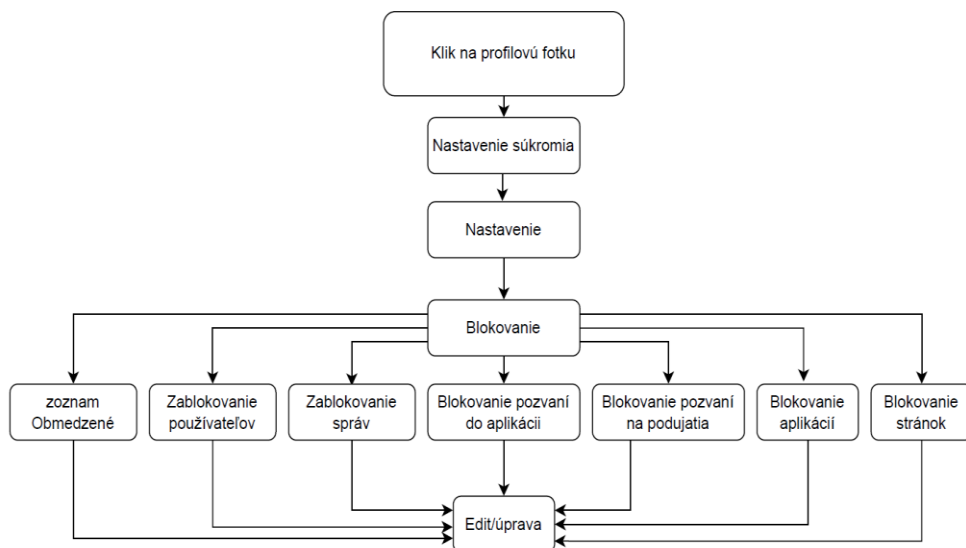
Zdroj: Zodpovedne.sk

Príloha 2 – Diagramy na vpisovanie postupu blokovania

Blokovanie na Facebooku (s textom aj bez textu)

Zdroj: © Mediálny gramotník

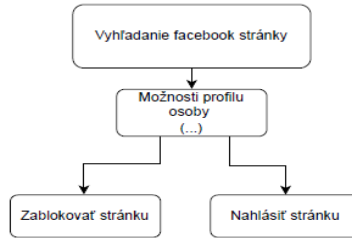
Blokovanie na Facebooku cez vyhľadávač, Instagrame, messengeri (s textom aj bez textu)

Zdroj: © Mediálny gramotník

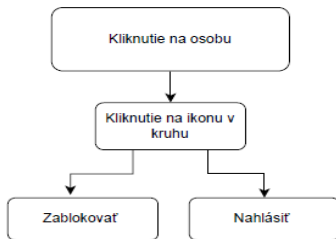
Blokovanie osôb na facebooku:

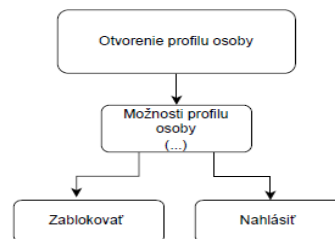
Blokovanie obsahu na facebooku:

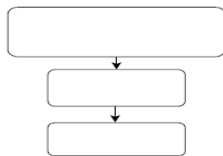
Blokovanie na messengeri:

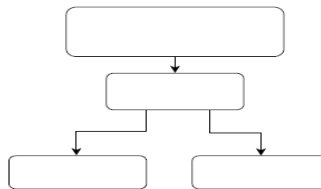
Blokovanie na Instagrame:

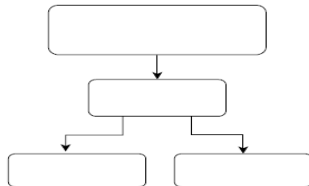
Blokovanie osôb na facebooku:

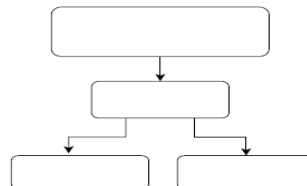
Blokovanie obsahu na facebooku:

Blokovanie na messengeri:

Blokovanie na Instagrame:

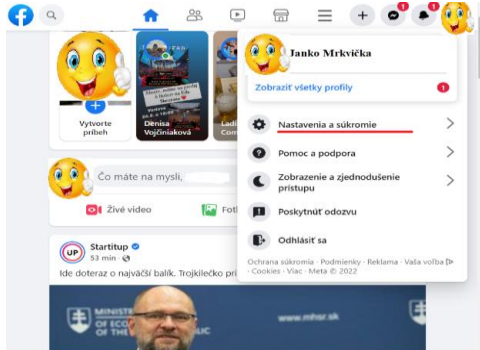
Príloha 3 – Postup blokovania na sociálnych sieťach

(názorné ukážky/formát je lepšie si zväčšiť)

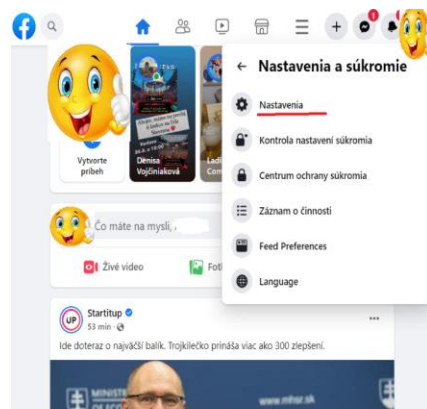
Zdroj: © Mediálny gramotník

Blokovanie na Facebooku:

krok 1:

krok 2:

krok 3:

Nastavenia

- Všeobecné
- Zabezpečenie a prihlasovanie
- Vaše informácie na Facebooku
- Súkromie
- Profil a označovanie
- Verejné príspevky
- Blokovanie**
- Poloha
- Cookies
- Jazyk a región
- Príbehy
- Upozornenia
- Mobil

Všeobecné nastavenia účtu

Meno	Janko Mrkvička
Používateľské meno	https://www.facebook.com
Kontakt	Primárna adresa
Kontakt na reklamný účet	Janko
Nastavenia zvečnenia	Určite, čo sa má stať s vašej smrťou.
Potvrdenie identity	Potvrďte svoju identitu, aby vykonávali určité akcie, na spúšťanie reklám o spoloč. záležitostiach, voľbách a le

zoznam Obmedzené

When you add someone's profile to your Restricted list, they won't see posts on Facebook that you share only to Priatelia. They may still see things you share to Verejné or on a mutual friend's timeline, and posts their profile is tagged in. Facebook doesn't notify your friends when you add them to your Restricted list. [Viac informácií](#)

Zablokovanie používateľov

Keď niekoho zablokujete, daná osoba už nebude môcť vidieť veci, ktoré uverejňujete na svojej časovej osi, označovať vás, pozývať vás na podujatia ani do skupín, začať s vami konverzáciu ani si vás pridať ako priateľa. Nezahrňa to aplikácie, hry a skupiny, v ktorých ste obaja.

Zablokovanie správ

If you block someone's profile on Facebook, they won't be able to contact you in Messenger either. Unless you block someone's Facebook profile and any others they may create, they may be able to post on your timeline, tag you, and comment on your posts or comments. [Viac informácií](#)

Blokovanie pozvaní do aplikácií

Keď zablokujete pozvania do aplikácií od určitej osoby, v budúcnosti budú pozvania od daného priateľa automaticky ignorované. Ak chcete zablokovať pozvania od určitého priateľa, kliknite na odkaz „Ignorovať všetky pozvania od tohto priateľa“ zobrazený pod poslednou žiadosťou.

Blokovanie pozvaní na podujatia

Keď zablokujete niekoho pozvánky na udalosť, všetky budúce pozvánky na udalosť od daného priateľa budú automaticky ignorované.

Blokovanie aplikácií

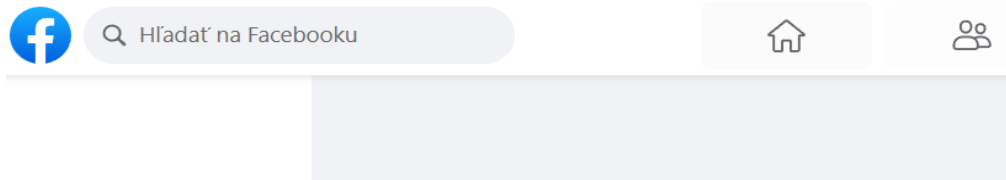
Once you block an app, it can no longer contact you or get non-public information about you through Facebook. [Viac informácií](#)

Blokovanie stránok

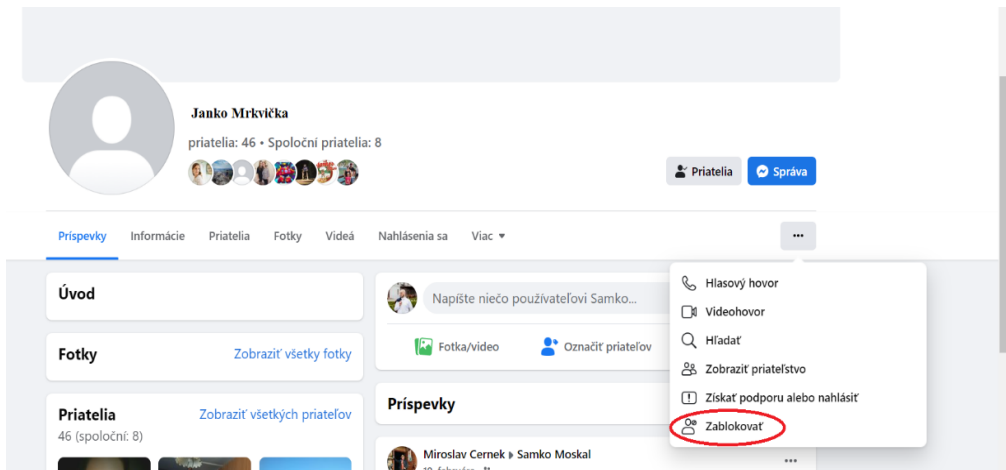
Keď zablokujete stránku, daná stránka už nemá možnosť interakcie s vašimi príspevkami, nemôže označovať ako „Páči sa mi to“ ani odpovedať na vaše komentáre. Nebudete môcť pridávať príspevky

Blokovanie osoby cez vyhľadávač na Facebooku:

Krok 1:

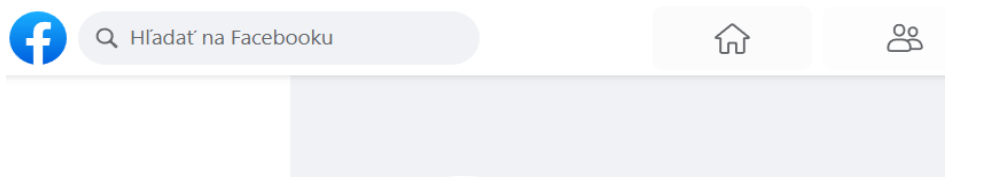

Krok 2:

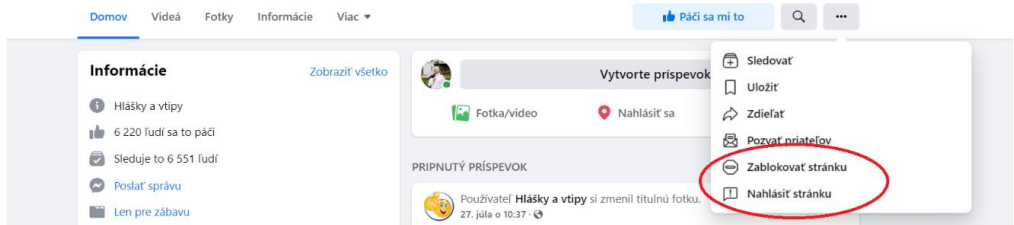

Blokovanie stránky na Facebooku:

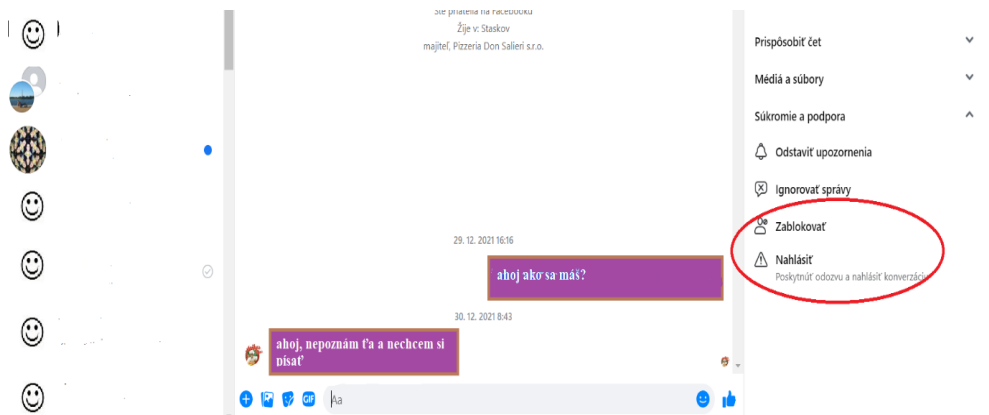
Krok 1:

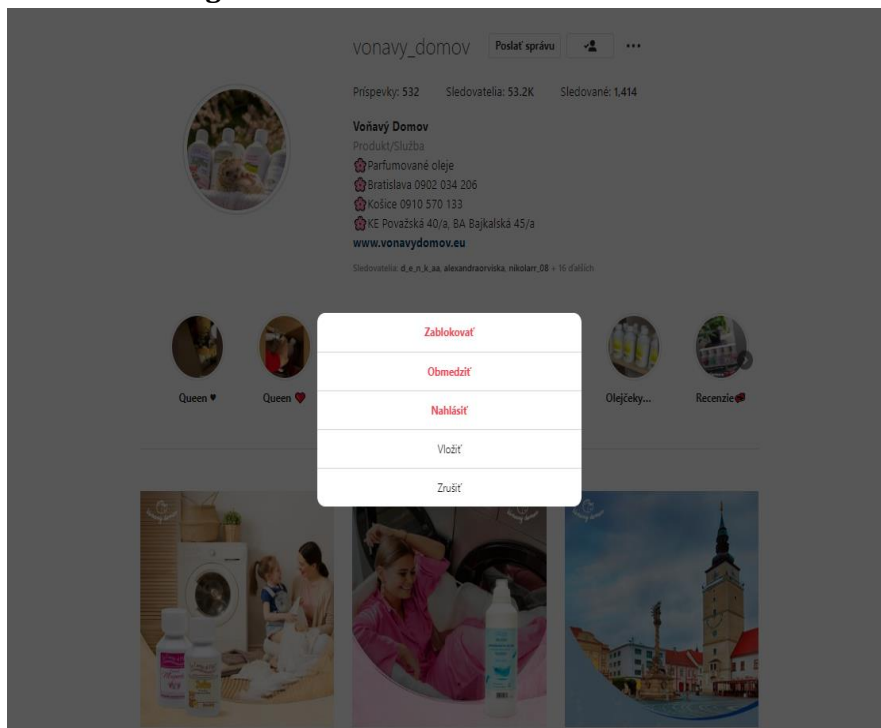
Krok 2:

Blokovanie na Messengeri:

Blokovanie na Instagrame:

Postup blokovania na Facebooku a Instagrame užitočné odkazy, na základe ktorých je možné žiakom vysvetliť postup:

<https://sk-sk.facebook.com/help/115916435160582>

<https://fixsy.org/sk/ako-niekoho-zablokovat-a-odblokovat-na-instagrame>

<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/2131-jak-blokovat-obsah-na-instagramu-podrobny-navod>

<https://tipy.touchit.sk/ako-niekoho-zablokovat-na-facebooku-a-messengeri/1117/>

<https://www.facebook.com/help/instagram>

Príloha 4 – Bežné reklamy

Zdroj: <https://spravy.pravda.sk/volby-2020/clanok/532462-hnutie-sme-rodina-sa-neprida-k-dohode-ps-spolu-kdh-a-za-ludi-o-neutoceni/>

Zdroj: <https://www.infinityreklama.sk/referencie/mcdonalds/>

Zdroj: https://www.youtube.com/watch?v=_rd10fBtixo

Black Friday
zľavy až 80%
Čierny piatok

alza.sk

Viac na www.alza.sk/blackfriday

Zdroj:

https://www.youtube.com/watch?v=b6bqwx_9fv&ab_channel=AlzaReklamy

ŽIVOTNÉ POISTENIE
PRE CELÚ RODINU

Detské poistenie,
ktoré letí na pomoc
všetkým rodičom!

Len v Generali vám nahradíme príjem počas ošetrovania chorého dieťaťa.
A k tomu množstvo ďalších výhod.

detskepoistenie.sk

GENERALI

Zdroj: <https://www.partnersgroup.sk/detail/jedinecne-poistenie-pre-deti-v-pripade-vypadku-prijmu-chrani-aj-rodicov>

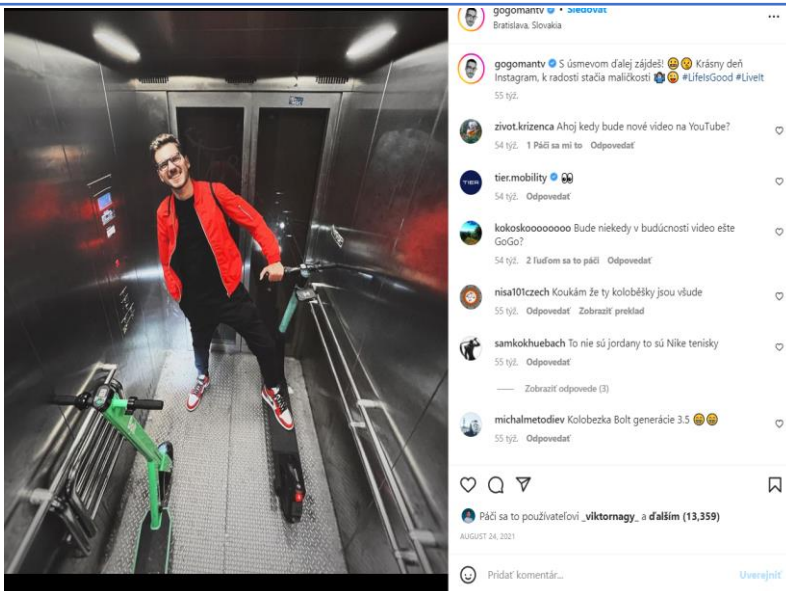

Zdroj:<https://www.puchov.sk/narodna-linka-na-pomoc-detom-v-ohrozeni-oznam/mid/408321/.html>

Reklama na Instagrame:

Kristína Bielčíková, Katarína Hollá
INTERVENČNÝ PROGRAM ROZVOJA MEDIÁLNEJ A DIGITÁLNEJ GRAMOTNOSTI MEDIÁLNY GRAMOTNÍK

Kristína Bielčiková, Katarína Hollá
INTERVENČNÝ PROGRAM ROZVOJA MEDIÁLNEJ A DIGITÁLNEJ GRAMOTNOSTI MEDIÁLNY GRAMOTNÍK

gogomantv • Sledovať
Platené partnerstvo s používateľom [mcdonalds.sk](#)

gogomantv • Collab podľa môjho gusta @tmbkofficial x @mcdonalds.sk spolu vytvorili prvý digitálny burger na svete, o ktorý prebieha dražba od 21. do 31.7. Na zapojenie ti stačí peňaženka s kryptomenou etherium 100% výtťažku pôjde na charitu a jeden z vás sa stane majiteľom unikátneho diela, ktoré bude rásť na hodnote. Držim palce! #platenaspolupraca #mcdonalds #maestropiece Upravené • 59 týž.

klicek28 Zapredanej
51 týž. 1 Páči sa mi to Odpovedať

chabr_johnny mňam
56 týž. 1 Páči sa mi to Odpovedať

trueandreal2022 Ten hamburger, jak je naaranžovanán a jinak dostaneš jebku.
57 týž. Odpovedať Zobrazit překlad

marekvoe Je to velmi depresivne ked si clovek uvedomi ze z youtuberov jeho detstva sa stali chodiace reklamy
58 týž. 8 ľuďom sa to páči Odpovedať

ryldadam Človek začne sledovať YouTubera a je z toho tohle.
59 týž. 6 ľuďom sa to páči Odpovedať Zobrazit překlad

Páči sa to používateľovi [_barbora.h](#) a ďalším (13,862)
JUL 23, 2021

Pridať komentár... Uverejniť

duklock • Sledovať

duklock • Khokos! Riadne ma Obulo! boteny od @thestreets.eu #duklock #thestreets #alecau #office #pixel3 Upravené • 181 týž.

martin_m_d_k Dušan prečo nie Adidas
172 týž. Odpovedať

dahakadollar Máš niečo na podrážke XD
179 týž. Odpovedať

jurajkandra Duško kedy bude recenzia na samsung buds?
180 týž. Odpovedať

michal_k12344 #windows
180 týž. Odpovedať

adam_muller963 Jake adidas
180 týž. Odpovedať

simonko232 Ci BoA ty ná kEhO FleXIS?
180 týž. Odpovedať

jan_ledl
180 týž. Odpovedať

20,401 Páči sa mi to
MAR 27, 2019

Pridať komentár... Uverejniť

sissque

sissque Dokonalý az magický mejkap na plet existuje 🧙‍♀️🧙‍♂️ teda nie je to len mejkap ale aj podkladová baza a korektor v jednom 🧙‍♂️ jeden jediný odtien vyhovuje každej pleti! Nadychana penova konzistencia, jednoduchá aplikácia, obsahuje vitamín C pre rozžiarenie, vasa plet bude ZAMATOVA a to doslova a do písma 🧙‍♂️🧙‍♂️ Zjednocuje ton pleti, prekryva tmave kruhy, pigmentové skvrny , dokonca zjemňuje vrasky. Tento unikátny produkt je na @uniskin_slovensko do piatku máte zľavu 10% s kódom magic10

#makeup #skin #magictouch #spolupraca
Upravené · 14 týž.

ilucinkah ty jsi krásná ❤️
13 týž. · Odpovedať · Zobrazit' preklad

suzzanka J ❤️🥰🥰🥰
13 týž. · Odpovedať

kixoxina 🥰🥰🥰
13 týž. · Odpovedať

katarinadarasofficial 🥰🥰
13 týž. · Odpovedať

v.ecrii 🧙‍♂️

📍 Páči sa to používateľovi **vladenkaa** a ďalším (263)

JUN 8

😊 Pridať komentár... Uverejniť

jasmin_official a oswaldphotoss

Platené partnerstvo s používateľom **relaxdrinkczsk**

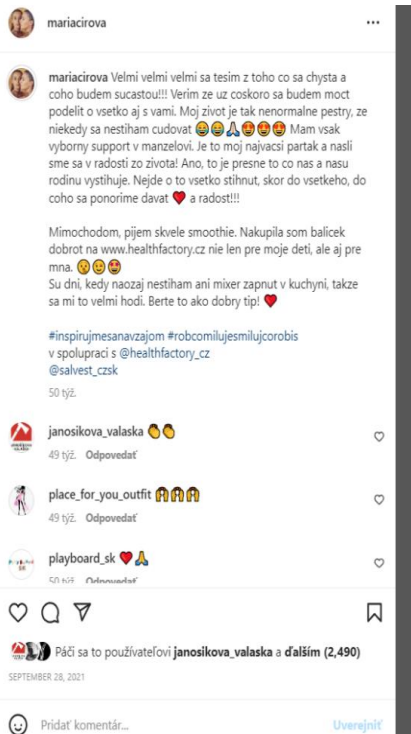
jasmin_official Každé úterý v 16:00 vychází nový díl Studia Relax. Venku je dneska trochu pochumnejíc, tak si najij třeba Relax drink, vychilluj se a mikni na naše videa! Většinou i s hromadou zábavných a slověých hostů 🧙‍♂️🧙‍♂️ Já si tu naši čtveřici extrémně obibčila a těším se, až se zase uvidíme! ❤️ #relaxdrink #spoluprace #studiorelax

Upravené · 17 týž. · Zobrazit' preklad

📍 1,463 Páči sa mi to

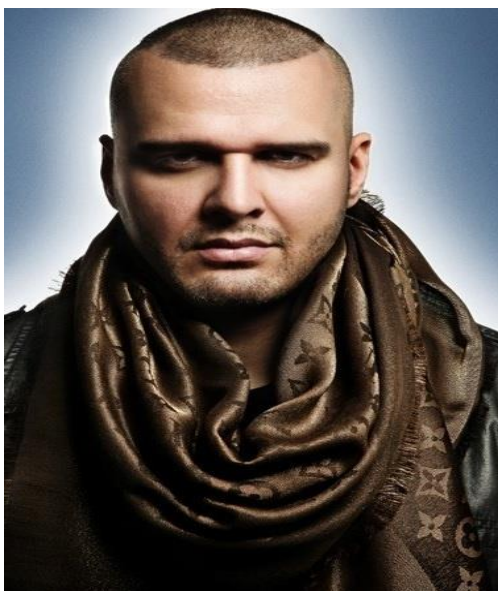
MÁJ 17

😊 Pridať komentár... Uverejniť

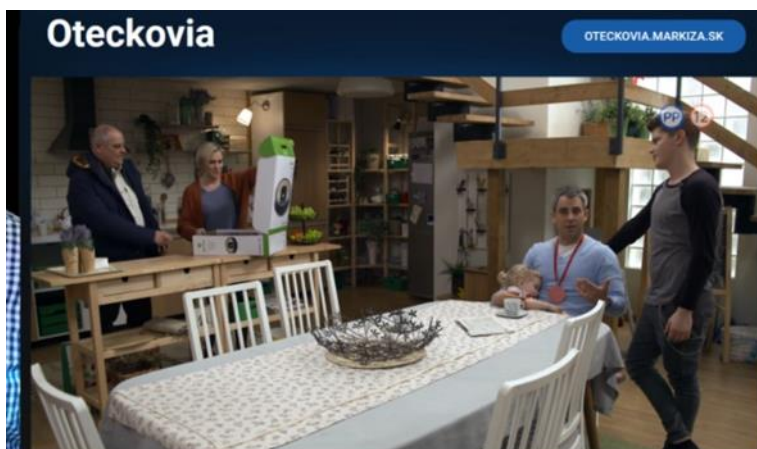

Zdroj reklám na Instagrame: Instagram.com

Príloha 5 – Podprahové reklamy

Zdroj: <https://www.cas.sk/fotogaleria/360142/rytmus-toto-si-zabil-svoje-pesnicky-okopiroval-od-inych/12/>

Zdroj: <https://komerčne.eu/reklama-ukryta-v-serialoch-roboticky-vysavac-oteckovia/>

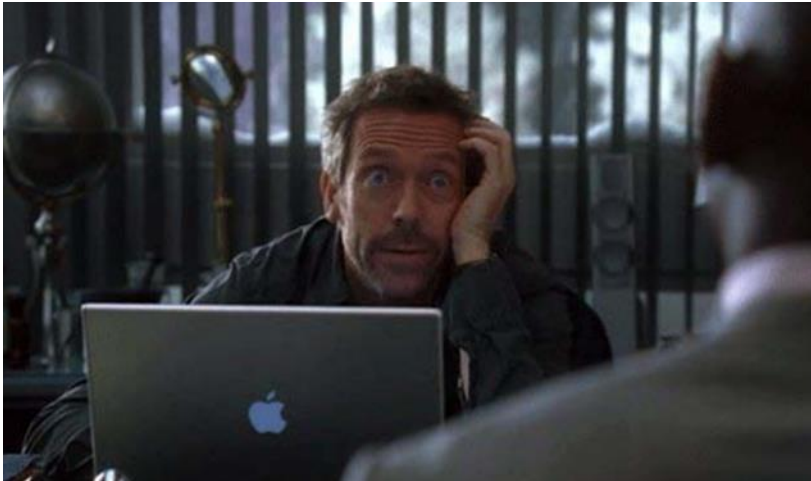

Zdroj: <https://www.cas.sk/fotogaleria/1545/novy-cas-v-panelaku-panelak-v-novom-case/1/>

Zdroj: https://fphil.uniba.sk/uploads/media/Reklama-11_02.pdf

Zdroj: https://fphil.uniba.sk/uploads/media/Reklama-11_02.pdf

Podprahová reklama vo filmoch a seriáloch

Zdroj: KOPECKÝ, K. SZOTKOWSKI, R., KREJČÍ, V. Pravda a lež v online světě – náměty na výukové aktivity. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci (v procese vydania)

Príloha 6 – Pracovný list k aktivite Pocity

PRACOVNÝ LIST – POCITY

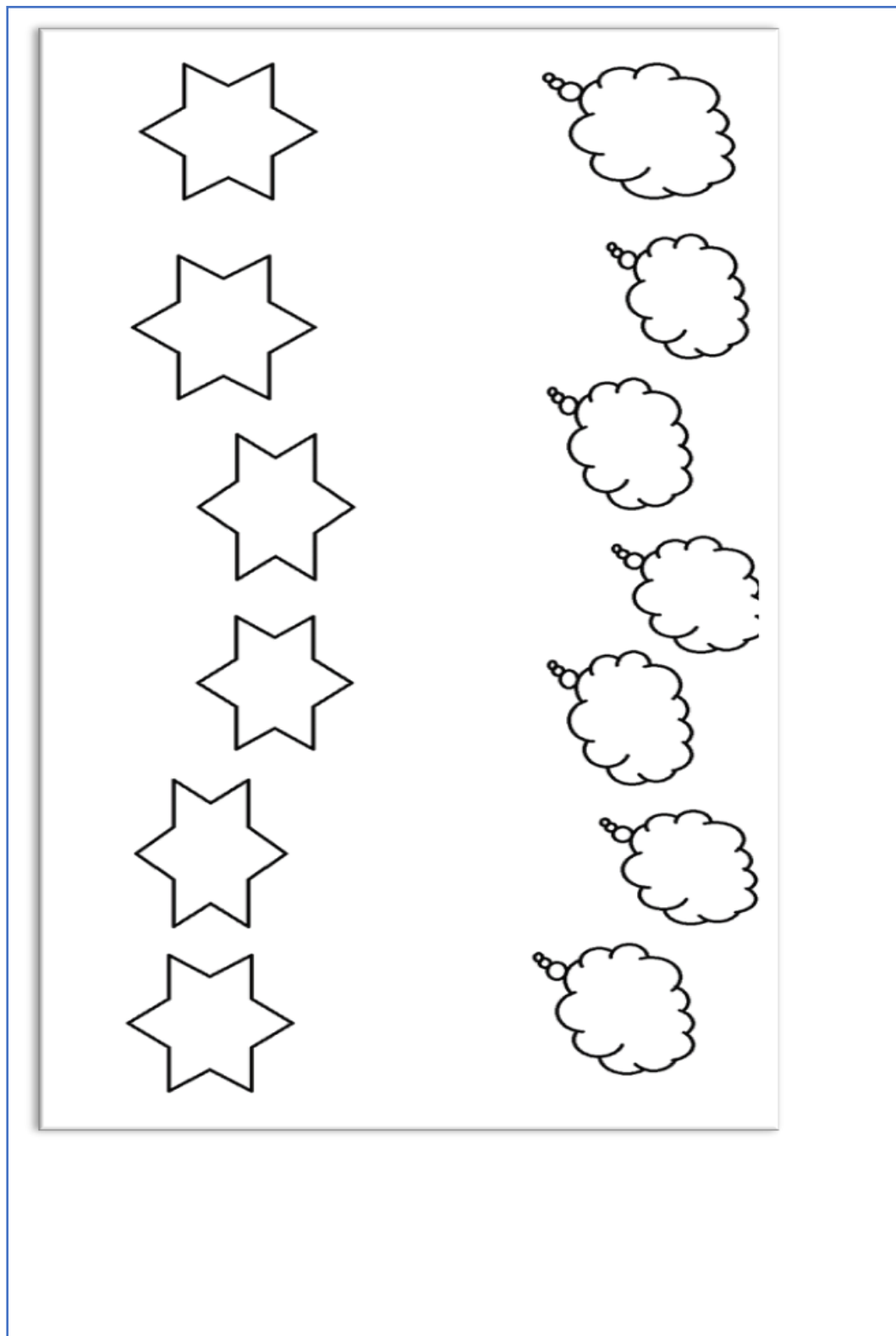
Čierna farba – nechcené pocity

Žltá farba – neutrálne pocity

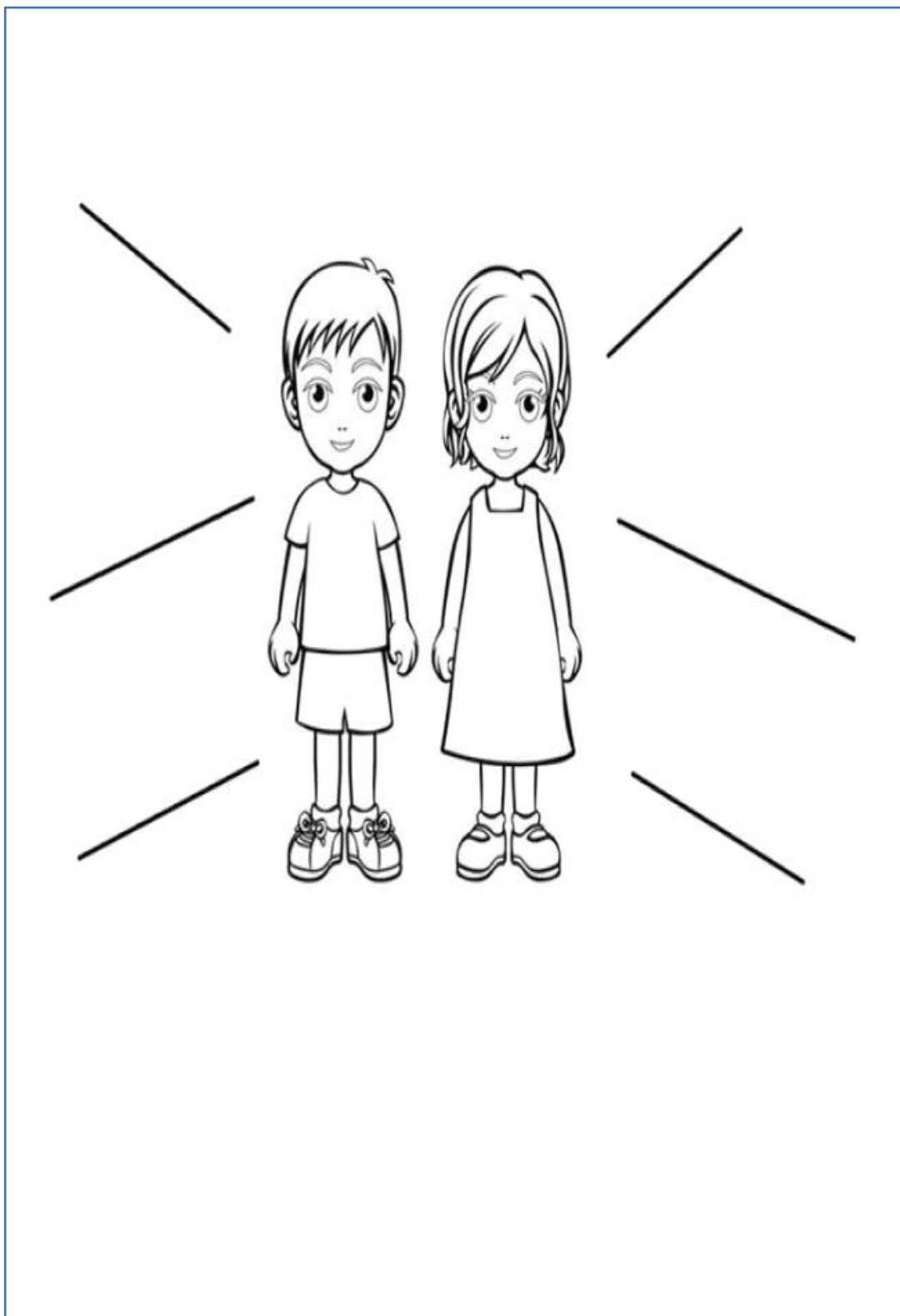
Zelená farba – pocity, ktoré potešia

Šťastne	Pokojne	Nervózne	Nahnevane
Prekvapene	Znudene	Slobodne	Podráždene
Sklamane	Nadšene	Unavene	Smutne
Zlostne	Opovrhovane	Vydesene	Spokojne
Ustarane	Zúfalo	Radostne	Vďačne
Osamelo	Neisto	Vyčerpane	Zosmiešnene
Optimisticky	Depresívne	Vystrašene	Znechutene

Príloha 7 - Pracovný list k aktivite Vážim si svoje telo

Príloha 8 – Pracovný list Rady

Príloha 9 – List pre seba

LIST PRE SEBA

V čom som dobrý (-á) a v čom vynikám:

.....
.....
.....
.....

Moje dobré vlastnosti sú:

.....
.....
.....
.....

Čo ma naplňa a baví:

.....
.....
.....
.....

Prečo si musím chrániť svoje JA:

.....
.....
.....
.....

Čo si chcem odkázať:

.....
.....
.....
.....

Príloha 10 – Skutočné príbehy kybergroomingu

Pavel Hovorka, odsúdený deviant (vrátnik v tlačiarňach), využíval na zoznámenie sa so svojimi obeťami diskusné fóra, chatové miestnosti a inzeráty. Predstieral, že si vyberá deti z detských domovov do súťaže VIP dieťa atď. Osobné údaje a fotografie, ktoré od detí získal, potom použil na ich vydieranie. Kombináciou vydierania a podplácania sa mu podarilo prinútiť niektoré z detí, aby sa s ním osobne stretli.

Dôsledky: znásilnenie a zneužitie 20 chlapcov. Bol odsúdený na 8 rokov odňatia slobody.

Bývalý poštár Douglas Lindsell (64) chodil na internet pod falošným menom ako 15-ročný chlapec. Sympatie dievčat si získal tvrdením, že má rakovinu. Viedol si databázu dievčat, s ktorými sa zoznámil online, plánoval sa s nimi stretnúť osobne a znásilniť ich. Niektorým posielal svoje nahé fotografie a nútil ich k obnažovaniu. Dve dievčatá (13- a 14-ročné) dokonca prinútil k osobnému stretnutiu. Jedno z nich sa pokúsil vylákať do svojho auta a znásilniť.

Dôsledky: Sexuálne obťažovanie niekoľkých dievčat, pokus o znásilnenie. Bol uväznený na päť rokov.

Zdroj: e-bezpeci.cz

CERTIFIKÁT

za úspešné absolvovanie intervenčného programu

Viem používať média bezpečne a tvorivo. Som mediálne gramotný(-á)

Vyučujúci/lektor:

Dátum:

ZÁVER

Sociálne médiá ponúkajú nové možnosti komunikácie a interakcie ďaleko za hranicami toho, čo bolo možné len pred niekoľkými rokmi. Len málo ľudí je však pripravených efektívne sa pohybovať v online priestore. Tento globálny deficit mediálnej a digitálnej gramotnosti poukazuje na kritický faktor vysvetľujúci rozšírenú vieru v online dezinformácie. Okrem nepravdivých informácií sú predovšetkým deti vystavené rôznym online hrozbám. Digitálna závislosť, diskriminácia, nenávistné prejavy, manipulatívne obsahy, kyberagresia, kyberšikanovanie, sexting, kybergrooming sú príklady ohrození, ktoré nachádzajú úrodnú pôdu v rámci sociálnych médií.

Aby bolo možné čeliť týmto výzvam, je potrebná angažovanosť a kooperácia zákonodarcov a pomáhajúcich profesií na tvorbe politik ochrany detí v digitálnom priestore. Zároveň sa ako dôležité javí vyvinúť vhodné edukačné nástroje na podporu zručností potrebných pre 21. storočie.

Na tento účel bol vyvinutý intervenčný program, ktorý je zameraný na rozvoj mediálnej a digitálnej gramotnosti. To, čo tvorí program, sú intervenčné stratégie a metódy, ktoré sú zamerané na dosiahnutie cieľov programu. Pridanou hodnotou intervenčného programu nie je len rozvíjanie mediálnej a digitálnej gramotnosti, ale zároveň podpora bezpečného používania internetu tým, že žiak je edukovaný o ochrane pred online ohrozeniami, akými sú kyberagresia, kyberšikanovanie, sexting a kybergrooming.

Veríme, že aplikovanie intervenčného programu pomôže žiakom rozvíjať mediálnu a digitálnu gramotnosť, čo môže priniesť viacero benefitov – od používania a chápania médií, zapájania sa do tvorby obsahov a ochrany pred nástrahami, až po zlepšenie celkového zážitku z používania digitálnych a sociálnych médií.

LITERATÚRA

Pri vytváraní programu sme vychádzali z projektu: E-bezpeci.cz <https://www.e-bezpeci.cz/>.

ALKALI, Y.E., AMICHAH-HAMBURGER, Y. 2004. Experiments in Digital Literacy. *Cyber Psychology & Behavior*, vol. 7, no.4, pp. 421-429. ISSN 1094-9313. [online] [cit. 2023-07-30] Dostupné z: <https://doi.org/10.1089/cpb.2004.7.421>

BIELČIKOVÁ, K. 2023. *Mediálna výchova ako prevencia kyberagresie*. Nitra : Pedagogická fakulta. Dizertačná práca. Školiteľka: doc. PaedDr. Katarína Hollá, PhD.

FEDOROV, A. 2015. Media Literacy Education. Moscow: ICO "Information for all". 577 p. [online] [cit. 2023-07-30] Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2625083>.

GREGUSSOVÁ, M., DROBNÝ, M. 2013. *Deti v sieti – ako chrániť seba a naše deti na internete*. Bratislava : zodpovedne.sk. 114 s. ISBN 978-80-970676-6-3.

HOLDOŠ, J. et al. 2022. *EU Kids Online Slovensko – správy z výskumu*. Ružomberok : Verbum, 139 s. ISBN 978- 80-561-0957-1. [online] [cit. 2023-07-30] Dostupné z:

http://euko.ku.sk/wp-content/uploads/2022/04/EU-Kids-Online-Slovensko-spravy-z-vyskumu_ed_J_Holdos.pdf.

HOLLÁ, K. 2017. *Detekcia kyberagresie – kyberšikanovania a sextingu*. Nitra : Pedagogická fakulta. 113 s. ISBN 978-80-558-1205-2.

HOLLÁ, K. 2019. *Výskyt sextingu u mladých ľudí na Slovensku*. Bratislava : Iuventa. [online] [cit. 2023-07-30] Dostupné z: https://www.vyskummladeze.sk/wp-content/uploads/2021/07/iuventa_studia_vyskyt_sextingu_2019.pdf

HOLLÁ, K. 2021. *Riziká kyberšikanovania a sextingu a možnosti prevencie*. [online] [cit. 2023-07-30] Dostupné z: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2021/07/Text-na-web-Holla-S.pdf>

HOLLÁ, K. 2023. Sexting a jeho nástrahy u dospievajúcich. *Bezpečnosť detí v digitálnom priestore, medzinárodná konferencia pri príležitosti Medzinárodného dňa bezpečného internetu* konaná v dňa 7.2.2023 v Ružomberku. Ružomberok : Katolícka univerzita. V tlači.

KOPECKÝ, K., SZOTKOWSKI, R., KUBALA, L. 2022. *Bezpečné chovanie na internete pro kluky a pro holky – náměty na výukové aktivity*. Olomouc : Univerzita Palackého. 164 s. ISBN 978-80-244-6198-4.

KOPECKÝ, K., SZOTKOWSKI, R., KREJČÍ, V. 2020. *Pravda a lež v online světě – náměty na výukové aktivity*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci. V tlači.

JURÁŠKOVÁ, O.; HORŇÁK P. 2012. *Velký slovník marketingových komunikací*. 1. vyd. Praha : Grada, 2012, 271 s. ISBN 978-80-2474-354-7.

LIVINGSTONE, S. 2004. What is media literacy? *Intermedia*, vol. 32, no.3. pp.18-20. [online] [cit. 2023-07-30] Dostupné z: <http://eprints.lse.ac.uk/1027/>

MACKOVÁ, M. a kol. 2020. *V digitálnom svete. Mediálny vzdelávaní s využitím audiovizuálnych prostriedkov pro 1. stupeň základných škôl*. 148 s. ISBN 978-80-7591-047-9. [online] [cit. 2023-07-30]

Dostupné z: https://www.jsns.cz/nove/pdf/v_digitalnim_svete_pdf_verze.pdf

PETRANOVÁ, D. 2011. Rozvíja mediálna výchova v školách kritické kompetencie žiakov? *Communication Today*, roč. 2, č. 1, s. 66-83. ISSN 1338-130X. [online] [cit. 2023-07-30]

Dostupné z: https://www.communicationtoday.sk/wp-content/uploads/CT-1_2011-5.pdf

PINTES, G. 2014. *Svetonázorové a konceptuálne východiská edukačnej diverzity*. Nitra : UKF v Nitre, 110 s. ISBN 978-80-558-0585-6.

RUNIONS, K. C. 2013. Toward a Conceptual Model of Motive and Self-Control in CyberAggression: Rage, Revenge, Reward and Recreation. *Journal of Youth and Adolescence*, vol. 42, no. 5, pp.751-771. ISSN 0047-2891. [online] [cit. 2023-07-30]

Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10964-013-9936-2>

STIX, D. C., JOLLS, T. 2020. Promoting media literacy learning - a comparison of various media literacy models. *Media Education*, vol. 11, no.1, pp. 15-20. ISSN 2038-3010. [online] [cit. 2023-07-30]

Dostupné z: <https://doi.org/10.36253/me-9091>

ŠNÍDL, V. a kol. 2017. *Klamstvá a konšpirácie. Príručka pre stredné školy*. [online] [cit. 2023-07-18]

Dostupné z: <https://a-static.projektn.sk/2017/04/dennikN-prirucka-konspiracie.pdf>

TOMCZYK, Ł. 2020. Skills in the area of digital safety as a key component of digital literacy among teachers. *Education and Information Technologies*, vol.25, no.1, pp. 471-486. ISSN 1360-2357. [online] [cit. 2023-07-30]

Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10639-019-09980-6>

VRABEC, N. 2013. *Paradigmatické prístupy a súčasné trendy vo výskume mediálnej gramotnosti*. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave. 226 s. ISBN 978-80-8105-507-2.

VRÁNKOVÁ, E. 2004. Koncept Learning by doing. *Revue pro média*, roč. 4, č. 8. [online] [cit. 2023-07-30]

Dostupné z: https://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/koncept_learningbydoing.htm

Elektronické zdroje:

www.zodpovedne.sk

www.pinterest.com

bezpecnenanete.eset.com

<https://nasedeti.relaxmagazin.sk/medialna-vychova-a-technologie/clanok/ako-na-deti-vplyva-reklama>

<https://www.invelity.com/blog/kto-je-influencer-na-co-sluzi-influencer-marketing/>

<https://bezpecnenanete.eset.com/sk/materialy-pre-ucitelov-na-stiahnutie/>
<https://grandparentsofmedialiteracy.com/read-chapter-13>
<http://jetotomozne.blogspot.com/2014/03/upozornenie-preposielam.html>
tvnoviny.sk
<https://strategie.hnonline.sk/news/media/815931-ako-si-overit-informacie-na-internete-prakticky-navod-na-odhalenie-hoaxov-klamstiev-a-nezmyslov>
https://www.trainbra.in/sk/test.php?g_idt=62bc19aef0780
<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/tiskoviny/104-jak-overit-informace-na-internetu-2018-letak-skladacka/file>
<https://vyuka.o2chytraskola.cz/data/files/bezpecne-heslo-yr5a8f37gy.pdf>
<https://vyuka.o2chytraskola.cz/data/files/v003-o2-bezpecne-heslo-digital-a4-v06-nahled-ooartx2veh.pdf>
<https://ar.pinterest.com/pin/302444931237854984/>
<https://www.mobileko.cz/odblokovani-zamku-obrazovky-iphone-se/>
https://www.youtube.com/watch?v=1w9ulhUrvZc&ab_channel=Alue
https://www.youtube.com/watch?v=Rc-L-8I3BTk&ab_channel=Marechiaro
https://www.youtube.com/watch?v=bb9NI_a-Vxw&ab_channel=PantaRhei
https://www.youtube.com/watch?v=NSz7vDc6HQA&ab_channel=Budi%C5%A1
https://www.youtube.com/watch?v=dMFRFE07TYA&ab_channel=Marco%C5%A0e
liga
https://www.youtube.com/watch?v=U0kgqLyBhGQ&ab_channel=AlzaReklamy
https://www.youtube.com/watch?v=43LzchZwTRA&t=7s&ab_channel=VIDEOACA
DEM
https://www.youtube.com/watch?v=_rd10fBtixo
<https://www.archinfo.sk/tech/it/bezplatne-programy-na-strih-idea-a-vizualne-efekty.html>
<https://entuzio.cz/programy-na-strih-idea/>
<https://movilforum.com/sk/como-poner-musica-a-un-video-con-estos-programas-gratis/>
<https://www.stepwithfashion.com/>
<https://www.kamilaujesky.com/kniha>
<http://psychoblogia.sk/>
<http://gogoblog.yolasite.com/>
<https://ipcko.sk/>
<https://pomoc.sk/>
<http://poradna.e-bezpeci.cz/>
https://cyberhelp.eu/sk/modules/schulalltag/5_6/7
<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>

<https://www.dobre-napady.sk/pre-deti/skladacky-z-papiera/visacky/category/89-skrabosky>
<https://www.infinityreklama.sk/referencie/mcdonalds/>
<https://vyuka.o2chytraskola.cz/data/files/v003-o2-kybersikana-list-metodika-digital-a4-v10-nahled-rmspnp8w7.pdf>
<https://spravy.pravda.sk/volby-2020/clanok/532462-hnutie-sme-rodina-sa-neprida-k-dohode-ps-spolu-kdh-a-za-ludi-o-neutoceni/>
<https://sk-sk.facebook.com/help/115916435160582>
<https://fixsy.org/sk/ako-niekoho-zablokovat-a-odblokovat-na-instagrame>
<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/2131-jak-blokovat-obsah-na-instagramu-podrobny-navod>
<https://tipy.touchit.sk/ako-niekoho-zablokovat-na-facebooku-a-messengeri/1117/>
<https://www.facebook.com/help/instagram>
<https://www.partnersgroup.sk/detail/jedinecne-poistenie-pre-deti-v-pripade-vypadku-prijmu-chrani-aj-rodicov>
<https://www.partnersgroup.sk/detail/jedinecne-poistenie-pre-deti-v-pripade-vypadku-prijmu-chrani-aj-rodicov>
<https://www.puchov.sk/narodna-linka-na-pomoc-detom-v-ohrozeni-oznam/mid/408321/.html>
<https://www.cas.sk/fotogaleria/360142/rytmus-toto-si-zabil-svoje-pesnickyy-okopiroval-od-inych/12/>
<https://komercne.eu/reklama-ukryta-v-serialoch-roboticky-vysavac-oteckovia/>
<https://www.cas.sk/fotogaleria/1545/novy-cas-v-panelaku-panelak-v-novom-case/1/>
https://fphil.uniba.sk/uploads/media/Reklama-11_02.pdf

Názov: Intervenčný program rozvoja mediálnej a digitálnej gramotnosti **Mediálny gramotník** pre žiakov základných škôl

Autorky: Mgr. Kristína Bielčíková, PhD.
doc. PaedDr. Katarína Hollá, PhD.

Recenzenti: prof. PaedDr. Ctibor Határ, PhD.
doc. PhDr. Mário Dulovics, PhD.

Motív na obálke: doc. PaedDr. Katarína Hollá, PhD.

Technická úprava: Mgr. Kristína Bielčíková, PhD.
doc. PaedDr. Katarína Hollá, PhD.

Vydanie: prvé

Rok: 2023

Rozsah: 114 s.

Vydavateľ: UKF v Nitre

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani žiadnu jeho časť nemožno reprodukovat' bez súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-558-2043-9
EAN 9788055820439